

Kulttuurivihkot

Número 3 / 2011
Irtolukero 9,20 €
39. vuosikerta

**HIDASTA
ELÄMÄÄ**

Nuppu Stenrosin elämänmuutos
Filosofiset Joutomaanantait Kalliossa
Yhteisöasumista Annikinkadulla
Työaika lyhyemmäksi!

+
**VAIHTO-
EHTOISTA
SEKSIÄ**

Seinäjoen Harrastaja- teatterikesä

26 - 28.8.2011

Seinäjoen Harrastajateatterikesä
on valtakunnallisesti
avoin festivaali kaikille
harrastajateatteriryhmille.

Tapahtuman järjestää
Suomen Harrastajateatteriliitto,
Seinäjoen kaupunki,
Seinäjoen kaupunginteatteri
ja muut kulttuurialan toimijat.

www.shtl.fi, 09 406 432
sht@shtl.fi

WWW.KULTTUURIVIHKOT.FI

tilaukset,
videot,
blogit,
keskustelut

TAITEEN AUTONOMIA TARVITSEE SUOJELUA

Monissa virallisissa
linjauksissa
kulttuuri nähdään
sen tuottamien
taloudellisten
hyötyjen valossa.

PERUSSUOMALAISET KOHAHDUTTIVAT eduskuntavaalien edellä vaaliohjelmansa kulttuuripoliittisella osuudella, jossa vaadittiin »postmodernin tekotaiteen» tukemisen lopettamista ja asetettiin etusijalle suomalaisen kulttuuriperinnön vaaliminen.

Pyrkimys valjastaa kulttuuria ja taidetta pelkästään kansallisten, toisin sanoen poliittisten, päämäärien palvelukseen kauhistutti taideväkeä, syystäkin. Aiemmin tällaista taiteen politisoitua ovat näkyvimmin harjoittaneet Saksan kansallissosialistinen työväenpuolue ja Neuvostoliiton kommunistinen puolue. Vaikka nämä ehkä ovatkin äärimmäisiä esimerkkejä, ne osoittavat, että taiteen välineellistämiseksi tulisi olla hyvin varovainen tai mieluummin pidättyä siitä kokonaan.

Perussuomalaisten toiveiden varjoon on kuitenkin jäänyt tällä hetkellä harjoitettava kulttuuripolitiikka, joka ei sekään ole lainkaan välineellistämistä vapaata. Monissa virallisissa linjauksissa kulttuuri nähdään sen tuottamien taloudellisten hyötyjen valossa. Tässä pari esimerkkiä monien joukosta:

»Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisen kautta Suomi voi tulevaisuudessa vahvistaa muiden toimialojen ja koko maan kilpailukykyä.» (Kauppa- ja teollisuusministeriön Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategia 2015)

»Kulttuuri on myös tärkeä osa kansainvälistä Suomi-kuvaa, joka voi edistää Suomen kilpailukykyä, matkailuelinkeinoja ja vientiteollisuutta kansainvälisillä markkinoilla.» (Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kulttuurin tulevaisuudesta, 2010)

KULTTUURIN MAHDOLLISTAMAT taloudelliset hyödyt ovat toki kiistatta merkittäviä, eikä niiden esiintuomisessa ole sinänsä mitään väärää. Itsekin olen *Kulttuurivihkojen* pääkirjoituksessa (1/2009) vaatinut lisäpanostuksia kulttuuriin vetoamalla näin saataviin myönteisiin sosiaalisiin, taloudellisiin ja työllisyysvaikutuksiin.

Kulttuuri ja taide on kuitenkin arvokasta jo itsessään, eikä sillä tarvitse olla ulkoapäin asetettua tehtävää. Tässä mielessä sen voi rinnastaa tieteessä tehtävään perustutkimukseen. Ilman perustutkimukseen panostamista myöskään soveltava tutkimus ei pitemmän päälle ole mahdollista. Yhtä lailla välttämätöntä on sellainen taide, joka ei tähtää ennalta määriteltäviin hyötytavoitteisiin. Tähän kuuluu myös kokeellisuus ja epäonnistumisten riski.

Yliopistoissa akateeminen vapaus ja etenkin humanististen sekä yhteiskuntatieteellisten alojen perustutkimus näivettyvät samalla, kun lisääntyvä yksityinen rahoitus suuntautuu suureksi osaksi kaupallisesti hyödynnettävissä olevaan tutkimukseen. Samansuuntaista kehitystä on taiteenkin kentällä.

Turku panostaa miljoonia suuruusluokkaa ja näyttävään kulttuuripääkaupunkihankkeeseen samalla, kun kulttuurin peruspalveluita ajetaan alas, Turun Taideakatemia on pahassa ahdingossa ja taiteilijoiden työtiloista on pulaa. Helsinkiin suunnitellaan suurta ja kallista Guggenheim-museota, johon Helsingin taidemuseo keskitettäisiin tai jopa sulautettaisiin. Perustelut ovat olleet enemmän elinkeino- kuin kulttuuripoliittisia, eikä taideyhteisöä ole selvitystyössä juurikaan kuultu.

PERUSSUOMALAISTEN KANNANOTTO aiheutti muissa poliittisissa ryhmissä harmillisen vähän kulttuuripoliittista keskustelua. Vasemmistonuorten silloinen ja nykyinen puheenjohtaja **Dan Koivulaakso** ja **Li Andersson** tekivät kuitenkin erään avauksen (*Kansan Uutisten Viikkolehdestä* 15. 4.) vaatiessaan vasemmistoa uudistamaan kulttuuripolitiikkaansa. He esittivät sen keskeiseksi perustaksi taiteen autonomian turvaamista.

Linja on vasemmiston agendan kannalta looginen. Globaalin kapitalismin vyörytyksessä taide kuuluu erityissuojelua vaativien asioiden joukkoon, samalla tavoin kuin vaikkapa luonto, lapset tai vanhuksset. Kaikkialla nouseekin ruohonjuuritason vastaliikkeitä puolustamaan vapaata ja elävää, epäkaupallista kulttuuria. Poliittisista suuntauksista juuri vasemmiston on erityisen luontevaa olla näissä kamppailuissa mukana, vaikka asia on tietysti kaikkien yhteinen.

Artikkelit

17 OMAEHTOISTA ASUMISTA FILIPPIINEILLÄ

Filippiineillä väki pakenee maaseudun köyhyyttä kaupunkeihin. Ongelmaksi muodostuu asuminen, jossa on vain harvoin muita kuin huonoja vaihtoehtoja.

20 KATSOJAKSIKIN VOI KOULUTTAUTUA

Todellisuuden tutkimuskeskus pyrkii luomaan ammattimaisien katsojien etujoukkoa. Sanna Uuttu raportoi viikon kestäneestä katsojakoulutuksesta.

24 KASVUKIIMAN HILLITSIJÄT

Leo Stranius ja Leila Simonen levittävät kohtuullistamisen ilo-sanomaa.

25 HIDASTA ELÄMÄÄ

Toimittaja Nuppu Stenroos päätti ravistautua irti minuuttiaika-tauluista ja tehdä enemmän sitä mikä tuntuu hyvältä.

28 JOUTOMAAANTAIT

Aikoinaan maanantai oli torppareiden ja maatyöläisten vapaa-päivä. Pekka Hongisto pyhittää päivän filosofialle.

30 ERILAISTA KAUPUNKIASUMISTA

Tampereen Annikinkadulle kasvoi yhteisö, joka jakoi keskenään ilot ja surut. Vanhan puutalokorttelin historiaan mahtuu sekä aktivisteja, eläkeläisiä, hanuja että muutama suosittu kulttuuri-festivaali.

32 VÄHEMMÄN TYÖTÄ

Työväenliike on koko historiansa ajan vaatinut työajan lyhentämistä. Sen tulisi olla myös 2000-luvun vasemmiston tavoitteena.

36 POIKKEAVIEN MUOTOKUVAT

Miten erilainen seksuaalisuus on esillä viihteessä ja taiteessa?

38 PERVOISTA TERVEITÄ

Sadomasokismin aatehistoria ja tie pois tautiluokitusten piiristä.

42 NÖRYYYTYKSEN NAUTINTO VALKOKANKAALLA

SM-elokuvien koko kirjo.

45 PORNOA IHAN KAIKESTA

Seksitutkija Tommi Paalanen kirjoittaa pornon monimuotoisuudesta.

200 sanaa

6 MAAHANMUUTTOKRIITIKOIDEN TIE EDUSKUNTAAN

Uudessa eduskunnassa istuu kansanedustajia, joilla on yhteyksiä äärioikeistolaisiin liikkeisiin.

Kaunokirjallisuus

50 KESÄLLÄ KAIKKI ON TOISIN

Hanna van der Steenin novelli.

55 KOLME TEKSTIÄ

Laura Lindeman.

58 KANNUSTAVUUDESTA

Johanna Rojolan sarjakuva.

Palstat

3	PÄÄKIRJOITUS
6–13	200 SANAA
14	LEVYPALSTA
15	ELOKUVANURKKA
16	DVD-ARVIO
49	KOLUMNI / BERGER
62	KOLUMNI / AVELIN
63–66	KIRJA-ARVIOT
67	KOLUMNI / SOIKKELI

TÄMÄN NUMERON TEKIJÖITÄ

TOMMI PAALANEN

Sexpo-säätiön puheenjohtaja ja Seksuaalisen päiväkiriä -nimisen blogin pitävä.

J. TUOMAS HARVIAINEN

Aikuisten harjoittamien roolileikkien ja -pelien analysoimiseen erikoistunut informaatiotutkija.

TARU SALMENKARI

Dosentti Helsingin yliopiston Itä-Aasian tutkimuksen laitoksella.

SANNA UUTTU

Käytännöllisen filosofian loppuvaiheen opiskelija sekä teatteriharrastaja ja -journalisti. Opiskellut myös teatteriteoriaa ja -historiaa.

SANNA LÄYLÖNEN

viettä vuoden ensimmäisen puoliskon Sansibarilla. Siellä hän opettaa, opiskelee swahilia, opettelee kiireettömämpää elämää ja joogaa.

MARJO MATILAINEN

Helsinkiiläinen filosofian maisteri ja heppatyttö.

LEPPOISTAMINEN

Vaikka tehokkuus ja kilpailukyky tuntuvat nykyään olevan yhteiskunnan arvoista ylimpiä, myös niiden vastaliikkeet ovat voimistumassa. Oravanpyörästä irrottautuminen ja vapaamman elämänrytmin etsiminen on muotia varsinkin ylemmässä keskiluokassa, ja talouskasvua kritisoiava degrowth-liike leviää. Kulttuurivihkojen haastattelemat leppoistajat pohtivat aihetta niin henkilökohtaisista, poliittisista kuin filosofisistakin näkökulmista.

SIVUT 22–33

VAIHTOEHTOINEN SEKSI

Seksuaalisuudella on merkittävä rooli ihmisen elämässä, mutta samalla se on jotain, jota ei ole pakko kantaa kasvoillaan. Seksuaalisuuttaan voi pitää esillä tai kaapissa, ja mitä erikoisemmasta seksuaalisuuden muodosta on kyse, sitä olennaisempi tästä kysymyksestä yleensä tulee. Tässä teemaosuudessa voidaan muun muassa sadomasokismin aatehistoriaa, seksuaalisten vähemmistöjen edustusta mediassa ja pornon monimuotoisuutta.

SIVUT 34–48

Kulttuurivihkot | 39. vuosikerta

Julkaisija Domirola Oy **Päätoimittaja** Elias Krohn | **POLITIikka, FILOSOFIA, MIELIPIDE**, 200 SANAA **Toimituspäällikkö** Juhana Pettersson | **ELOKUVA, SARJAKUVA** (30.6. saakka) **Toimituspäällikkö, kehitys** Ari Lahdenmäki **Toimitussihteerit** Marko Korvela, POPULAARIMUSIIKKI, KIRJALLISUUS, MARXILAISUUS | Katja Nissinen, YHTEISKUNTA, TIEDE, TAMPERE | Anna Pihlajaniemi, KIRJA-ARVIOT | Riikka Ylitalo, KAUNOKIRJALLISET TEKSTIT **Ulkoasu** Miika Immonen **Toimittajat** Aleks Ahtola, HISTORIA | Johan Alén | Jouni Avelin, TURKU | Riia Colliander | Eero J. Hirvenoja, ELOKUVA | Janne Hukka, Mari Lukkari, Tomi Toivio, Iisa af Ursin **Toimituksen yhteystiedot** <http://www.kulttuurivihkot.fi> | (09) 4114 5369 (vastaaja) | Kaasutehtaankatu 1/12, 00540 Helsinki | etunimi.sukunimi@kulttuurivihkot.fi **Osoitteenmuutokset ja tilaukset** Kulttuurivihkot ilmestyy kuusi kertaa vuodessa. Lähetä tilaus tai tieto osoitteenmuutoksesta toimituksen osoitteeseen kirjeitse tai sähköpostitse: tilaus@kulttuurivihkot.fi tai käyttäen www.asiakaspalveluamme osoitteessa: <http://www.kulttuurivihkot.fi>. Kuuden numeron kestoilaukset 39 €, vuoden määräaikainen tilaus 46 €. **Ilmoitushinnat** Koko sivu: 739 €, puoli sivua: 474 € sekä arvonlisävero: 23 %. Mediakortti: www.kulttuurivihkot.fi **Kirjoitusten lähettäminen** Toimitus ottaa sitoumukselta vastaan lehdessä julkaistavaksi tarkoitettua materiaalia. Tekstit vain RTF- eli Rich Text Format- tai ASCII- eli tekstitiedostoina sähköpostitse toimitussihteereille tai lehden osoitteeseen (tuloste ja mahdollinen levyke). Lehti ei vastaa tilaamatta lähetetyn materiaalin säilyttämisestä eikä palauttamisesta. Aiheiden tarjoaminen onnistuu parhaiten ottamalla yhteyttä toimitussihteeriin. Ks. työnjako yltä. Kulttuurivihkoihin kertyvä aineisto luovutetaan vanhennuttuaan Kansan Arkistoon tallennettavaksi. **Kirjapaino** KTMP Ykkös-Offset, Singsoy.

ISSN: 0356-3367v

Mestarin opetuslapset

Perussuomalaisten uusien kansanedustajien avoimesti fasistiset kirjoitukset siivottiin vaalien alla pois internetin Homma-foorumilta.

JUHO EEROLA Homma-foorumilla: »Itseäni viehättää fasismi ja erityisesti Benito Mussolinin harjoittama talouspolitiikka.»

James Hirvisaari blogissaan: »Taannoin tapahtui Helsingissä rasistinen rikos. Uskoakseni se on ollut harvinainen yksittäistapaus. Tosin jos kaljupää antaa kikkarapäälle kuonoon, se ei ole välttämättä rasismia vaan kollien ikiaikaista umpiluukulttuuria. Ja jos kyseessä on jälleen ollut esimerkiksi tyypillinen naistenahdistelutapaus, ehkä kikkarapää sietikin saada läksytyksen?»

Perussuomalaisten ääniharavaksi nousseen **Jussi Halla-ahon** taustoja natsihenkisessä Suomen Sisun -järjestössä on käsitelty jo *Kulttuurivihkojen* numerossa 5/2010 julkaistussa artikkelissa »Satu väärästä Mestarista». Tässä käsitellään lyhyesti Mestarin vanavedessä eduskuntaan pääseitä maahanmuuttokriittisiä ehdokkaita.

Ennen eduskuntavaaleja Perussuomalaisten maahanmuuttokriitikot julkaisivat Nuivan vaalimanifestin, jonka allekirjoittajista kuusi meni läpi: Jussi Halla-aho, **Vesa-Matti Saarakkala**, James Hirvisaari, Juho Eerola, **Maria Lohela** ja **Juha-Matti Saarakkala**. Halla-aho julkaisi myös ennen vaaleja listan suosittelemistaan maahanmuuttokriittisistä ehdokkaista, jolla olivat Vesa-Matti Saarakkalaa lukuunottamatta kaikki muut mainitut uudet kansanedustajat. Valituksi tulleista **Ari Jalonen** taas oli Halla-ahon listalla, vaikka ei allekirjoittanut Nuivaa vaalimanifestia eikä edes pitänyt maahanmuuttokritiikkiä vaaliteemanaan.

KEITÄ OVAT Halla-ahon opetuslapset? Hämeen piiristä valittu James Hirvisaari on Suomen Sisun jäsen ja oli viime vuonna syytettynä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Syytteeseen johti hänen rasistista väkivaltaa puolusteleva blogikirjoituksensa »Kikkarapäälle kuonoon». Syyte hylättiin käräjäoikeudessa, mutta syyttäjät on valittanut päätöksestä hovioikeuteen.

Suomen Sisun jäsen Juho Eerola tuli valituksi eduskuntaan Kymen vaalipiiristä. Hän on kerto-

nut maahanmuuttokriitikoiden Homma-foorumilla avoimesti ihailevansa fasismia, mutta viesti on vaalien aikoihin sensuroitu, samoin kuin hyvin suuri määrä muistakin Suomen Sisun jäsenien kirjoituksista, jotka voisivat olla poliittisesti harmiton.

Olli Immonen valittiin Oulun vaalipiiristä ja hänestä tuli uuden eduskunnan nuorin kansanedustaja. Olli Immonen vaatii esimerkiksi kansanryhmää vastaan kiihottamisen dekriminialisoinnista, mikä ei ole yllättävää, sillä hän on Suomen Sisun Pohjois-Pohjanmaan piiripäällikkö.

Turusta valittu Maria Lohela on pitänyt maahanmuuton kritiikkiä yhtenä keskeisenä teemanaan, mutta hänen taustaltaan ei näytä löytyvän ainakaan julkista Suomen Sisun jäsenyyttä.

Vaasasta valittu Vesa-Matti Saarakkala on toiminut perussuomalaisten varapuheenjohtajana. Hän on profiloitunut vaatimalla minareettikieltoa ja esittämällä Perussuomalaisten yleistä maahanmuuttokritiikkiä, mutta ei ilmeisesti ole Suomen Sisun jäsen.

VAIKKA MAAHANMUUTON vastustaminen on yleistä Perussuomalaisten keskuudessa, ei puolueen eduskuntaryhmässä näytä olevan kuin neljä julkista

Noin kymmenesosa puolueen kansanedustajista on natsihenkisen järjestön jäseniä.

Suomen Sisun jäsentä. Noin kymmenesosa puolueen kansanedustajista on natsihenkisen järjestön jäseniä, useimpien muiden linjana on ilmeisesti pelkästään maahanmuuttajien vastustaminen.

Esimerkiksi **Teuvo Hakkarainen** voidaan tuskin pitää halla-aholaisena, vaikka hän esitti vaalien jälkeen suurta huomiota saaneita vähemmistövastaisia kommentteja. **Jussi Niinistö** toimi nuoruudessaan Kansallinen Kulttuuririntama-äärioikeistojärjestössä, joka ei näytä liittyvän mitenkään Suomen Sisun.

Perussuomalaisen puolueen toiminta seuraavien neljän vuoden aikana osoittanee, kuinka voimakkaasti puolue kallistuu eräiden kansanedustajiensa ajaman fasismin suuntaan.

Mitä nyt, vasemmisto?

Kevään eduskuntavaaleissa tappioita kokeneet Vasemmistoliitto ja SKP eivät jää surkuttelemaan tulosta. Vaaliarvioiden jälkeen katse on tiukasti uusissa haasteissa.

VASEMMISTO sai kevään eduskuntavaaleissa Suomen kaikkien aikojen huonoimmat kannatusluvut, 27,7, prosenttia äänistä ja 56 kansanedustajaa. Vasemmistoliittolainen tutkija-toimittaja **Teppo Eskelinen** kirjoittaa vaaliarvioblogissaan, että vasemmiston tappiota ei kannata kutsua torjuntavoitoksi.

»Torjuntavoitto on käsite, joka on parasta jättää alkuperäisille keksijöillensä, todellisuudesta vieraantuneille fasisteille», pohtii Eskelinen.

Vasemmistoliitolle tarjoutui yllättäen SDP:n imussa paikka hallitusneuvotteluissa, kun rökälevoiton vaaleissa kuitannut Perussuomalaiset jättyi leikistä syrjään EU-politiikan erimielisyyksien vuoksi. *Kulttuurivihkojen* painoon mennessä hallitusneuvottelut olivat vielä kesken.

Kokoomuksen konsensus haastettava

Toukokuun lopulla pestistään väistynyt Vasemmistonuorten puheenjohtaja **Dan Koivulaakso** totesi vaalien jälkeen Maanantaiklubin vaaliarviokeskustelussa, että Helsingissä Vasemmistoliitto menestyi hyvin, vaikka valtakunnallisesti vaaleissa tulikin takkiin. Koivulaakson arvion mukaan vasemmisto ei vaaleissa pärjää pelkästään olemalla mieltä asioista. Esimerkiksi euroalueen kriisiä ei vasemmisto osannut avata äänestäjille ymmärrettävällä tavalla eikä myöskään esittänyt uskottavaa vaihtoehtoa.

Hän muistutti, että populismin nousu on yleiseurooppalainen ilmiö ja että **Timo Soini** on rakentanut oikeistopopulistista puoluetta Suomeen jo 11 vuotta.

»Yhteistyö muiden kanssa edellyttää omaa identiteettiä.»
Juha-Pekka Väisänen

»Myös vasemmiston pitää pikavoittojen sijasta rakentaa pitkäjänteistä projektia, jolla voidaan ottaa valtiovalta haltuun. Kuntavaaleissa pitää hyökätä Kokoomuksen konsensusta vastaan ja rakentaa hallitus-oppositio-asetelmaa myös kuntatasolla. Tällaista voisi olla yhteisten nimittäjien pohjalle rakentuvaa blokkipolitiikka», visioi Koivulaakso.

Vasemmistonuoret otti toukokuun lopun liittokokouksessaan kantaa Vasemmistoliiton hallitusneuvotteluihin. Järjestön mukaan Vasemmistoliiton ei pidä mennä mukaan hallitukseen, joka toteuttaa leikkauspolitiikkaa.

Aate ja ideologia muutettava keskusteluksi

SKP menetti valtakunnallisesti noin puolet äänestäjistään. Eduskunnan ulkopuolisista puolueista uusi tulokas Piraattipuolue kiri kannatuksessa ohi.

Puolueen pääsihteeri **Juha-Pekka Väisänen** tiivistää SKP:n huonon vaalituloksen syitä: tappio johtui omasta kyvyttömyydestä ottaa aloitteen tekijän roolia, ottaa omat mediat haltuun, päättää mihin keskittyä, vähistä varoista ja porvarimedian boikotista.

Väisänen kaipasi puolueeseen enemmän kollektiivisuutta, yhdessä tekemistä, ja oman poliittikkakäsityksen mukaista toimintaa: »Mitä joukkotoiminta tarkoittaa ja miten tietoisesti pyrimme joukkotoimintaan kansalaisliikkeissä, ay-liikkeessä, työttömien toiminnassa, asukasliikkeessä?»

Väisänen korostaa, että hedelmällinen yhteistyö muiden kanssa edellyttää omaa identiteettiä, oman poliittisen paikan ja omien motiivien tunnistamista. Peruskysymykset eivät ole muuttuneet. Nyt tarvitaan analyysiä omasta aatteesta, julkista toimintaa, porukalla tehtyjä suunnitelmia ja laajaa yhteistyötä kapitalismia vastaan.

»Miten kommunismin ajatus, aate ja ideologia muutetaan keskusteluksi ihmisten kesken, toiminnaksi siellä missä ihmiset liikkuvat, yhteiskunnalliseksi muutokseksi? Jos emme kerro julkisuudessa mitä ajattelemme, missä toimimme ja keitä olemme, niin vallalle jää porvarimedian ylläpitämä vanhentunut mielikuva kommunisteista», pohtii Väisänen.

Terho-foorumi kokoaa punavihreitä

PETTYMYS vaalitulokseen on synnyttänyt uudenlaista aktiviteettia monella rintamalla. Vaalitappion kokeneisiin Vihreisiin ja Vasemmistoliittoon on vyörynyt uusia jäseniä ennätystahtiin. Tuorein ilmiö on internetiin perustettu uusi punavihreä keskustelufoorumi Terho, joka määrittelee itsensä »foorumiksi oikeudenmukaisen maailman puolesta».

»Tuntui, että oli tarve tämän tyyppiselle keskustelupalstalle, joka yhdistäisi ja toimisi siltanrakentajana», sanoo foorumin puuhamies, kirjailija ja elokuvaopiskelija **Mike Pohjola**.

Eräänlaisena verrokkina on hänen mukaansa Perussuomalaisia lähellä oleva Hommaforum.

»Vaikka hommaforumilaiset ovat mielestäni väärässä monessa asiassa, he ovat onnistuneet hyvin käyttämään internetin mahdollisuuksia. Se on toimiva keskustelupalsta, jonka kautta pystytään organisoimaan toimintaa», Pohjola vastaa.

Terho-foorumin tarkoituksena on sekä edistää punavihreiden keskinäistä keskustelua ja identiteetin rakentamista että houkutella mukaan uusia ihmisiä.

Keskustelu on alkanut vilkkaana, ja foorumille oli toukokuussa rekisteröitynyt jo reilut sata käyttäjää. Vilkasta keskustelua käytiin muun muassa **Osama bin Ladenista** ja Vihreiden puheenjohtajakilvasta.

ELIAS KROHN

→ Terho: <http://www.terhoforum.fi/>

Eräänlaisena verrokkina on Hommaforum.

Tansanialainen poika kuljettaa pyörällään rehua perheensä lehmille. Kuva Muhammad Mahdi Karim / Wikipedia.

Tavoitteena on alentaa pyörien osien tuontiveroja ja panna pystyyn paikallisia kokoonpanotehtaita.

Etelä-Afrikassa työmatkapyöräily yleistyy. Kapkaupunkilainen **Edward Zosi** polkee töihin ja säästää kuukaudessa 56 euroa, jotka aiemmin hupenivat matkoihin kollektiivitaksilla.

Sambiassa pelastetaan ihmishenkiä polkemalla. Zambikes-järjestön kehittämät »zambulanssit» hoitavat sairaskuljetusta pyörän perään kiinnitettyllä trailerilla, jossa on myös patja ja suojaverhot.

PYÖRÄILYYN LIITTYY Afrikassa monia riskejä. Tiet ovat vaarallisia, eikä kevyttä liikennettä huomioida suunnittelussa. Rahapula pitää monet pois satulasta.

»Yhä useampi haluaisi pyöräillä. Tarvitsemme kovaa käyttöä kestäviä pyöriä, mutta myös muotimallien on aika saapua Afrikkaan», Kayemba sanoo.

Hänen vetoomuksensa kantoi hedelmää maaliskuussa Espanjassa pidetyssä kansainvälisessä pyöräilykokouksessa. Kansalaisjärjestöt ja suuri pyöränvalmistaja Shimano ryhtyivät pohtimaan halvempien kulkupelien saamista Afrikkaan. Tavoitteena on alentaa pyörien osien tuontiveroja ja panna pystyyn paikallisia kokoonpanotehtaita.

»En tiedä, miksi tämä on vienyt meiltä niin kauan. Hallitusten pitäisi vielä tajuta, ettei pyöräily harrasteta odotellessa sitä, että rahat riittävät auttoon tai syntyy uusi bussilinja», Kayemba pohtii.

GAIL JENNINGS

Polkupyörä helpottaa afrikkalaisten elämää

Polkupyörä merkitsee Afrikassa pääsyä työn ja tulojen, puhtaan veden tai sosiaalipalvelujen äärelle.

KAPKAUPUNKI, ETELÄ-AFRIKKA
(Inter Press Service)

»**POLKUPYÖRÄ ON** vahva sosiaalis-taloudellinen työkalu. Meidän ei tarvitse odottaa julkisen liikenteen kohenemista tai muuta ulkopuolista apua», sanoo **Patrick Kayemba**, joka johtaa Ugandassa toimivaa Ensimmäistä afrikkalaista pyöräilyn tiedotuskeskusta.

»Täällä polkeminen ei ole vapaa-ajanviettoa tai painonpudotusta. Se merkitsee elämää», Kayemba jatkaa.

Pyörä on monelle afrikkalaiselle kallis sijoitus, jota Kayemban järjestö avustaa mikroluotoilla ja säästöohjelmalla. Osallistujat hankkivat tuloja kuljettamalla matkustajia.

AFRIKAN PYÖRÄT tulevat usein käytettyinä länsimaista. Namibiassa **Michael Linke** johtaa järjestöä, joka on välittänyt jo yli 20 000 käytettyä polkupyörää. Ennen verkoston perustamista 2006 Namibiassa toimi vain kaksi hyvin varustettua pyöräliikettä, Linke sanoo.

Isabella Thinpungu asuu 250 kilometrin päässä lähimmästä pyöräliikkeestä Divundun kaupungin liepeillä Kavangon alueella. Ennen kuin sai pyörän, Thinpungu yöpyi viikot koulun asuntolassa, koska kotiin oli kahdeksan kilometrin kävelymatka. Nyt tyttö polkee päivittäin kouluun, Linke kertoo.

Maattomat syyttävät murhista tilanomistajia

RIO DE JANEIRO (Inter Press Service)

NELJÄ METSÄAKTIVISTIA murhattiin alle viikon aikana toukokuun lopulla Amazonian alueella. Presidentti **Dilma Roussefin** johtama Brasilian vasemmistohallitus lupasi erityistoimia murhien selvittämiseksi ja tappouhkauksia saaneiden yli sadan ihmisen suojelemiseksi.

Hallitus haluaa vain näyttää tekevänsä jotakin, kuittaa Maattomien maatyöläisten liikkeen (MST) johtaja **João Pedro Stedile**. MST:n mukaan luon-

nonsuojelijoiden murha-aalto on suurmaanomistajien järjestämä.

Todellinen muutos vaatii Stedilen mukaan maauidistusta, suurmaanomistajien vallan murttamista ja näiden käskystä toimivien palkkamurhaajien tuomista oikeuteen.

BRASILIASSA ON 25 viime vuoden aikana surmattu 1 580 metsäaktivistia. Tuomiolle on saatu 21 murhien suunnittelijaa ja 73 pyssymiestä, tilannetta seuraava katolinen CPT-järjestö kertoo.

Murhan järjestämisestä on istunut vankilassa ainoastaan **Vitalmiro Bastos de Moura**, joka tapatti vuonna 2005 yhdysvaltalaisen katolisen nunnan ja ympäristönsuojelijan, **Dorothy Stangin**, CPT:n johtaja **Isolete Wichieniski** muistuttaa.

Hänen mukaansa agribisneksen – kuten soijan ja biodieselin raaka-aineen viljelyn – sekä metsien hakkuun ja kaivostoiminnan lisääntyminen ovat kiihdyttäneet maaseudun väkivaltaa.

FABIANA FRAYSSINET

Helsinki Pride jatkaa ylpeänä

Seksuaalista moninaisuutta korostavaa tapahtumaa ei lannisteta väkivallalla.

KESÄ-HEINÄKUUN vaihteessa järjestettävän Helsinki Priden teemaksi on tänä vuonna valittu rakkaus. Kyseessä on Suomen suurin homo-, lesbo-, bi- ja transtapahtuma, jonka tavoitteena on lisätä avoimuutta ja moninaisuuden arvostamista yhteiskunnassa.

Viime vuonna kulkueen kimppuun kyynelkaasulla ja savusoihduilla hyökänneistä äärioikeistolaisista kolme tuomittiin toukokuun alussa ehdolliseen vankeuteen. Tuomio tuli 88 henkilön pahoinpitelyistä sekä poliittisten toimintavapauksien loukkaamisesta. Oikeus katsoi, että hyökkääjillä oli yhteyksiä skinhead-järjestöihin.

Helsingin seudun Seta ry:n talkoovoimin järjestämän Priden toiminnanjohtaja **Anne-Mari Seppola** korostaa, ettei Pride-tapahtumaa lannisteta väkivaltaisilla iskuilla tai uhkailuilla.

»Aikana, jolloin vihapuhe oikeutetaan kritiikkiinä ja jolloin väkivaltaa selitetään provokaatioilla, on tärkeää muistaa rakkauden sävyjen moninaisuus. Meillä jokaisella on oikeus rakastaa ja tulla rakastetuksi, ja meillä jokaisella on velvollisuus suojella toistemme oikeutta rakastaa», sanoo Seppola.

Kansainvälisen Pride-perinteen juuret ovat seksuaalivähemmistöjen oikeustaistelussa. Seppola muistuttaa, että homoseksuaalisuus on edelleen rikos 80 maassa.

Helsinki Prideä vietetään 27.6.–3.7. Tapahtuma huipentuu lopetuspäivän Pride-kulkueeseen.

»Meillä on velvollisuus suojella toistemme oikeutta rakastaa.»

Viikon aikana on runsaasti erilaisia tapahtumia kaikenikäisille.

»Tapahtuma järjestetään täysin vapaaehtoisvoimin ja keräysvaroin. Helsinki Pride onkin varsinainen talkoohengen voimannäyttö», kehuu Seppola.

MARKO KORVELA

→ <http://www.helsinki-pride.fi>

Taiteentekijät vastuunkantajina

VASTIKÄÄN perustettu Osuuskunta Poesia on yhteisöllinen kustantamo, joka keskittyy runouden julkaisemiseen. Kustantamon tavoitteena on uudistaa niin runouden kuin kustantamisenkin käytäntöjä. Tulevaisuudessa Poesia kustantaa myös esseekokoelmia.

»Poesiahan on ollut aiemmin Kirja Kerrallaan-kustantamon ja runoyhdistys Nihil Interitin yhteinen sarja kirjoitusasulla 'poEsiä'. Oman kustantamon perustamiseen vaikutti runoilijoiden, kirjallisuudentutkijoiden ja toimittajien joukon halu huolehtia itse kirjojen kustantamisesta», kertoo Poesian hallituksen jäsen sekä kustantamon tiedottaja **Miia Toivio**.

Toivion mukaan Poesian tärkeimpiä tehtäviä on Suomessa kustannettavan runouden monimuotoisuuden turvaaminen.

»Kustantamon yhteiskunnallisen merkityksen voidaan sanoa olevan siinä, että kustannustoiminnassa taiteentekijät ovat vastuunkantajia.»

Poesia ei tavoittele voittoa, vaan tärkeämpää on uuden, kokeellisen runouden esiin tuominen. Esimerkiksi julkaisusarja poEsiän tapa julkaista kirjat myös pdf-tiedostoina internetissä jatkuu.

RIIKKA YLITALO

AIVOLOHKOLÄMMITIN

Vapaan Kulttuurin Festivaalit saivat hädän

Turun valtausliike elää ja voi hyvin.

TURUN kulttuuripääkaupunkivuosi on nostattanut vastalauseita alakulttuurista jo pitkään. Monet ovat kokeneet, että aito alakulttuuri jää huomiotta kaupungin ohjelmassa. Tiloja tapahtumien itsenäiseen järjestämiseen ei edelleenkaan löydy. Turun talonvaltausskenen toiminta on käynyt aktiivisemmaksi sitä mukaa kuin vuosi 2011 on lähentynyt.

Turussa on pitkä valtaushistoria. Vuoden 2001 Aurakadun koulun valtauksen jälkeen alkoi kuitenkin pitkä hiljainen kausi, joka katkesi 2006 Ratapihankadun puuapitalojen valtaamiseen. Tästä nousi Turussa talonvaltauksen uusi ja aktiivinen aalto.

PÄÄSIÄISENÄ järjestettiin kolmatta kertaa Vapaan Kulttuurin Festivaalit. Vallattu festivaalirakennus oli vuonna 1937 valmistunut vanha Itäharjun seurakuntatalo Vanhalla Littoistentiellä.

Perjantai-iltana harmia aiheutti ainoastaan väärä palohälytys. Naapureita kunnioittaen festivaalien hiljaisuus alkoi yhdeltä yöllä.

Toisena festivaalipäivänä kaupungin virkamiehet katkaisivat sähköt aamulla, ja kiinteistöliikelaitoksen puheenjohtaja **Jouko Turto** jätti virkapupynnön poliisille valtauksen häätämistä. Poliisi kuitenkin katsoi, ettei voinut toteuttaa vaatimusta pääsiäisen vajaan miehityksensä vuoksi. Valtaajat kutsuttiin neuvottelemaan tiloista kaupungin kanssa heti pääsiäisen jälkeisenä tiistaina. Lauantai-iltapäivällä sähköt

kytkettiin itse takaisin ja juhlat jatkuivat ilman ongelmia.

Häätö tuli sunnuntaina puoleltapäivin. Valtaajat poistuivat rakennuksesta suosiolla, ja talokous päätti siirtää festivaalit Turun keskustaan Vartiovuorenpuistoon.

VIIMEIKAISTEN valtausten kohtalo paljastaa kulttuuripääkaupungin synkemmän puolen: aidon ruohonjuuritason alakulttuurin armottoman kitkemisen.

Turun Valtaajat ja Turun autonominen kulttuuriyhdistys yhdessä Turku 2011 -alakulttuuripääkaupunkihankkeen kanssa jatkavat ponnisteluja kokonaisvaltaisemman kulttuurin puolesta. Viime vuosina hanke on saanut taakseen yhä enemmän tukijoita: vuonna 2008 kulttuurilautakunta teki Turun autonomisen kulttuuriyhdistyksen aloitteesta ehdotuksen autonomisen kulttuurikeskuksen perustamisesta, mutta asia ei edennyt kaupunginhallitukselle. Tänä vuonna aloite on uusittu. Aggressiivisen toimintansa vuoksi kulttuuripääkaupunki voi olla varma, että Turun valtauksista tullaan vielä kuulemaan.

Räväkkä laatulehti yhteiskunnasta kiinnostuneille ihmisille

28 €
/ vuosi

Kestotilaus

35 €
/ 4 nroa

Vuositilaus

Vähävaraiset: 20 € / vuosi

www.ydinlehti.fi

Klassikoiden ja dokumenttien juhlaa Turussa

Suomalaisen elokuvan festivaali juhli 20-vuotistaivaltaan Turussa huhtikuussa. Kulttuuripääkaupunkivuoden ja juhluvuoden vauhdittaman festivaalin ohjelmistoa esitettiin poikkeuksellisesti kolmessa paikassa.

JUHLASARJASSA tarjolla oli ansiokas retrospektiivi festarin annista vuosien varrelta, **Teuvo Puron** *Anna-Liisasta* (1922) ja **Nyrki Tapiovaaran** *Juhasta* (1937). **Hannu Lemisen** melodraamaklassikkoon *Ratavartijan kaunis Inkeri* (1950). Festarin kohokohtana oli **Matti Kassilan** unohtumaton *Kaasua, komisario Palmu!* (1961), jonka ensimmäiset puoli tuntia kiitettävät suomalaisen elokuvan kaiken osaamisen, lavastuksesta ja ohjauksesta näyttelijäntyöhön.

Valkokangasariteetteja nähtiin muun muassa **Antti Peipolta**, **Lasse Naukkariselta** ja **Timo Linnasalolta** sekä marginaalista suomalaista

scifi-elokuvaakin kymmenen elokuvan verran. Sekä kriitikkojen että suuren yleisön suosion löytänyt uusi suomalainen dokumenttielokuva keräsi tuvan täyteen muun muassa **Peter von Baghin** *Helsinki, ikuisesti* (2008) näytökseen. Kulttuuripääkaupunkivuoden kunniaksi Turku järjesti **Jouko Aaltosen** tuoreesta dokumenttielokuvasta *Taistelu Turusta* (2011) kaksi ilmaisnäytöstä, joiden liput vietiin käsistä alta aikayksikön.

Festivaalin yhteydessä järjestettiin myös useiden alustajien dokumenttiseminaari. Mielinkiintoisimmasta annista vastasi **Kanerva Cederström**, joka esitelmöi muistin, muistojen ja arkistomateriaalin haasteesta dokumentaristille.

Suomalaisen elokuvan festivaalin juhla-ohjelmisto osoitti vakuuttavasti, että suomalaisen elokuvan perintö on vaalimisen arvoinen. Lajityyppien kirjo on suuri ja helmet vain kirkastuvat ajan saatossa.

JOUNI AVELIN

→ Suomalaisen elokuvan festivaali Turussa 6.–10.4.2011. <http://www.suomalaisinelokuvanfestivaali.fi>

Helmet vain kirkastuvat ajan saatossa.

Anssi Sinnemäki sivaltelee sinne ja tänne

PITKÄN LINJAN toimittajan ja kulttuuritoimijan **Anssi Sinnemäen** uusi teos *Vastakirja. Eli miten lapset syövät vallankumouksensa* (Kustannusosakeyhtiö Paasilinna 2011) on sekoitus päiväkirjaa, muistelmaa, arvostelmaa ja pakinaa. Sinnemäen omien sanojen mukaan kirja sisältää jopa kinaa.

Anssi Sinnemäki toimi Kulttuurivihkojen päätoimittajana vuosina 1980–1982 ja 1984–1987. Hänet tunnetaan myös kansanedustaja **Anni Sinnemäen** isänä. *Vastakirjassa* Sinnemäki sivaltelee – kuten entinen *Kulttuurivihkojen* päätoimittaja ainakin – monelle eri tahoille kirkein sanankäntein. Oman osansa saavat muun muassa monet *Vihkoissakin* tutut hahmot, kuten **Kaj Chydenius**, **Matti Rossi**, **Marja-Leena Mikkola** ja **Esa Mäkinen**.

Sinnemäki on ollut useita vuosia suomalaisessa kulttuuri- ja yhteiskuntaelämässä näköalapaikalla, ja *Vastakirja* lienee hyödyllistä luettavaa varsinkin taistolaisliikkeen historiasta kiinnostuneille.

ALEKSI AHTOLA

OIKAISU

TOISIN KUIN Turun kulttuurielämää käsittelevässä artikkelissa *Kulttuurivihkoissa* 2/2011 kerrottiin, Pääskyvuoren kasarmi ei ole valtaosin tyhjiillään. Turun kaupungin Tilaliikelaitos on vuokrannut kasarmin Titanikin kannatusyhdistys ry:lle taiteilijoiden työtiloiksi alkuvuodesta 2009. Siellä on tällä hetkellä 17 työhuonetta, joissa työskentelee 22 taiteilijaa, yhdistyksestä kerrotaan.

TYÖVÄEN- KIRJALLISUUDEN PÄIVÄ 27/8 2011

- Mitä on Uudistuva työväenkirjallisuus?

Mukana mm.
Aulikki Oksanen, Tuula-Liina Varis,
Claes Andersson, Tuomas Kyrö ja
suomalainen 100-vuotias sarjakuva.

Työväenmuseo Werstas ja Väinö Linnan aukio, Tampere
La 27.8. Klo 10 - 18 • Vapaa pääsy!

www.tyovaenkirjallisuudenpaiva.com

Oodi nuorelle runoilijalle

Tämänvuotisen *Musica Novan* teema oli runoilija Rainer Maria Rilken nuori itsemurhaa hautova runoilija. Ohjelmisto oli laajentunut ilahduttavasti myös kevyempänä pidettyyn musiikkiin.

JIMI TENOR on maailmalla kulttimaineeseen kohonnut lahtelainen elektronisen musiikin artisti, joka on levyttänyt muun muassa legendaarisille Sähkö- ja Puu-levymerkeille. Tenorin yhteiskeikka UMO-orkesterin kanssa *Musica Nova*-festivaaleilla ei voinut olla kuin menestys: Tenorin exotica- ja afrojazz-henkiseen jazz-funkiin sopi UMO:n tiukka torvisektio. Tenor oli sovittanut osan konsertin kappaleista elektronisilla soittimilla UMOa varten ja afrojazzosuus oli mukana illan toisen vieraan **Tony Allenin** takia. Kantaesityksistä *Sähköinen laji*, *Flora and Fauna* ja *Starstuff* säväyttivät eniten.

Suomalaisia säveltäjiä innoittanutta **Bernd Alois Zimmermannia** kunnioitettiin usealla konsertilla. Tombeau de Zimmermann-konsertin lyhyitä teoksia yhdisti erittäin klassisina pidettyjen teosten pyhäinhäpäisy. **Jukka Tiensuon** *Tombeau de Beethovenissa* nauhalta soitetut tunnetut **Beethoven**-pätkät vuorottelivat elävien soittajien sitaattien ja ei-sitaattien kanssa. Kollaasitekniikkaa hyödynnettiin konsertin muissakin teoksissa, **Paavo Heinisen** *Runoilijan soitteista* **Kimmo Hakolan** Rilke-kappaleisiin.

ZIMMERMANNIN VAKAVAA puolta esiteltiin illan Mauermusik-konsertissa. *Photoptosis* ja *Stille und Umkehr* esittelivät karkeasti säveltäjän ekstroverttiä, sinfonista puolta ja meditatiivisen D-sävelen, ja puhallinsoitinten pohjan ympärille kehkeytyy meditatiivinen teos, jossa vetopasuunat yhtyvät kuviointiin. Pienen kamarimusiikkikokoonpanon soittama teos hävisi lopulta kokonaan meditoitimen tyhjiyteen.

Kylmän sodan aikaisten Saksojen ristiriitaa kuvaava **Wolfgang Rihmin** *Das Gehege* nousi illan vaikuttavimmaksi elämykseksi, eikä vähiten sopraano **Rayanne Dupuisin** ansiosta. Dupuis'n ääni taipui laaja-alaisesti huudosta perinteisempään klassisen laulun äänenkäyttöön. Naisen lähennellessä yössä aggressiivisesti kaksoiskotkaa meno yltyi jopa suorastaan ekstaattiseksi. **Hanspeter**

Kyburzin *Noesis*-teoksessa lyömäsoittimet olivat jousten pizzicatoa vasten, joka muuttui sahaamiseksi.

Jos **Perttu Haapasen** *Nothing to Declare* oli basso-baritonin vingahdusten, huudahdusten ja äännähdysten täyttämä onton, hyperaktiivisen ihmisen kuva, **Lotta Wennäkosken** dynamiikkokojen hienovaraiseen vaihteluun perustuva *LELELE* oli uutta kamarimusiikkia sosiaalipornahtavin vivahtein – teoksen taustana oli nimittäin muun muassa eurooppalaisten ihmiskauppajärjestöjen raportteja yhdistelevä libretto. Taustalle heijastetut **Elina Brotheruksen** ahdistavat, alastomat minäkuvat olivat välillä jo liikaa, vaikka veteenmeno ja -paluukuvat toimivat hyvin Italiaan seksiorjaksi kuljetetun henkilön tarinan taustana. Sopraano **Pia Freund** tulkitsi vivahteikkaasti vakavan roolin.

HAAPASEN TEOKSEN päämäärä oli siis esittää marcuselainen vieraantunut ihminen globalisaation aikana, ihminen, jonka onttoisuus aiheutuu muun muassa rahan ja seksin tavoittelusta. Tämän ontouden basso-baritoni **Nicholas Isherwood** tavoitti erinomaisesti mielettömällä näyttelijäntaidoillaan sekä ilmaisuvoimaisella ja taipuvalla äänellään. Tyhjat pahlilaatikot lavastuksena, sanomalehtiperistä tehtyihin takkeihin pukeutuneet soittajat (Plus Ensemble) ja laulaja sekä toisteiset, yksitoikoiset toiminnot: ajastettu paperin leikkaaminen, puhelimeen (pomolle?) vastaaminen, kapellimes-

Paperilla huonolta hakukonerunoudelta näyttävä libretto alkoi sykkiä Nicholas Isherwoodin suussa.

tarina toimiminen amerikkalaista yrity maailman voittajajargonia ja internetin treffipalstan ilmoituksia yhdistelevän tekstin taustalla – kaikki lavan toiminnot kuvittivat ihmisen tyhjiyttä. Ohjaaja **Tomi Paasonen** ansaitsee erityistunnustuksen näyttämöllisten ulottuvuuksien huomioimisesta ja teoksen poikkeuksellisesta energisoimisesta.

Libretot olivat säveltäjien tekemiä. Haapasen paperilla huonolta hakukonerunoudelta, välillä nonsenseltä, dadalta ja lähes nollatekstilä näyttävä, soinnullisesti antoisa libretto alkoi sykkiä Isherwoodin suussa. Wennäkosken eurooppalaisten ihmiskauppajärjestöjen raporteista koostetussa tekstissä ei ollut kovin paljon enemmän hurraamista. Molemmat teokset todistivat, ettei pienenisooopperan libretton tarvitse olla suurta runoutta – vaikka voi se sitäkin parhaimmillaan olla.

→ **Musica Nova –festivaali Helsingissä 3.–12.2.2011.**

Lotta Wennäkoski: LELELE.

Trooppisia rytmejä kaikkiin makuihin

Latinalaisen Amerikan muusikot lamosivat suomalaisyleisöä Vantaalla.

Jokavuotisen Frutas Tropicales -festivaalin kenties tähän mennessä nimekkäin esiintyjä on tänä vuonna esiintynyt brasilialainen laulaja-lauluntekijä, kitaristi, kirjailija **João Bosco**. Bosco tuli tunnetuksi 1970-luvulla runoilija **Aldir Brancon** kanssa tekemistään lauluista, joista monista on tullut populaarimusiikin klassikoita.

Bosco oli päättänyt lumota suomalaisyleisön. Bändin muut jäsenet olivat **Ricardo Silveira**, sähkökitara, **João Batista**, basso, **Kiko Freitas**, rummut. Väliaikoinen kolme tuntia kestäneen konsertin jokainen minuutti oli laulun arvoinen. Ensimmäisellä puoliajalla tarjottiin taidokasta polyrytmiikkaa, joka sai menojalan väkisin väpättämään: sambaa, bossanovaa, jazzia, funkia... Toinen puoliaika alkoi akustisesti Boscon soolona, jatkui romanttisena ja päättyi karnevaalitunnelmiin, aitoon bahialaiseen musiikkiin. Covereita-

kin kuultiin, esimerkiksi **Antônio Carlos Jobim**in *Ligia*. Myös sotilasdiktatuurin aikana sensuroitu Bosco-klassikko *O Bêbado e Equilibrista* sai arvoisensa tulkinnan.

Vaikka kaikki muusikot soolo-osuuksineen olivat erinomaisia, rumpali Kiko Freitas kalisteli kannujaan välillä niin suvereenilla nopeudella, taidokkuudella ja luovuudella, että hän oli varastaa show'n. Bosco ei keikaile kauniilla, vaan persoonallisella äänellä, kuten monet brasilialaiset kollegiansakin. Hänen musiikkinsa ja äänensä tuovat usein mieleen eräänlaisen hengenheimolaisen, **Zé Ramalhon**.

Kuubalainen **Septeto Santiaguero** päätti Frutas Tropicalesin vetävillä soneillaan – guaracha, changüi, bolero – ja salsoillaan. Laulajaveteraani **Reinaldo Creagh** oli yllätysvieraana muutamassa laulussa, muun muassa *Flor de Ausencia* -klassikolla, jota **Omara Portuondokin** on esittänyt. Bändin jäsenet vetivät kaksituntisella keikallaan koko ajan tanssikoreografiaa ja soittivat lehmänkelloa sekä marakasseja. Lantiot taipuivat esimerkiksi-

Rumpali Kiko Freitas kalisteli kannujaan suvereenilla nopeudella, taidokkuudella ja luovuudella.

seen malliin etenkin laulaja **Ismael Borgesilla** ja **Inocencio Heredia**lla. Septeto Santiaguero kitaristi **Rudens Matos**, trumpettisti **Eddy Lobaina**, perkussionisti **Alberto Castellanos**, basisti **Dairon Carlile Roberto Salazar** ja yhtyeen perustaja **Fernando Dewar** hoitivat myös oman osuutensa energisesti. Tunnelmat vaihtelivat tanssittavasta hitaisiin ja kohtalokkaan romanttisiin. Iloa ja aurinkoa välittyi katsomoon syliin täydeltä.

RITA DAHL

→ Frutas Tropicales -festivaali Martinus-salissa Vantaalla maaliskuussa 2011.

NÄKÖKULMA

Erinomaisella otteella

TAITEESSA on sääntöjä. Liiallinen kurinalaisuus voi kuitenkin kahlita syvien ja kaikenlaisten elämään kuuluvien tunteiden ilmaisu. Virheettömyys ei ole itseisarvo. Jos perfektionismi aiheuttaa esimerkiksi esiintymisjännitystä, se kääntyy itseään vastaan. Taiteilijuuteen kuuluu tekninen osaaminen, mutta vastaanottajan pitäisi voida unohtaa taidot ja tempautua elämykseen.

Lääkäri, teologi ja urkuri **Albert Schweitzer** käytti aikaansa moneen muuhunkin kuin soitto-

tekniikkaansa hiomiseen. Hänelle urut olivat työväline, jolla hän välitti ajatuksiaan ja tunteitaan tekniikkansa rajoituksista huolimatta. Hänen levytyksissään on kuultavissa virheitä. Esityskäytäntökään ei vastaa nykyistä käsitystä, mutta soitto puhuttelee. Joku on sanonut, että lahjakkuudet tekevät niin paljon, että mukaan mahtuu suuriakin virheitä. Ei riitä, että soittaja istuu kahdeksan tuntia harjoituskopissa. Hänen täytyy heittäytyä elämään.

Nykyään levytyksistä karsitaan pienimmätkin rikkeet. Esiintyjät konserteissa ja musiikkikilpailuissa pyrkivät samanlaiseen virheettömyyteen kuin levyillä. Lopputulos voi kuulostaa mekaaniselta.

Musiikkioppilaitosten kurssitukinnoissa kiihättävän arvosanan saa se, joka soittaa siististi ja kuten opettaja opettaa. Erinomaiseen arvosanaan vaaditaan näyttävää suoritusta. Se on mahdollista saavuttaa, vaikka soitto katkeaisi kesken.

Täytyy vain jatkaa eteenpäin yhtä loistokkaasti kuin siihenkin asti.

Vanhan koulukunnan mestarit, kuten pianisti **Arthur Rubinstein**, eivät välttämättä soittaneet virheettömästi. Soitto oli kuitenkin niin vaikuttavaa, että väärät äänet menettivät merkityksensä. Yleisö räjähti suosiosoituksiin.

Taannoisessa konsertissa laulaja unohti sanat mutta pelasti tilanteen keksimällä omiaan. Hän vakuutti yleisönsä paremmin kuin jos olisi varmistellut ja ottanut nuotit mukaansa. Taiteeseen kuuluu aina riski. Esityksestä pitää välittyä pelon sijaan rohkeutta. Kuulijaa tai katsojaa ei kosketa konemainen suoritus vaan inhimillisuus.

AINO VALOJARVI

Kirjoittaja on muusikko.

Konserteissa ja musiikkikilpailuissa pyritään samanlaiseen virheettömyyteen kuin levyillä.

Kauneus ja hirveys

Levyपालstalla arvioitavana kolme uutuuslevyä ja kolme erilaista esteettistä lähestymistapaa omaehtoiseen musiikintekoon.

TSEMBLAN ELI turkulaisen **Marja Johanssonin** vuonna 2009 julkaistu esikoislevytys *Tuplafiesta*-EP oli erinomaisen ilahduttava uusi tuttavuus. Lyhyen kestonensa vuoksi se vaikutti kuitenkin vain makupalalta tulevasta. Pitkälliseltä tuntunut odotus on nyt palkittu *Fauna*-esikoisalbumin muodossa.

Päällisin puolin Tsemblan musiikki muistuttaa Kemiaallisia ystäviä. Kappaleiden atomirakenteet ovat samankaltaisia, pitkälti pienistä loopeista huolellisesti rakennettuja kummallisia maailman-kaikkeuksia. Tsemblan äänimaailma on kuitenkin aivan omanlaisensa ja Kemiaallisten ystävien kaasteoreettiseen sointiin verrattuna hillitympää ja jossain määrin myös melodisempaa.

Runolliseksi ryhdyttyä Tsemblan musiikkia voisi kuvailla kävelyksi halki ystävällisen viidakon. Ei ihmissyöjätiikereitä, liian suuria verta imeviä hyönteisiä tai myrkkyykäärmeitä, vain värikkäitä lintuja, iloisia alkuasukkaita ja lehtivihreää kaikkialla minne vain katseensa sattuu suuntaamaankin. Mielleyhtymiä syntyy niin 1950-luvun exotica-musiikin kuin **Brian Enon** *Another Green World*-albumin suuntaan, mutta ei liene liioiteltua todeta Tsemblan ilmaisun olevan koko lailla ainutkertaista.

Fauna on varmallalla kädellä ja omaperäisellä näkemysellä tehtyä musiikkia. Esikoisalbumiksi se on harvinaisen valmiin kuuloinen. Tsemblalta on lupa odottaa paljon tulevaisuudessa.

TSEMBLAN KOTIKUTOISEEN eksotiikkaan verrattuna Liimanarina edustanee jonkinlaista härmäläistä rujouden estetiikkaa. Tämä **Olli Paukkeen** johtama rock'n'roll -orkesteri häkellytti kuulijoita 1980- ja 1990-luvun ajan muutaman EP:n ja yhden albumin voimin ja on säilyttänyt suorastaan myyttisen maineensa koko pitkän hiljaiselonsa ajan. Liimanarinan comebackia tuskin moni osasi kuvitellaakaan, mutta niin vain kävi että yhtye on jälleen keskuudessamme. Tai ainakin yhtye nimeltä The Puute, joka soittaa Liimanarinan biisejä. Tai Liimanarina, joka soittaa The Puutteen Liimanarinalta lainattuja biisejä. Asiat eivät tapaa olla täysin yksiselitteisiä Olli Paukkeen maailmassa.

The Puute Plays Liimanarina Live at Le Piss on Liimanarinan historian ensimmäinen live-julkaisu ja kovasti tekijöidensä näköinen. Levyiltä löytyy alkunauhojen, sekavien välispiikkien ja yleisö-hälyn lisäksi myös pieni valikoima yllättävänkin napakalla otteella soitettuja Liimanarina-biisejä. Kyynikko voisi todeta Liimanarinan comebackissa olevan kyse samanlaisesta yhden sukupolven nostalgiannälän tyydytyksestä kuin vaikkapa **Joel Hallikaisen** kivutessa takaisin lavalle vanhan punk-bändinsä Korroosion kanssa. Olli Paukkeen tuotokset ovat kuitenkin kritiikin saavuttamattomissa ja kaiken arvostelun ylä- tai alapuolella, miehen itsessään jo ollessa eräänlainen kokonais-taideteos.

JOS LÄHDETTÄISIIN hakemaan jonkinlaista täydellistä tyyllillistä vastakohtaa Liimanarinalle, olisi tamperelaisen progressiivisen postrock-yhtye Plain Faden ja Wiipurilaisen osakunnan laulajien yhteistyönä syntynyt albumi *Anthropogonia* vahva ehdokas.

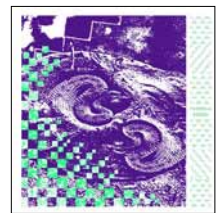
Vuonna 2009 ensiesityksensä saanut *Anthropogonia* on harvinaisen kunnianhimoinen teos, erityisesti oikeastaan siitäkin syystä, että massiivisuudestaan huolimatta se edustaa instituutioiden ulkopuolista tee-se-itse-mentaliteettia. *Anthropogonia* on syntynyt rakkaudesta musiikkiin, halusta tehdä jotain suurta suuruudenhuiluudesta huolimatta.

Kiinnostava levy on sikäläkin, että loppujen lopuksi se ei juurikaan kuulosta rockin ja taidemusiikin yhteenliittymältä siinä mielessä kuin tällaiset yhdistelmät useimmiten kuulostavat. Minkäänlaisesta rockista on itse asiassa hyvinkin vähän viitteitä ja vaikka sähkökitarat ajoittain surisevat, sopinee *Anthropogonia* luontevammin modernin kuoromusiikin kaanoniin kuin kokeellisen rockin kentälle. Mahtipontinen soundi tuo lähinnä mieleen **Carl Orffin**.

Tavallaan tämä on myös *Anthropogonian* heikko puoli. Onnistuessaan kuoromusiikillisissa tavoitteissaan se osittain menettää sellaisen omapäisen ja omaperäisen äänimaailman, joka kokeellisen rockin ja modernin taidemusiikin liitosta voisi syntyä.

→ <http://www.ikuisuus.net/>
 → <http://www.mustilaiton.net/temmikongi/>
 → <http://www.verdurarecords.com/>

Tsembla:
Fauna LP
 Ikuisuus 2011

The Puute Plays
 Liimanarina:
Live at Le Piss LP
 Temmikongi 2011

Plain Fade with
 Wiipurilaisen
 Osakunnan Laulajat:
Anthropogonia CD
 Verdura 2011

Lapsia ja aikuisia

Kevään uutuuselokuissa eri ikäiset suomalaiset selvittävät ja hämmentävät ihmishuhdesotkujaan.

TÄMÄN VUODEN Jussi-gaalassa elämäntyöstään palkittu ohjaajalegenda **Matti Kassila** kummasteli kiitospuheessaan, miksi nykypolven suomalaiset elokuvantekijät eivät filmaa kirjallisuutemme klassikoita.

Kevään kotimaisista ensi-illoista kirjallinen pohja on vain kahdella liukuhihnalta tuotetulla Vares-elokuvalla. Vaikka dekkaristi **Reijo Mäen** teoksilla on laaja lukijakunta, hänen hengentuotteitaan ei voitane laskea osaksi keskeisintä kansalliskirjallisuuttamme.

ERÄS ALKUVUODEN kotimaisista uutuuselokuvista on **Oskari Sipolan** ensimmäinen pitkä ohjaustyö *Elokuu*. Nimeä lukuun ottamatta sillä ei ole mitään tekemistä nobelisti **Frans Eemil Sillanpään** romaanin (1941), tai Kassilan sen pohjalta tekemän filmatisoinnin (1956) kanssa.

Sipolan *Elokuussa* suomenruotsalainen tuore ylioppilas August (**Eppu Pastinen**) uskoo viettävänsä tylsän kesän, mutta päätyykin vaiherikkaalle reissulle yökerhossa tapaamansa neidon (**Lina Turkama**) kera. Välillä saadaan nauttia Lapin eksootikasta, kuten kovin monessa suomalaisessa elokuvassa viime aikoina.

Sipolan ohjaustyö on kuvamaailmaltaan huoliteltu, mutta kaiken kaikkiaan ylipitkä aikuistumisriitin kuvaus. Mielekäästä materiaalia siinä olisi riittänyt korkeintaan lyhytelokuvaan.

Hivenen kekseliäämpi kotimainen *Road movie* on Finnkinon levittämä 40-minuuttinen lyhytuotanto *Elma & Liisa*, jossa *Elokuussa* sivuosaa näytellyt **Pihla Viitala** ja kollegansa **Pamela Tola** ovat päässeet kokeilemaan siipiään ohjaajina ja

käsikirjoittajina. Kaksikko on myös vastannut *Elman & Liisan* lavastuksesta, puvustuksesta ja maskeerauksesta.

Teknisesti moitteettomassa elokuvassa Viitalan ja Tolan esittämät ystävykset tapaavat pitkää aikaa, ja lähtevät vailla tarkempia suunnitelmia ja rahattomina automatkalle. Sen aikana naiset varastavat kaiken tarvitsemansa pikkupurtavasta mallinukkeun, ja aiheuttavat muutenkin yleistä pahennusta.

Elma & Liisa ei ole toki mikään *Thelma ja Louise* (1991), mutta elokuvan lyhyen keston aikana ei ehdi ainakaan pitkästyä.

Finnkinosta ilmoitettiin alkuvuodesta, että he aikovat ottaa jatkossakin teatterileivitykseen kotimaisia lyhytelokuvia. Sittenkin kyseinen liikeyritys myytiin ruotsalaiselle pääomasijoitusyhtiölle, joten asia jää nähtäväksi.

ZEIDA BERGROTHIN ohjaamassa pätevässä aikalaiskuvauksessa *Hyvä poika* **Elina Knihtilän** tulkitsema näyttelijätär ja tabloidijulkkis Leila Manner joutuu tasapainottelemaan yksityisen ja julkisen välimaastossa. Hän pakenee kahden poikansa kanssa työpaikasta syrjäiselle huvilalle. Ilmeisen läheisriippuvainen diiva pitkästyy pian, ja kutsuu paikalle joukon tuttaviaan. Heidän mukanaan saapuu kirjailija Aimo (**Eero Aho**), josta talon emäntä kiinnostuu.

Yksinhuoltaja Leilalla on takanaan useita epäonnistuneita miessuhteita. Äitiinsä ylisuojelevaisesti suhtautuva vanhempi poika Ilmari (**Samuli Niittymäki**) haluaa suojella tätä uusilta pettymyksiltä. Kun Aimo jää yökylään, alkaa oidipaalisesti virittynyt valtataistelu pojan ja mahdollisen isäpuoliehdokkaan välillä.

Bergrothin elokuvassa tunteet käyvät ylikieroksilla, mutta ohjaajan ja **Jan Forsströmin** psykologisesti johdonmukainen käsikirjoitus pitää kokonaisuuden kasassa.

Kaurismäen elokuvassa *Veljekset* osa dialogista on näyttelijöiden itsensä kirjoittamaa.

Osin improvisaatioon perustunut *Kolme viisasta miestä* (2008) oli **Mika Kaurismäen** onnistunein ohjaustyö sitten *Zombie ja kummitusjunan* (1991). Sen keskeiset näyttelijät **Kari Heiskanen**, **Pertti Sveholm** ja **Timo Torikka** ovat pääosissa myös ohjaajan uusimmassa elokuvassa *Veljekset*, jossa kolme elämässään pettynyttä miestä kohtaavat toisensa vuosien jälkeen yhteisen isänsä (**Esko Salminen**) 70-vuotispäivillä.

Veljekset tarjoaa torjuttuja muistoja, isäkautta ja keski-ikäistä elämäntuskaa. *Kolmen viisaan miehen* tavoin näyttelijät ovat kirjoittaneet osan vuorosanoistaan. Osittain tästä johtuneen, että pitkien dialogien aikana elokuvan rytmi katoaa. Henkilöhahmot ja heidän motiivinsa eivät ole yhtä lailla loppuun asti mietittyjä kuin herrojen edellisessä yhteisprojektissa.

Lopputuloksena silti kiehtovampi kuin valtaosa nuoremman polven kotimaisten elokuvantekijöiden muotitietoisista sormiharjoitelmista.

Freelancerin kohtalo

Cinefileijä hemmoteltiin viime vuonna kahdella vanhan ajan trillerillä. Anton Corbijnin *The American* ja Roman Polanskin *The Ghost Writer* ovat käsityöläisten taidonnäytteitä, joissa tunnelma on tarinaa tärkeämpi.

KRIITIKKOJEN kehuman *Controlin* jälkeen **Anton Corbijn** (s. 1955) siirtyi uusille, tai pikemminkin vanhoille vesille. *The American* (2010) on perinteikäs jännäri, jossa palkkamurhaaja ja aseseppä »Jack» (**George Clooney**) pakenee Taalainmaan veritekojen jälkeen tuntemattomia takaa-ajajiaan Italiaan ja piiloutuu pittoreskiin Castel del Monten pikkukaupunkiin. Viimeisenä toimeksiantonaan hänen on valmistettava salamurhaajalle koottava tarkkuuskivääri, jota ei voida jäljittää. Varomattomasti Jack ajautuu suhteisiin uteliaan papin ja prostituoidun kanssa. Hänen kohtalonsa on sinetöity.

The American on askeettinen ja suorastaan vaitelias trilleri, valokuvaajan elokuva, joka luottaa kuvien voimaan. Harmaantuneen Clooneyn kivenkova hahmo on ilmeeton, paukuttelua ja kaahailua on minimaalisesti, ja koko elokuvaa leimaa odottamisen tunnelma. *The American* on kun-

niansoitus **Sergio Leonen** lätkkäreille, **Herbert Grönemeyerin** taidokas musiikki kumartaa Moriconen suuntaan. Corbijnin käsissä *pulp* kääntyy laatuviitteeksi.

MONENLAISIA lajityyppjä kokeillut **Roman Polanski** (s. 1933) viimeisteli *The Ghost Writerin* (2010) Sveitsissä kotiarestissa. Polanski innostui **Robert Harrisin** romaanista *The Ghost* (2007), jota hän piti **Raymond Chandlerin** dekkareiden hengenheimolaisena. Harris ja Polanski katsoivat yhdessä **Billy Wilderin** *Auringonlaskun kadun* (1950) ja suunnittelivat elokuvaansa kertojanääneneen perustuvan rakenteen, joka kuitenkin hylättiin, sillä tarina kantaa ilman »selostajaakin».

Ewan McGregorin näyttelemä, nimettömäksi jäävä freelancer pestataan Britannian entisen pääministerin Adam Langin (**Pierce Brosnan**) muistelmien haamukirjailijaksi, edellisen kirjailijan kuoltua epämääräisissä olosuhteissa. Yhdysvalloissa, Martha's Vineyardin saarella haamukirjailija joutuu salaliiton pyörteisiin. Totuus Langin noususta pääministeriksi on kätkeyty muistelmien ensimmäiseen käsikirjoitusversioon.

The Ghost Writer on kuristavan tiivistunnelmainen *film noir*-pastissi. Hyiset maisemat, linaketta muistuttava moderni huvila, **Alexandre**

Sekä Corbijn että Polanski ovat ymmärtäneet, mistä trillerissä on kyse: jännitteestä, ei käänteistä.

Desplat'n hiipivä musiikki ja väijäämättömästi etenevä, suorastaan hidas kerronta luovat puitteet klassiselle jännärielle, jossa kaikki osaset loksahtavat kohdalleen.

THE AMERICANIN ja *The Ghost Writerin* toteutus on pienintäkin yksityiskohtaa myöten linjakas. Sekä Corbijn että Polanski ovat ymmärtäneet, mistä trillerissä on kyse: jännitteestä, ei käänteistä. *The American* ja *The Ghost Writer* onnistuvat luomaan tunnelman, joka on elokuvan *sine qua non*. Useita ekstroja sisältävät FS-Filmin dvd-julkaisut ovat moitteettomia.

The American.

The Ghost Writer.

ANTON CORBIJN: *The American* (2010). Käsikirjoitus: Rowan Joffe Martin Boothin romaaniin *A Very Private Gentleman* perustuen. Elokuvaaja: Martin Ruhe. Leikkaus: Andrew Hulme. Musiikki: Herbert Grönemeyer. Pääosissa: George Clooney, Violante Placido, Thekla Reuten, Paolo Bonacelli. Kuvaformaatti: 16:9 anamorfinen widescreen 2.35:1. Kesto: 1 h 41 min. FS-Film Oy, 2011.

ROMAN POLANSKI: *The Ghost Writer* (2010). Käsikirjoitus: Robert Harris ja Roman Polanski Harrisin romaaniin *The Ghost* perustuen. Elokuvaaja: Pawel Edelmann. Leikkaus: Hervé de Luze. Musiikki: Alexandre Desplat. Pääosissa: Ewan McGregor, Pierce Brosnan, Kim Cattrall, Olivia Williams. Kuvaformaatti: 16:9 anamorfinen widescreen 2.35:1. Kesto: 2 h 3 min. FS-Film Oy, 2010.

Manilan keskustassa slummikadut seisovat vielä pitkään toimistokerrostalojen lomassa juuri siksi, että kadunvarren maanomistus on pilkkoutunut.

SQUATTAUSTA FILIPPIINEILLÄ

Filippiineillä järjestelmä sekä uhkaa että turvaa köyhien omaehtoista asumista.

»MINÄ OLEN TÄHTI», **Jose Morales** vitsailee, kun heti minun jälkeeni häntä tulee haastattelemaan filmiryhmä. Hänen vaiheensa kiinnostavat, koska hän on vaaleissa ehdolla Filippiinien kongressiin.

Jose Moralesin aktivismi aluksi oman naapuruston ja sitten muidenkin häätöuhan alla elävien puolesta on jo maksanut hänelle työpaikan ja taannut kaksi piispojen järjestämää tapaamista entisen presidentin kanssa.

»Oli elämäni unohtumattomin hetki tavata presidentti kasvokkain», hän sanoo. Mutta presidentin lupaukset jälleenasutus suunnitelman rahoittamisesta osoittautuivat tyhjiksi.

Häädön Jose Moralesin ja hänen naapuriensa aktivismi on onnistunut kuitenkin toistaiseksi estämään.

NAVOTASIN ASUKKAAT EIVÄT ole yhtä onnekkaita. Heille ilmoitettiin perjantaina, että maanantaina puskutraktorit tulevat hajottamaan heidän talonsa. Asukkaat muodostivat asuntojensa turvaksi ihmisketjun, jonka poliisi hajotti käyttäen lyömäaseenaan mellakakilpiä ja tukenaan vesitykkeitä.

Tapaan Navotasin häädetyt Asuntoviraston portilla, jonka he ovat tukkineet. Aurin gon polttelelta suojaavan muovikatoksen alla on lähinnä naisia ja vanhuksia, sillä perheiden miehet ovat näin iltapäivällä merellä kalastamassa. Osa häädetyistä vartioi toisaalla puretuista taloista jalkakäytävälle pelastettua omaisuutta.

Kolmen päivän kuluttua Asuntoviraston protesti johtaa neuvottelujen sarjaan asiaosaisten viranomaisten kanssa. Itse osallistun kuulemiseen Ihmisoikeuskomissiossa, jossa asukkaat esittävät toiveita jälleenasutuspaikasta. Erimielisyyksiä syntyy siitä, kuuluuko häätöön liittyvä poliisiväkivalta asialistalle.

Kansalaisjärjestö co Multiversityn puolesta Navotasin asukkaita tukeva **Francia Clavercillas** toteaa, että viranomaisprosessissa on hankala löytää tahoa, joka ottaisi vastuun ongelmasta. Häädettyjä vain pallotellaan viranomaiselta toiselle.

Towervillen 7 000 jälleenasutettua saavat alueellaan lääkärinpalveluja vain, kun kansalaisjärjestö GWEC järjestää lääkintämission alueelle.

Kaupunkeihin lähtö kertoo köyhyydestä, väestönkasvusta ja rajallisista elinkeinoista syrjäseuduilla.

MARCOSIN DIKTatuurin kaatumisen jälkeen omatoiminen asuminen ei ole enää laintonta. Rautateiden varteen kyhätystä rakennuksista on jopa mahdoton selvittää, mitkä niistä on rakennettu rautatieyhtiön aikanaan asukkaille vuokraamalle maalle ja milloin uudemmat tulokkaat ovat itse ottaneet tyhjää tilaa haltuunsa.

Pääkaupunki Quezonin asukkaista kolmasosa asuu hökkelilylissä. Manila on asumismuodoiltaan sitäkin värikkäämpi, sillä siellä myös asunnottomat kerääntyvät nukkumaan turvallisen keskustan puiston penkeille, työntökärryihinsä tai vain seinän viereen.

Kaupunkeihin lähtö kertoo köyhyydestä, väestönkasvusta ja rajallisista elinkeinoista syrjäseuduilla. Monet Manilassa tapaamani asunnottomat ja squattaajat tulivat maan eteläosista, missä uskonnollisten ryhmien väliset levottomuudet ja niistä osin seuraava taloudellinen jälkeenjääneisyys toimivat työntötekijöinä.

Vetotekijöinä ovat työpaikat kaupungeissa. Jos palkkatyötä ei löydy, voi tuloa ansaita kaupustellen tai riksakuskina.

Yllättäen myös Filippiinien monella tapaa epävakaa, mutta samalla pirteä demokratia tukee maassamuuttoa. Monet poliitikot nimittäin haalivat äänestäjiä vaalipiireihinsä, eikä tässä köyhyys tai kunnollisten asuntojen puutekaan haittaa. Demokratiahän pelaa numeroilla, joten riittää, että tulijat rekiste-

roityvät äänestäjiksi ja että heidät saa kannattamaan itseään.

Manilassa vierailen yhteisössä, joka oli onnistunut lykkäämään häätöään ainakin vaalien yli vetoamalla siihen, että häätö rajoittaisi asukkaiden äänioikeutta. Yhteisön johtajien yhteydet kaupungintaloon olivat kaikin puolin tiiviit häätöuhasta ja täysin epävirallisesta asemasta huolimatta.

Vaikka tällä yhteisöllä äänestäjinä ei olekaan vaikutusvaltaa suuriin itseensä vaikuttaviin asioihin, kuten jokirannan asutusten häätöpolitiikkaan, heidän valitsemansa poliitikot vastasivat auliisti asukkaiden pieniin tarpeisiin yhteisön äänet varmistaakseen.

OMATOIMISEEN ASUMISEEN EI tietenkään ole tarjolla maata parhaissa paikoissa. Käytämätöntä maata on löytynyt esimerkiksi siltojen alta tai jokien rantavyöhykkeeltä, missä tulvat ovat jokavuotinen riski. Vierailn jopa haisevan kanaalin päälle rakennetussa yhteisössä, jossa asukas näyttää kädellä, että kanaalin tulviessa vesi nousee rinnan korkeudelle.

Kun asumuksia on aivan rautatien viereissä, asukkaita jää ajoittain junan alle siittä huolimatta, että rautatieyhtiö on tätä vaaraa vähentääkseen laskenut junien nopeutta kaupunkialueilla.

Vaikka hallitus toisinaan häättää hökkelilyliä myös taloudellisesti tuottoisamman maankäytön vuoksi – tai jopa Aasian joh-

tajien huipputapaamista varten varattujen loistohotellien läheisyydestä – on monien häätöjen takana viranomaisten halu estää asuminen vaarallisilla alueilla. Esimerkiksi tulvaherkkiä alueita on systemaattisesti pyritty tyhjentämään.

ONGELMA EI OLEKAAN poismuutto vaan tarjolla olevat vaihtoehdot näiden vaarallisten alueiden sijaan.

»Täällä kaupungissa lapsemme ovat koulussa, syömme kolme ateriala päivässä ja saamme sähköä ja vettä», Jose Morales luettelee. »Jos meidät siirretään, ei meillä ole muuta kuin kaunis talo.»

Lain mukaan hädätetyt pitää jälleen asuttaa. Monesti rakennuttaja haluaa kuitenkin päästä helpommalla ja tarjoaa rahasummaa sillä ehdolla, että asukkaat suostuvat luopumaan muista vaateista ja hajottamaan itse talonsa. Tällaista sopimusta tarjottiin myös Navotasin asukkaille. Valtaosa kieltäytyi siitä korvauksen riittämättömyyden takia.

Toisinaan jälleenasutus onnistuu hyvin. Esimerkiksi mainitsemani kanaalin päälle rakennettu yhteisö oli jo kertaalleen hädätetty ja valtaosa asukkaista oli osoitettu asuinalueelle, josta matka vanhaan työhön tai toripuotiin ei ajan tai matkalipun hinnan puolesta muodostunut ylivoimaiseksi. Vain ne kolmisenkymmentä henkeä, joille ei tonttimaata alueelta riittänyt, palasivat ja rakensivat itselleen talon entiseen paikkaan.

»Jos meidät siirretään, ei meillä ole muuta kuin kaunis talo.»

JOSE MORALES

Navotasin häädetyt asukkaat ovat tukkineet Asuntoviraston portin mielenosoitukseksi asuinpaikkojensa puolesta.

Useampikin kansalaisjärjestö ja Jose Moralesin kaltainen aktivisti auttaa häätöuhan alla eläviä neuvotteluissa jälleenasutuksessa. Yleensä vaaditaan niin mielenosoituksia kuin myötämielisiä virkamiehiä toivottuun tulokseen pääsemiseksi. Junaradan varrelta häädetty **Vicky Alvario** kertoo, että heidät suostuttiin jälleenasuttamaan pääkaupunkialueelle vasta, kun he näyttivät jatkavansa protestejaan kyynelkaasusta ja pidätyksistä huolimatta.

Hallitus sijoittaisi häädetyt mieluiten kaupunkialueen ulkopuolelle, missä maa on halvempaa. Näillä seuduilla on harvoin työpaikkoja, kouluja tai julkisia palveluita. Monilta puuttuu sähkö tai juomavesi. Asukkaille toimitetut rakennusmateriaalit voivat olla alarvoisia, vaikka heidän on maksettava ne hallitukselle lainaohjelman puitteissa takaisin. Pahimmillaan tulijoita on odottanut pelkkä raivaamaton rinne.

Towervillen 7000 jälleenasutettua saavat alueellaan lääkäripalveluja vain, kun kansalaisjärjestö GWEC järjestää lääkintämissiön alueelle. Sinä päivänä sadat jonottavat tapamaan lääkäriä, vaikka tarjolla on vain perusterveystarkastus ja lääkkeitä. »He tarvitsevat ainakin vitamiineja», sanoo vapaaehtoinen lääkäri ja kirjoittaa reseptin jokaiselle.

GWECin mukaan keskimäärin jälleenasutetuilta menee vähintään kolme vuotta saatua uudestaan entinen elintasonsa. Ymmärrettävästi monet eivät jää odottamaan,

vaan 35–60 prosenttia palaa tänä aikana squattaajiksi kaupunkiin. Yleistä on sekin, että aviomies palaa työhön kaupunkiin vaimon jäädessä hoitamaan lapsia uuteen taloon. GWEC näkee tilanteen pahentavan perhesuhteita ja altistavan naisia väkivallalle. Järjestö kertoo muuttajien kärsivän myös syrjinnästä alueen perinteisten asukkaiden taholta.

FILIPPIINEILLÄ ON MYÖS ohjelmia, joilla asumisen voi laillistaa kaupungeissa. Tontit ovat liian kalliita köyhien ostettaviksi, mutta on mahdollista jakaa tontti kymmenien perheiden kesken ja saada valtiolta lainaa jopa 25 vuodeksi. Valtio maksaa myyjälle tontin arvosta jopa 90 prosenttia.

Ma. Zenaida Amores on organisoinut viisi tällaista asukasjärjestöä Cebun kaupungissa. Perhettä kohden maata on vain noin 20 neliometriä. Vaikka maksettavaa ei ole kuin 3000 euron verran, menee perheiltä sen maksamiseen vähintään kymmenen vuotta siitäkkin huolimatta, että ohjelmaan on valikoitu vain perheitä, joilla on yritys tai vakinainen työpaikka.

Ma. Zenaida pitääkin tärkeänä luoda yhteisöllä omaa tuloa, jotta kaikki perheet selviävät maksuistaan. Vuokratuloja ajatellen yhteisön maata on varattu vesiyhtiön säiliötä varten.

Yksittäisten ihmisten ohella Filippiinien ruohonjuuritason hallintoyksiköt, *baran-*

gayt, neuvottelevat tällaisia ohjelmia paikalla jo asuvien ihmisten kotien laillistamiseksi. Manilan keskustassa slummikadut seisovat vielä pitkään toimistokerrostalojen lomassa juuri siksi, että kadunvarren maanomistus on pilkkoutunut.

Maanomistus onkin keskeinen tekijä lähdetessä kohentamaan oloja slummeissa, koska tulevaisuuden epävarmuus haittaa panostamista olosuhteiden parantamiseen.

Ronie Sabra kertoo, kuinka Barangay Luzissa hyvin toimivan osallistuvan budjetoinnin aloittaminen edellytti juuri maaomikeuksien hankkimista asukkaille. Tässä prosessissa ja sen jälkeisissä kehityssuunnitelmissa alueen 10 000 hyvin organisoitua äänestäjää ovat onnistuneet saamaan poliittista tukea ja budjettirahaa alueelle.

Näin Barangay Luzista, jonne aiemmin eivät edes taksit öisin uskaltaneet, on tullut mallialue, jossa on viemäröinti, paloauto ja lastentarha. »Enää täällä ei ole olkikattoisia taloja», Ronie Sabra toteaa, »koska voimme antaa asukkaille lainaa talojen korjaamiseen.» ▲

Tilan käyttö, kuten tuolien asettelu, oli tärkeässä roolissa katsojakoulutuksessa.

KATSOJUUTTA ETSIMÄSSÄ

Harjoitus ja koulutus voi olla hyödyllistä esittävän taiteen tekijöiden lisäksi myös katsojille.

TODELLISUUDEN TUTKIMUSKESKUS (TTK) järjesti toukokuun ensimmäisellä viikolla yli 17 tuntia kestäneen katsojakoulutuksen, jonka tarkoitus oli korjata esitystaiteen kenttää hallitseva epätasapaino. Ennen TTK:n kokeilua kouluttaa reflektiivisten katsojien etujoukko katsojuus on jäänyt vähälle huomiolle. Diplomit ovat olleet esiintyvien taiteilijoiden etuoikeus.

Ensimmäiseen koulutusjakson osallistuneet olivat jo vähäisen tiedottamisenkin tavalla tai toisella lähellä esitystaidetta ja TTK:ta. Käytännössä jokaisen mukanaolijan tausta oli jo ennalta teatterin tai kuvataiteiden maailmassa ja siten keskusteluissa saatiin esittää hyvin harkittuja puheenvuoroja. Viisipäiväinen koulutus koostui **Pilvi Porkolan**, **Pekko Koskisen**, **Tuomas Laitisen** ja **Risto Santavuoren** ohjaamista kes-

kusteluista ja harjoitteista, joissa tarkasteltiin katsojuutta eri näkökulmista. Viimeisenä päivänä osallistujat valmistivat ja arvioivat oman loppukokeensa.

Johdannossa Porkola esitteli valikoiden teatterihistoriaa sekä esitystaiteeseen liittyviä katsomisen teorioita, kirjoja ja käsitteitä. Hänen otteensa esitystaiteen kenttään oli vahva ja kattava. Keskusteluissa pyrittiin löytämään tarkennuksia ja uusia näkökulmia, koska useimmat käsitellyt teokset tuntuivat jo löytyvän läsnäolijoiden kirjajuhllyistä.

Katsojan rooli ei ole passiivinen

Risto Santavuoren ohjaama työpajoihin ja keskusteluihin painottuva opetus oli lähellä hänen taustaansa hypnoosin, mielikuva-

menetelmien ja suggestion koulutuksessa. Keveiden Ikea-tuolien asetelmaa vaihdettiin tilassa jatkuvasti, kun uudet esitykset tai koulutusmenetelmät vaativat uudenlaista sijoittumista suhteessa toisiin ja huoneen seiniin. Santavuoren puheen rauhallinen poljento johdatti osallistujia tarjoamaan oman yksityisen tajuntansa esityksen varsinaiseksi näyttämöksi.

Pekko Koskisen keskiviikon opetus liikkui todellisuuspeleissä ja katsojan roolissa esityksessä. Opetuksen tarkoitus oli saada ihmiset ymmärtämään katsojuus jonain muuna kuin passiivisena vastaanottavuutena sekä laajentaa käsitteen merkitystä. Katsojuus rinnastettiin keskusteluun osallistumiseen, jolloin kaikkien osanottajien vaatimuksena on pyrkiä ymmärtämiseen. Ymmärtämisen tiellä olevat rakenteet, kuten ajatus katsojasta ennakoasenteettomana vastaanottajana, tyhjänä valkoisena tauluna, pyrittiin

arvioimaan ja purkamaan. Lopulta Koskinen muistutti, että jokainen katsoja voi olla oman katsojuutensa sir **David Attenborough**, luontodokumenttien unohtumaton tarkkailija, arvioija ja selostaja.

Koulutuspäivät päättyivät Tuomas Laitisen järjestämään katsojan keho-koulutukseen. Kulunut viikko oli osaltaan valmistanut osallistujia siihen, ettei kehotus sitoa silmänsä portaikossa tuntunut enää hämmäntävältä. Osittain Laitisen ja **Julius Elon** aikaisempiin töihin pohjaavat harjoitukset purkivat katsomisen ylivaltaa esitystaiteessa ja muistuttivat yleisöä siitä, että laiteatterinkin katsomo tarjoaa yhtäläillä tilallisen ja kehollisen kokemuksen, jossa äänet ja hajut ympäröivät katsojaa. Kun silmät on sidottu, ihmisen muut aistit kompensoivat näkökokemusta, usein kokonaisvaltaisemmin kuin saattaisi odottaa.

Lauantaina aamupäivän kirkkaassa valossa **Akseli Aittomäelle, Talvikki Eerolalle, Aulis Harmaalalle, Sari Havukaiselle** ja allekirjoittaneelle ojennettiin juhllisin puhelein todisteet katsojan ammatillisen arvon suorittamisesta.

Erimielisyys on voimaa

»Koulutuksen idea tuli joskus vuoden 2010 alkupuolella tai ehkä aiemminkin, sillä sitä on vähän vaikea hahmottaa. Ajatus on ke-

Jokainen katsoja voi olla oman katsojuutensa sir David Attenborough.

hittynyt vähitellen eri keskusteluissa ja asiayhteyksissä. Aloimme kokoontua ehkä vuosi sitten», kertoo Tuomas Laitinen viimeisen kokoontumisen jälkeen.

Kuluva vuosi on Todellisuuden Tutkimuskeskuksen 10-vuotisen taipaleen juhlaa, jolloin palataan menneisiin teemoihin ja aiheisiin. Katsojakoulutus, joka järjestetään seuraavan kerran lokakuussa, on osa TTK:n yleisökoulutusprojektia. »TTK:n koulutuksessa katsojuus nostetaan pöydälle, alleviivataan sitä ja tuodaan siihen omaa näkökulmaa. Kaikki tämä tuo metatasoa esiin», Laitinen kertoo.

Koulutuksen työryhmä on muodostunut aikaisempien projektien yhteydessä. Ohjaajien taiteelliset taustat ovat toisistaan hyvinkin poikkeavia: esimerkiksi Santavuori ja Koskinen tulevat perinteisen esitystaiteen ulkopuolelta, hypnoosista ja todellisuuspeleis-

tä. »Ehkä juuri se on tärkeintä, että meidän taustamme ovat niin erilaiset. Saattaa kuulostaa, että puhumme yhdellä suulla, mutta intressimme ja taustamme tämän sateenvarjon allakin ovat erilaiset», Porkola kertoo. »Riston ja minun taustassa ei ole suoranaista esitystaiteellista kontekstia, mutta kiinnostavaa on juuri erilaisten näkökulmien saaminen ja uudenlaiset ristisiitosmahdollisuudet. Luulisin, että olemme siitä yhtä mieltä, että on hyvä että olemme eri mieltä», Koskinen tarkentaa.

Työryhmä on alusta saakka tiennyt, että työmuodoksi tulisi viikon intensiivinen katsojakoulutus. Koskinen, Laitinen ja Santavuori työstivät TTK:n aikaisemmassa Uskomisen-työpajassa samankaltaista koulutusmenetelmää kevyempänä versiona. Koskinen jatkaa, että työpaja toimi todella hyvin. Santavuori kiirehtii lisäämään, ettei muoto ehkä silti ole lopullinen. »Tämä tuntuu kauhean luonteelta, mutta emme saa jäädä kiinni siihen ajatukseen, että tämän pitäisi olla tietynlainen.» ▽

Lokakuussa järjestettävä TTK:n seuraava katsojakoulutus maksaa 50 euroa, ja siitä voi kysyä lisätietoja sähköpostiosoitteesta info@todellisuus.fi.

KOMMENTTI

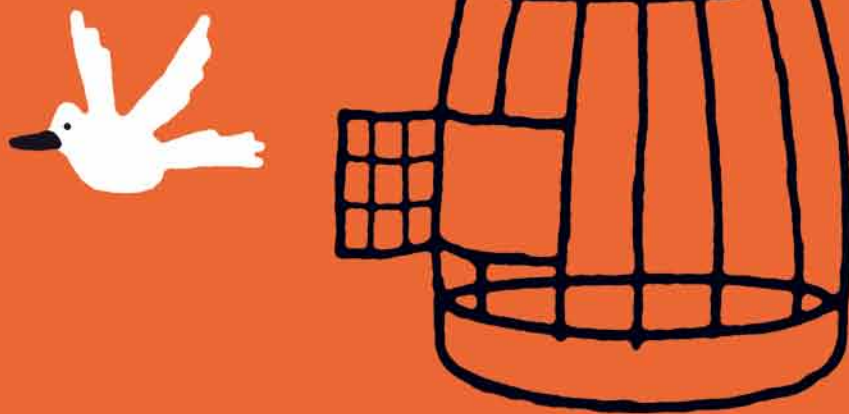
Tietoisempia katsojia

AINAKIN omassa genressään TTK tuottaa ammattimaisempien katsojien pioneerijoukkoa. Jolleivät muuta, he ovat ainakin tietoisia omasta katsojuudestaan ja sitä rajaavista tyyleistään sekä halukkaita erittelemään sitä moni-ilmeisin käsittein.

Ensimmäisen katsojakoulutuksen loppupuolella jokainen sessio venyi ja keskustelut muuttuivat yhä laajemmiksi. Keskusteluissa vilahdivat alkukieliset käsitteet ja merkkihenkilöiden nimet, sivistyssanoja käytettiin anteliaasti kuin välimerkkejä. Pienessä ryhmässä vuorovaikutus oli luontevaa ja myös

esitykselliset ja keholliset työpajat tuntuivat ensimmäisten harjoitusten jälkeen helpomilta.

Suomessa koulutus oli ensimmäinen omassa lajissaan, sillä työpajapohjainen koulutus ei kilpaile akateemisen taiteentutkimuksen kasetta suuntaavan luennoinnin kanssa. TTK:n yksi ohjelmallinen ja ääneenlausuttu tavoite on olla taiteen tutkimisen eturintamassa. Juhlavuoden kunniaksi järjestettävien katsojakoulutusten tarkoitus on osaltaan jakaa tätä tiedollista pääomaa takaisin taiteesta nauttivalle yleisölle. **SU**

LEPPOISTAMINEN

- 24 Pysähtymistä ja väkevää elämää
- 25 Minuuttiaikataulusta kohti leppoistamista
- 28 Joutoaikaa filosofian parissa
- 30 Kylä keskellä kaupunkia
- 32 Työaikaa lyhyemmäksi

Pysähtymistä ja väkevää elämää

Oravanpyörästä irrottautuminen kiinnostaa erityisesti ylempää keskiluokkaa.

TEHOKKUUS, TUOTTAVUUS, KILPAILUKYKY ja työurien pidentäminen ovat avainsanoja tämän päivän yhteiskunnallisessa keskustelussa. Mutta on myös päinvastainen muoti-ilmiö: »Downshifting» eli elämän kohtuullistaminen tai leppoistaminen. Ilmiön juuret ovat Yhdysvaltojen yläluokassa.

»Ihmiset, jotka ovat tehneet rahakasta ja näyttävää yhteiskunnallista uraa, muuttavat New Jerseyhyn ja alkavat viljellä omia vihanneksiaan, hidastavat arkea», kuvailee yhteiskuntatieteiden tohtori, dosentti **Leila Simonen**.

Saksassa ilmiö on saanut kaikupohjaa tavallisen keskiluokankin piirissä. »Siellä on puhuttu elämän ja arjen yksinkertaistamisesta, paluusta perusasioihin», Simonen sanoo. Hän liittyy ilmiön länsimaisten yhteiskuntien materiaallisen hyvinvoinnin lisääntymiseen, jonka kääntöpuolena voi olla työelämän pakkotahtisuus: »ihmiset saavat rahaa yhä enemmän, mutta eivät ehdi nauttia siitä.»

»Leppoistaminen tarkoittaa sitä, että suorittavan elämän sijaan pystyy pysähtymään omien ajatustensa äärelle ja olemaan väkevästi elossa», Simonen määrittelee.

Simonen jättäytyi kymmenen vuotta sitten pois tutkimuspäällikön virastaan ja elättää itseään nyt vapaana kirjoittajana ja kouluttajana. Muun muassa rahaa, hyvää elämää ja kohtuullistamista käsittelevien tietokirjojen ohella hän kirjoittaa yhteiskunnallisia dekkareita, joissa fakta ja fiktio kietoutuvat.

Duunarit eivät innostu

Downshifting-ilmiöön nivoutuu keskeisesti ekologinen ajattelu, aineellisen elintason alentaminen. Sikäli se on läheistä sukua talouskasvusta luopumista vaativalle degrowth-liikkeelle.

Luonto-Liiton pääsihteeri **Leo Straniukselle** kumpikin liike on läheinen. Hän uskoo, että ne eivät ole enää marginaalista puuhastelua vaan yhteiskunnallisesti hyvinkin merkittäviä.

»Elinkeinoelämän Valtuuskunnan (EVA) arvo- ja asennetutkimuksen mukaan 82 prosenttia on sitä mieltä, että suomalaisilla työpaikoilla ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun. Saman selvityksen mukaan 40 prosenttia suomalaisista olisi valmis tinkimään palkastaan, mikäli työaika lyhennettäisiin ja saisi vapaa-aikaa enemmän», Stranius mainitsee.

Ollessaan puhumassa Markkinointiliiton tapahtumassa Stranius huomasi, että markkinointialan ammattilaisissa, kuten yleensäkin ylempäsä keskiluokassa, on runsaas-

ti kaikupohjaa leppoistamisajattelulle. Sen sijaan SAK:n tilaisuuksissa henki on Straniuksen mukaan ollut sellainen kuin ihmiset haluaisivat heitellä häntä mädillä tomaateilla.

»Duunarit kokevat, ettei heillä ole varaa yhtään vähempään, vaan elämä vain kurtjistuisi. Toisaalta myös aivan ylimmälle luokalle, kuten yritysjohtajille, on kammottava ajatus, että ihmiset leppoistaisivat ja työaika lyhennettäisiin.»

Tasapaino on luksusta

Sekä Stranius että Simonen toteavat, ettei ihmisten halu leppoistamiseen saa politiikassa vastakaikua.

»Poliittisilla päättäjillä on kasvufetissi, kasvukiima. Pitää tavoitella talouskasvua, ja kaikki muu on alisteista sille, vaikka pitäisi olla toisinpäin: meidän pitäisi varmistaa ihmisten hyvinvointi ekologian rajoissa, ja

»Poliittisilla päättäjillä on kasvufetissi.»

sen jälkeen talous voi joko laskea tai kasvaa», Stranius linjaa.

»Monet sanovat, ettei politiikassa ole keinoja lisätä onnellisuutta, koska onnen kokeminen on yksilöllistä. Se on puppua. Tietenkin on keinoja: tuloerojen tasaaminen, perustulo, työajan lyhentäminen, puhdas ympäristö ja luonto, tasa-arvoiset palvelut ja kaupunkitilan järjestäminen sosiaalista vuorovai- kutusta edistävällä tavalla», Stranius luettelee.

Simonen toteaa, että Ruotsissa ihmisten mahdollisuudet työaikansa lyhentämiseen esimerkiksi perhesyistä ovat Suomea paremmat. »Täällä työmarkkinat ovat huomattavasti jähmeämmät. Olemme kasvaneet valtavaan suorittamiseen ja toistemme tehokkuuden käyttämiseen.»

Kohtuullistaminen ja leppoistaminen eivät merkitse työnteon vieroksumista. Simonen luennoi ja kirjoittaa uterasti, Stranius on kokopäivätyössä Luonto-Liitossa ja harrastaa monenlaista yhteiskunnallista vaikuttamista. Molempien tulo- taso on kuitenkin huomattavasti alhaisempi kuin mihin heillä

olisi mahdollisuus toisenlaisilla elämän- vlinnoilla. Kuluttaminen ei heitä kiinnosta.

»Ihminen tarvitsee hyvin vähän. Voin mennä tavarataloon ja kävellä sen läpi kuin olisin kirkossa. Kohtuullistaminen saa aikaan tasapainoisen mielentilan, ja se on luksusta», Simonen sanoo. ▴

Leila Simonen.

Leo Stranius.

Leo Straniukselta on juuri ilmestynyt teos Ekopop! Ekologisen ja onnellisen elämän opas (yhdessä Tom Henrikssonin kanssa) ja Leila Simoselta viides rikosromaanin Loistava lähtö.

Teksti SANNA LÄYLÖNEN

Kuvat KATRI LASSILA

Musiikin ja median parista tuttu kasvo Nuppu Stenros peräänkuuluttaa leppoistamista, hyvää fiilistä ja yhdessä tekemistä.

»Mielestäni hitaamman elämän kompastuskivi on, että yrittää saada valmista. Elämä ei tule koskaan valmiiksi, missä mielestäni elämän hienous piileekin», sanoo Nuppu Stenros.

Minuuttiaikataulusta kohti leppoistamista

KENTIES JOKAINEN TIETÄÄ, mitä on kiire. Joskus nukkuu pommiin, aloittaa kirjoitustyön deadlinepäivänä, varaa liian vähän aikaa paikasta A paikkaan B siirtymiselle... Satunnainen kiire ei juuri vaikuta elämän laatuun ja mielekkyyteen, mutta jatkuva kiire kuluttaa. Jatkuvan kiireen keskellä kuitenkin osa havahtuu tilanteen epämukavuuteen ja kesämättömyyteen. Näin kävi myös **Nuppu Stenrosille**.

»Huomasin jossain kohtaa, miten ahdistavalta tuntui, että joka viikonlopulle oli aikataulutettu ohjelmaa, jota suoritin kalenterini sanelun mukaan. Tuntui ahdistavalta katsoa kesän 'loma'viikonloppuja ja tajuta, että ainoastaan yhtenä niistä minulla olisi vapaus tehdä sitä, mitä juuri ikinä siinä hetkessä tuntuisi hyvältä, sää sallisi tai mieleen juolahtaisi.»

Irti minuuttiaikataulusta

Nuppu Stenros, 29, on tuttu kasvo monista eri yhteyksistä. Hän työskenteli lähes kymmenen vuotta freelancerina eri ohjelmissa ja toimituksissa. Pisimpään hän työskenteli Ylen nuorten toimituksessa. Stenros on antanut kasvonsa esimerkiksi *Summerille*, *Winterille* ja *Katkolla tulevaisuus* -livekonsertille. Hän oli kosketinsoittaja sekä taustalaulaja vajaan vuosikymmenen pop-yhtye *Nerdeessä*. Tällä hetkellä hän työskentelee viittomakielisen artistin **Signmarkin (Marko Vuoriheimo)** managerina sekä toimitusjohtajana yhdessä Signmarkin kanssa perustamassaan tuotantoyhtiö Signmark Productions Oy:ssä.

Kun pohtii tarkemmin esimerkiksi freelancerien tilannetta ja yrittäjyyden vaativuut-

ta, ymmärtää, miksi freelancer tai yrittäjä helposti ajautuu loputtomaan kiireellisyyden ja suorittamisen kierteeseen. Nyky-yhteiskunnassa vallitsevat työhön liittyvät asenteet ja arvot eivät erityisemmin kannusta kohutuullisuuteen ja leppoisuuteen.

»Suoritin aika mallikelpoisesti elämäni ulkoisten mittapuiden mukaan. Eräänä päivänä havahduin. Minuuttiaikataulutetussa päiväohjelmassani kokousten väliin oli mahdutettu ystäväni siviilivihkiminen maistraatissa. Olin varannut seremonian jälkeen aikaa onnittelemaljoille 18 minuuttia. Arvioin siis ystäväni elämänmittaisen lupauksen 18 minuutin arvoiseksi. Mietin, olisikohan sittenkin mahdollista, että tätä ainutkertaista rakkauten lupausta olisi voinut juhlistaa ihan jopa lounaalla tai vaikkapa vapaalla iltapäivällä. Taksissa matkalla maistraatista kokoukseen huomasin pohtivani, missä kohtaa elämästäni tuli tällaista, vai onko se kenties aina ollutkin näin. Huomasin kipeästi kaipaavani kalenteriini lisäasetusta, jolla varataan perustellusti aikaa tavata itseään», Stenros muistelee.

Stenros halusi elämäänsä enemmän tilaa joutilaisuudelle, tunnelmoinnille ja yhdessäololle. Joku voisi huudahtaa tähän: »Laiskuutta!» Stenros huomauttaa, että tällainen elämänmuoto ei ole laiskuutta vaan ylistys nykyhetkelle. Kyse on siitä, että on tilaa pysähtyä olemaan siihen, missä juuri nyt on. Tämä hetki ei toimi vain astinlautana jonnekin, minne tähdätään tulevaisuudessa.

»Hetkessä eläminen on sitä, että voi tehdä, mitä juuri sinä hetkenä tekee mieli. Se voi olla pyöräretki, kirjan lukemista tai vierailua naapurissa pullakaffeella.»

»Hetkessä eläminen on
sitä, että voi tehdä, mitä
juuri sinä hetkenä tekee
mieli.»

Nuppu Stenros

Leppoistamisen tielle

»En ole todellakaan ollut niitä leppoisimpia tyyppejä. Minä olen ollut aina se napakka neiti näppärä, joka uskoo, että kovalla duunilla ja suurella pinnistelyllä voi voittaa. Protestanttinen työmoraali korjaa sadon, että elämässä pitää olla kunnianhimoa, pyrkiä voittamaan ja olemaan koko ajan parempi kuin eilen. Jossain kohtaa suorittamiselleni tuli raja. Ehkä silloin kun huomasin todella toistavani elämässäni koko ajan samaa kuviota», toteaa Stenros.

Hän koki saman, minkä moni muukin ihminen on kertonut kokevansa. Tyytyväisyys ei ollut läsnä elämässä. Jokin hiersi koko ajan. Koko ajan oli etsinnässä se jokin, joka viimein toisi täyttymyksen. Kun täyttymyksen on saavuttanut, olisi vasta lupa hellittää, levähtää.

»Aloitin uusia harrastuksia, ostin uusia laitteita, matkustin makeisiin paikkoihin... Noh, yllättäen mikään itseni ulkopuolinen ei toiminut. Päätin katsoa peiliin. Alkoi hidas tutkimusmatka siihen, mikä tekisi minut niin tyytyväiseksi, että minun ei tarvitsisi enää ostaa onnentunteita, etten tarvitsisi ketään tekemään minua täydeksi tai jotain viihdyttämään itseäni ja täyttämään tyhjiä hetkiä. Halusin oppia olemaan kotonani myös hiljaisuudessa, hitaudessa ja vailla viihdelaitteita.»

Stenrosin oman elämän leppoistamiseen liittyy vahvasti se, että hän harjoittelee rohkeutta elää omannäköistä elämäänsä. On hyvä pohtia, ovatko omat valinnat todella omia valintoja vai sosiaalisesti istutettuja uskomuksia hyvästä elämästä. Stenros painottaa, että jokainen valitsee, mikä on itselleen hyvää elämää, ja miten jokainen käyttää aikansa. Se, että tietää, mitä haluaa, vaatii aikaa pysähtyä tunnustelevaan ja kuulostelemaan, mikä tuntuu juuri itselleen oikealta.

»Työ Signmarkin managerina onkin ollut mahtava paikka saada päivittäin käytännön harjoitusta kohtuullistamisesta. Koska olen yritykseni toimitusjohtaja, kukaan ei muistuta, että nyt on tehty tarpeeksi töitä, nyt voi lähteä kotiin. Voin olla töissä joka viikonloppu tai tehdä juuri sen verran, mikä on minusta riittävää. Käyn päivittäin rajanvetoa, mikä on kohtuullista.»

Mutta miten ihmeessä?

Moni haluaisi tehdä töitä, stressata ja suorittaa vähemmän. Onko oman elämän leppoistaminen mahdollista jokaiselle?

»Sen pitää lähteä jokaisesta itsestään. Leppoistamiseen ei voi pakottaa ketään, vaikka Sitra julkaisisi minkälaisia onnellisuustutkimuksia tahansa. Suosittelen jokaiselle lämpimästi omien tuntemuksien kuuntelemista. Enemmän sitä, mikä tuntuu hyvältä. Vähemmän sitä, mikä ei toimi. Itse koin helpoksi aloittaa aivan pienestä, mistä vain helpoimmin pääsin alkuun. Se oli aluksi ehkä viisi minuuttia ihanan musiikin kuuntelua päivittäin sekä tuoksuvas- ta kahvikupillisesta ja Hesarista nauttimista sunnuntaiamuisin.»

Uudenvuodenlupaukset ovat polttava keskustelunaihe vuoden vaihtuessa. Moni lupaa laihduttaa 20 kiloa JA lopettaa tupakanpolton JA päästä naimisiin JA rakentaa omakotitalon. Liian suurten tai jopa mahdottomien tavoitteiden asettaminen johtaa helposti itsensä tolkuttomaan ruoskimiseen, koska

»Leppoistamiseen
ei voi pakottaa
ketään, vaikka Sitra
julkaisisi minkälaisia
onnellisuus-
tutkimuksia tahansa.»

mikään ei onnistunutkaan.

»Mielestäni hitaamman elämän kompastuskivi on, että yrittää saada valmiista. Elämä ei tule koskaan valmiiksi, missä mielestäni elämän hienous piilee. Ei kannattane protestanttisen työetiikan istuttamalla tutulla kaavalla yrittää muuttaa kaikkea kerralla. Jos saa himmattua hieman päänsisäistä puhetta, joka koko ajan pälpättää ja arvostelee kaikkea, homma sujuu hieman leppoisammin. Siinä tekee itselleen muutenkin suuren palveluksen», Stenros sanoo.

Kapuamista ja kolumneja

Alkuvuodesta Stenros alkoi kirjoittaa Keski- viikkokolumneja *Hidasta elämää* -sivustolle (*hidastaelamaa.fi*), joka on saanut alkunsa samannimisestä vuonna 2007 perustetusta Facebook-ryhmästä. Sivuston takana on ryhmä pääkaupunkiseudulla toimivia media-

työläisiä; heidän yhteinen mielenkiinnonkohteensa on hitaampi elämäntapa. Ryhmä tuottaa sivustolle laaja-alaista sisältöä artikkelien, kuvakoosteiden, postikorttien, soittolistojen, tarinoiden ja videoiden muodossa. Materiaali on luokiteltu viiteen eri ryhmään: ihminen, keittiö, kirjasto, koti ja matkailu.

»Olin aikaisemmin osallistunut sivuston kirjoituskilpailuun. Sivuston toinen perustaja **Sanna Wikström** pyysi minua kolumnistiksi. Olin todella otettu. Tämä on oma horjuva ensimmäinen askeleeni siihen suuntaan, että uskallan kirjoittaa ja vielä omalla äänelläni. Pienelle Nupulle, joka luki parina kesänä läpi mökkikirjaston kaikki nuortenkirjat ja haaveili matikan tunnilla toimittajan/kirjailijan urasta, tämän unelman toteutuminen kolmekymppisenä tuntuu todella merkittävältä. Kirjoitan arkipäiväisiä huomioita polulta, joka syntyy askellettaessa kohti omannäköistä elämää.»

Marraskuussa Stenros tekee kuukauden matkan Nepaliin. Hän osallistuu WWF:n ja Väestöliiton KAPUA 2011 -yhteistyöhankkeeseen, jonka avulla kerätään varoja Nepaliin. Hankkeessa yhdistyvät kestävä luonnonvarojen käyttö sekä seksuaali- ja lisääntymis- terveyden edistäminen. KAPUA 2011 Nepal-ryhmä tutustuu matkallaan avustuskohteisiin ja tavoittelee Himalajan korkeinta vael- lushuippua Mera Peakia (6 462 m). Kapu- ajien tavoitteena on kerätä yhteensä 100 000 euroa Nepalin tukemiseksi. Jokaisen kapu- ajan keräystavoite on euro jokaisesta metrissä huipulle – yhteensä 6 462 euroa.

»Haluan laittaa itseni likoon ja tarjoan oman potentiaalini yhteisen hyvän rakentamiseen. Kiitosta ja apua ei voi palauttaa sen antajalle. Se laitetaan kiertoon ja uskotaan siihen, että se lopulta palautuu myös alku- juurilleen. On voimauttavaa, että minä voin tehdä jotain, että valinnoillani on merkitys. Meillä kaikilla on sama 24 tuntia vuorokau- dessa käytettävissämme. Jokainen itse päät- tää, miten sen käyttää. Jos haluat auttaa, siihen on loistavia mahdollisuuksia jatkuvasti. Ava a silmäsi ja huomaa arjen tilaisuudet olla auttaja, luovuta verta, lahjoita kaksi euroa, tue mielestäsi inspiroivia palveluita ja netti- sivuja... Pieni pala on tärkeä – jokaisen pie- ninikin panos. Kaikki alkaa jostakin: lauseesta, teosta, viestistä. Joukkojen voima tekee siitä suurta.»

Joutoaikaa filosofian parissa

Joutomaanantai on filosofinen keskustelutilaisuus, jota filosofi Pekka Hongisto vetää Ravintola Toverissa Helsingin Kalliossa. Keväällä 2011 hän järjesti neljä tapahtumaa, joissa keskustelujen teemat vaihtelivat talouskurista Väinö Linnaan.

ENNEN MAALISKUUN TAPAHTUMAA **Pekka Hongisto** on saapunut Kallioon ravintolaan kitaran ja paperipinon kanssa. Hän näyttää mieheltä, jolla ei ole kiire minnekään. Hän kertoo keksineensä nimen Joutomaanantai **Aleksis Kiven Seitsemästä veljeksestä**.

»Maanantai oli torppareiden ja maatyöläisten vapaapäivä», Hongisto sanoo.

Kysymykseen siitä, miten joutenolo ja filosofia kytkeytyvät toisiinsa, hän vastaa ytimekkäästi: »Joutoaika on filosofian aikaa».

Joutomaanantain esitteessä todetaan, että filosofista keskustelua voidaan pitää yllä vain vapaassa ajassa ja tilassa. Hongiston mukaan nykyään sanalla »filosofia» tunnutaan usein kuitenkin tarkoittavan akateemista saivartelua. Sen sijaan baareissa ja kahviloissa järjestetyissä keskustelutilaisuuksissa asetelma on toinen, ja niissä kuka tahansa saa osallistua filosofiseen keskusteluun. Hongiston mielestä tällöin voidaan hyvin puhua filosofian leppoistamisesta.

PEKKA HONGISTO JÄRJESTI ensimmäiset Joutomaanantait vuonna 2008, mutta hän on kokeillut erilaisten filosofiatilaisuuksien vetämistä kahvila- ja baariympäristössä jo reilun kymmenen vuoden ajan. Hän aloitti Café Philo -tapahtumalla vuonna 1999. Esi-merkkiä hän haki Ranskasta, jossa filosofia-tapahtumia oli varsinkin aiemmin tavallista järjestää kahviloissa. Hongiston mukaan jokin aika sitten Pariisissa käydessään hän huomasi muutoksen: kaupungissa ei enää ole vastaavia filosofiakahviloita kuin aiemmin.

Baareissa ja kahviloissa järjestetyissä filosofisissa keskusteluissa ajatuksena on, että tavalliset ihmiset voivat tulla puhumaan keskenään.

Puheenvuoron pituutta ei rajoita muu kuin toisen keskustelijan väliintulo.

»Tapahtumissa voi olla rennosti, kuin kotonaan, ja puhua myös asioista, jotka painavat omaa mieltä», Hongisto sanoo.

Hänen mukaansa Suomen kulttuuri ei välttämättä tue tällaisia avoimia keskustelutilaisuuksia ja filosofialla ymmärretään helposti juuri akateemista keskustelua.

Hongisto toteaa, että kun tapahtumapaikkana on ravintola, kyseessä on aina elävä tilanne: »Jengi tulee ja menee edes takaisin.»

Hän kertoo tapauksesta, jolloin keskustelu on keskeytynyt humalaisten huuteluun. Silloin on heillekin annettu puheenvuoro, sillä keskustelutilaisuuksien periaatteena on, että kuka tahansa saa puhua.

Hongisto on järjestänyt ennenkin filosofisia keskustelutilaisuuksia juuri Kalliossa. Hän ei osaa sanoa, onko kaupunginosa niille jotenkin erityisen otollinen.

»Kalliossa liikkuu paljon eri tyyppistä väkeä», Hongisto summaa. »Mutta muuallakin olen kyllä järjestänyt tapahtumia.»

Hän sanoo vetäneensä filosofiakahvilaa Kallion baarien lisäksi muun muassa Työväenopistossa, Wanhassa montussa Tamperella ja Vuosaaren Pokkari-kahvilassa.

Hongisto kertoo järjestäneensä aikanaan Café Philo -tapahtumaa ilman etukäteen määrättyä teemaa. Keskustelun aihe päätettiin vasta paikan päällä osallistujien kesken.

»Koskaan ei tiedä etukäteen paljonko paikalle tulee ihmisiä. Väki tulee helpommin, kun keskustelulla on valmis teema», Hongisto sanoo. »Teemallisissa keskusteluissa väen määrä tosin vaihtelee paljon ja riippuu teemasta. Se on mielestäni Joutomaanantain hauska puoli.»

TAMMIKUUSSA JÄRJESTETYN VUODEN ensimmäisen Joutomaanantain teema oli »Hidasta ajattelua –ja heti!». Pekka Hongisto kertoo, että keskustelemaan saapui noin kolmekymmentä henkeä. Toisessa tapaamisessa pohdittiin, mitä musiikki on, ja kevään viimeisen tapahtuman aihe on **Väinö Linna**, jota Hongisto kutsuu suomalaisiksi eksistentialistiksi.

Maanantaina 21. maaliskuuta keskustelun teema on Eurooppa talouskurin kourissa.

»Joutomaanantaissa voi olla rennosti, kuin kotonaan.»

PEKKA HONGISTO

Etukäteen Hongisto arvelee, ettei yhteiskunnallinen aihe välttämättä vedä paljon väkeä. Ravintola Toverissa pöydän ääreen saapuu lopulta noin kymmenen henkeä, joiden ikäjakauma on laaja. Varsinkin ensikertalaisen osallistujan on vaikea hahmottaa, kuka on tullut keskustelemaan talouskurista ja kuka istuu ravintolassa muuten vain. Hongisto kysyy lähellä istuvilta, ovatko he tulleet sinne keskustelua varten ja saatuaan myöntävän vastauksen kehottaa heitä tulemaan lähemmäs. Joku jää kuitenkin vähän syrjempään omaan pöytänsä kuuntelemaan.

Hongisto alustaa keskustelua, minkä jälkeen juttu kulkee ilman kannustusta ja venny suunniteltua pidempään. Tapahtuma ei ole muodollinen eikä puheenvuoron pituutta rajoita muu kuin toisen keskustelijan väliintulo.

Kahden ja puolen tunnin jälkeen Hongisto katsoo kelloa, yllättyy hieman ja muistuttaa paikalle tulleita, että keskustelun tarkoitus on kestää puolitoista tuntia.

Joutomaanantain jatkosta Hongisto ei vielä osaa sanoa. »Keskustelutilaisuuksia tulen kuitenkin järjestämään», hän lupaa.

Syksyllä on ainakin tiedossa uusi filosofiakahvila, joka järjestetään kuukauden ensimmäisinä keskiviikkoina kirjakauppa Arkadiassa. ▲

Viime vuosisadan alussa rakennettu Tampereen Annikinkadun puutalokortteli saatiin suojeltua pitkien kiistojen jälkeen. Tontille ei rakennettu puistoa eikä parkkihallia, vaan pihapiirissä vietettiin vanhanmallista kyläelämää ja viisasta arkea. Juuri nyt Annikinkadulla ei kuitenkaan asu ketään.

Kylä keskellä kaupunkia

TAMPEREEN TAMMELASSA SIIJAITSEVA Annikinkadun puutalokortteli myytiin kaupungilta Pirkanmaan yhteisöasujien kokoamalle ostoryhmälle huhtikuussa 2010. Rakennusten vanhaa ilmettä kunnioittavat peruskorjaukset on aloitettu hiljattain ja kaikki asunnot ovat jo tyhjillään. Ainakin kahdeksantoista kuukautta kestävässä kunnostuksessa uusia katoja ja talotekniikka ja huoneistoihin rakennetaan vessat ja suihkut. Kortteli liitetään kaukolämpöverkkoon, julkisivut korjataan ja maalataan ja piharakennukseen tulee korttelin yhteinen sauna ja pyykkitupa.

Annikinkadulla seitsemän vuotta asunut **Simo Ollila** kantaa keskelle sisäpihaa puusohvan, jolla istuskelemme muistelemassa mennyttä aikaa. Portilla jököttää roskalava, piha on täynnä rakennustarviketta, puusilppua ja sekalaista roinaa, työläiset häääävät ympärillämme kottikärryineen ja kauempaa kantautuu kaupunkiliikenteen häly. »Tämä on ollut tällainen 1950-luvun kylä keskellä 2000-luvun kaupunkia», toteaa seuraamme liittynyt **Meri Lähteenoksa**, jonka koti oli Annikilla lähes kahdenkymmenen vuoden ajan.

Widellin talosta yhteisöasujille

Annikin historia ylettyy vuoteen 1896, jolloin kortteli numero 247 merkittiin asemaja aluekartassa asuinkäyttöön. Puu- ja tiili-

rakenteiset talot Hirvelän talo ja Widellin talo (nykyinen Annikinkatu) rakennettiin vuosina 1907–1909. Talot selvisivät melko hyvin kolmesta sodasta, vaikka etenkin 1918 otollisella paikalla sijainnut kortteli joutui keskelle kaupunkitaistelua. Perimätiedon mukaan konekivääreitä pultattiin kiinni keittiöiden tiskipöytiin ja vielä vuonna 2000 tehtyjen korjaustöiden yhteydessä eräästä asunnosta löytyi kansalaissodan aikainen luoti.

Puu-Tammelalan rakentaminen alkoi 1920-luvulla. Annikinkadun kortteli on ainoa tähän päivään säilynyt Vanhan Tammelalan puutalokortteli ja ainoa asuttu umpipihaisten korttelien Tampereella. Samantapaisia kortteleita on Tammelassa ollut runsaasti vielä 1960-luvulla.

Vuoden 1966 paikkeilla Vanha Tammela alkoi kuitenkin hyvää vauhtia muuttua betoni-Tammelaksi. Annikinkadun tontille ei kuitenkaan kaikaksi onneksi kaavoitettu kerrostaloa, vaan puisto, jonka rakentamisella ei ollut kiirettä.

»Tämä on ollut tällainen 1950-luvun kylä keskellä 2000-luvun kaupunkia»

Pihapiiriin muutti nuorempi sukupolvi, joka kiinnostui talojen suojelusta. Vuonna 1990 tehtiin kunnallisaloite talojen säilyttämiseksi. Museovirasto totesi lausunnon mukaan rakennukset kulttuurihistoriallisesti arvokkaiksi. Pitkällisen taistelun jälkeen Annikinkadun puutalokortteli suojeltiin kaavalla vuonna 2001 ja 16. 4. 2007 Tampereen kaupunginhallitus päätti yksimielisesti kokouksessaan myydä kortteliin Pirkanmaan yhteisöasujat ry:n kokoamalle ostohankkeelle. Matkaan oli mahtunut monta mutkaa, muun muassa kiistoja parkkipaikoista ja jopa kortteliin keskusrakennuksen alle kaavailusta parkkihallista. Hanke tuntui erityisen ironiselta siksin, että aluetta oli ehdotettu rajoitetun autokannan ja jopa autottoman elämäntavan kokeilukortteliksi. Simo Ollilakin muistaa Annikinkadulla olleen varsin vähän autoja ja nekin olivat suurimmaksi osaksi yhteiskäytössä.

Mahdollisuuksien kortteli

Puukorttelin asukkaat perustivat vuonna 1994 Annikin Tähti -yhdistyksen ajamaan talojen suojelua. Vuonna 2001 yhdistys muuttui asukas-yhdistyksestä yleishyödylliseksi yhdistykseksi, johon voivat kuulua muutkin kuin talojen asukkaat. Annikin Tähti ry:n tarkoituksena oli vaalia korttelissa säilynyttä kulttuuri- ja asumishistoriaa nyky-

yhteiskuntaa rikastuttavalla tavalla. Yhdistys käynnisti vuoden 2001 alussa Mahdollisuuksien kortteli -hankkeen. Sen pyrkimyksenä on tutkia ja kokeilla niitä monia mahdollisuuksia, joita Annikin korttelin säilyminen kaupunkilaisille voisi tarjota.

Simo Ollila kertoo kiitollisena elämään-
sä Annikinkadulla. Kulttuurintuotannon ja kulttuuripromootion parissa työskentelevä Ollila on oppinut ammattinsa Annikilla. »Se oli sellaista oman tien löytämisen, yhdessä tekemisen ja yhteisöllisyyden aikaa. Pystyi laittamaan asioita liikkeelle.» Hän muistaa elävästi hetken, jolloin pihassa keksittiin ajatus Annikin Tähti -musiikifestivaalista. Suosittu festivaali järjestettiin vuodesta 2001 lähtien yhteensä kuusi kertaa ja siihen saatiin monia nimekkäitä esiintyjä.

Pysyvin Annikinkadun kulttuuritapahtumista on ollut Annikin Runofestivaali, joka järjestetään tänäkin kesänä, 11. kesäkuuta. Festivaalin teemana on »runotyöläiset». Tapahtuman taiteellisen johtajan, **J. K. Ihalaisen** mukaan tilaisuudessa halutaan pohdiskella runon ja työn suhdetta ja sitä, onko runoilija vain yksi ammatti muiden joukossa. Tapahtumassa esiintyvät muun muassa **John Cooper Clarke**, **Arja Tiainen** ja **Paleface**. Annikin remontin vuoksi festivaali pidetään tänä vuonna Finlaysonin tehdasalueella, Väinö Linnan aukiolla. »Aukiolle aiotaan rakentaa annikkimaisen kodikas tapahtumatilarysymattoineen ja sohvaryhmineen», Ollila selvittää. Aukion yläpuolelle ripustetaan tämän vuoden runofestivaalitaiteilija **Sasha Huberin** tilateos *Strange Fruit*. Rasisminvastainen teos koostuu vaijereista, köysistä, kahleista ja noin sadasta reilun kaupan ananaksesta.

Viisas arki

Simo Ollila muutti Annikille parinkymmenen neliön yksiöön Pispalasta, jossa oli asunut 15 vuotta. Hän kuvaa Annikin yhteisöä kirjavaksi: »Siinä oli vanhoja 70-luvun aikaisia asukkeja, Tammelan hanuja, juoppoja, opiskelijoita, eläkeläisiä, lapsiperheitä. Ei siis mitään pelkkiä parikymppisiä aktivisteja.

Annikin runofestivaali houkuttelee joka kesä pihan täyteen yleisöä.

»Annikilla oli kysymys vanhan kulttuurin ja uuden tietoisuuden yhdistämisestä.»

Kämpät olivat kuitenkin sen verran halpoja ja alivarustettuja, ettei tänne mitään rahaeliittiä eksynyt.» Ollila ei pitänyt Annikkia kommuunina vaan yhteisönä, jossa jokainen sai olla omissa oloissaan, jos halusi.

Meri Lähteenoksa muutti Annikinkadulle lastensa isän luokse vuonna 1992. Annikin Tähti ry:n puheenjohtaja julkaisi 2008 kirjan *Viisas arki*. Myös kerrostaloasukeille sopiva opas yhteisöllisyyteen antaa käytännöllisiä vinkkejä muun muassa toisiin tutustumiseen, vaihtopiireihin ja tunnemyrskyihin. Kirja kuvaa lisäksi koskettavan kehityskaaren yksilöllisesti viisaasta elämästä sosiaalisesti ja globaalisti viisaaseen elämään.

»Annikilla oli kysymys vanhan kulttuurin ja uuden tietoisuuden yhdistämisestä. Nyky-yhteiskunta on kuin ilmaan rakennettu talo, josta puuttuu lähiyhteisöjen kivijalka. Kyläytynyt yhteiskuntarakenne toimii joustavasti eri suhdanteiden aikana ja tarjoaa huolenpitoa, johon viralliset tahot eivät pysty, vaikka niille sydyttäisiin miten paljon rahaa tahansa», Lähteenoksa summaa.

Annikilla yhteisö pyrki tyydyttämään jäsentensä tarpeita. Osansa saivat niin ihmiset lapsista vanhuksiin kuin eläimetkin. Yhteisö osasi myös asettaa rajat esimerkiksi perheväkivallalle ja pillerikaupalle.

»Yhteiset vessat ja suihkut toivat pihaan liikettä, ihmisiä näki koko ajan. Tärkeintä oli, ettei tarvinnut pinnistellä, kuten vaikka työelämässä. Sai olla niin väsynyt ja ryytynyt kuin oli.»

Peruskorjauksen jälkeen pihapiiriin muutavat uudet ihmiset. Lähteenoksa toteaa kehityksen kulkevan erilaisissa vaiheissa: ensin tulivat korttelin perustajat, sitten sitä suojeleva sukupolvi. Yhteisöasujien myötä alkaa varmaan taas uudenlainen aika. ▴

Työaika lyhyemmäksi

Vasemmistolainen työväenliike on koko historiansa ajan kamppailut työajan lyhentämiseksi. Arto Viitanien mukaan tämän kamppailun jatkaminen nostaisi työväenliikkeen jälleen edistyksellisen politiikan johtoon.

VIIME AIKONA POLIITTISTA keskustelua työajoista ovat hallinneet marmatus väestön vanhenemisesta, huoltosuhteen vinoutumasta ja tästä seuraavasta kestävyysvajeesta. Väkeä eläköityty työlämästä sitä vauhtia, että työssäkäyvien on kohta mahdotonta kustantaa palkkatyöhön osallistumattomien hyvinvointi.

Valtiovarainministeriön joulukuussa 2010 tekemän arvion mukaan julkisen sektorin talouden kestävyysvaje on vuodessa noin puolentoista miljardin luokkaa. Tämä vaje pitäisi siis jotenkin kattaa.

Viimeistään ex-pääministeri **Matti Vanhasen** talvella 2009 Rukan hangilla hiihtäessään saama idea eläkeiän nostosta laukaisi Suomessakin keskustelun työurien pituudesta. Työuraa pitäisi pidentää sekä alkupäästä opiskeluaikoja lyhentämällä että loppupäästä myöhentämällä keskimääräistä eläkkeelle jäämisen ikää.

Eräs Suomessakin elinkeinoelämän vilautama ratkaisu olisi yleisen työajan pidentäminen. Tätähän on Euroopan unionin tasolla yritetty muutama vuosi sitten toteuttaa niin sanotulla työaikadirektiivillä, tosin vielä toistaiseksi laihoiin tuloksin.

Tämä sopii huonosti vasemmiston pirtaan, koska se on aina historiallisesti taistellut yleisen työajan lyhentämiseksi – eikä ilman menestystä.

Työajan lyhentämisen pitkä historia

Yleisestä työajasta tuli käyttökelpoinen termi vasta teollistuvassa yhteiskunnassa, kun agaaritalouden rytmistä siirryttiin tehdastyön mekaaniseen tahtiin. Kehittyvässä kapitalismissa teollisuustyöläisen työpäivä saattoi venyä jopa 16-tuntiseksi.

Työväenliikkeen erääksi keskeiseksi vaatimukseksi tulikin jo varhain työajan lyhentäminen kahdeksaan tuntiin.

Marxin mukaan kapitalisti riistää voittonsa ilmaisesta työstä, jonka työläinen tekee välttämättömän työajan lisäksi. Lisätyön tuotto synnyttää kapitalistille lisäarvoa. Niinpä Marxin mukaan kapitalismissa täytyy riistoa vastaan taistella kahdella tavalla: palkkoja nostamalla tai työaika lyhentämällä.

Marxin vävy-poika **Paul Lafargue** kirjoitti 1880 pamflettinsa *Oikeus laiskuuteen*, jossa poleemisesti vaadittiin vapautusta työstä. Tätä perinnettä jatkoivat myöhemmin lukuisat

Kehittyvässä kapitalismissa teollisuustyöläisen työpäivä saattoi venyä jopa 16-tuntiseksi.

anarkistit, radikaalit vasemmistolaiset ja yhteiskuntatieteilijät. Suomeksi saatavilla olevista teoksista voisi tässä yhteydessä mainita vaikkapa **Andre Gorzin** *Eläköön työttömyys!* sekä **Ivan Illichin** *Oikeus hyödylliseen työttömyyteen* -kirjat.

Kun puhutaan työajan lyhentämisen historiasta, ei kannata myöskään unohtaa työväen vapun taustoja. Sen juuret ovat Yhdysvalloissa 140 vuoden takaisessa Chicagossa, missä toukokuun alussa puhjenneet väkivaltaiset levottomuudet liittyivät nimenomaan vaatimukseen kahdeksantuntisesta työpäivästä.

Saksan sosialidemokraattinen puolue hyväksyi 1891 Erfurtin ohjelman, johon kuului

vaatimus kahdeksan tunnin työpäivästä. Sama pyrkimys kopioitiin myös Suomen Työväenpuolueen elokuussa 1903 tekemään Forsan ohjelmaan.

Työaikakysymys vasemmiston ohjelmissa

Tällä hetkellä suomalaisista vasemmistopuolueista työajan lyhentäminen on kirjattu selvästi sekä Vasemmistoliiton että Suomen kommunistisen puolueen tavoitteisiin.

Vasemmistoliiton periaateohjelmassa vuodelta 2007 todetaan, että tuottavuuden kasvaessa työaika on lyhennettävä, työtä jaettava, vapaa-aikaa ja työntekijöiden ehdoilla tapahtuvaa joustavuutta lisättävä. Puolueen viime vuonna hyväksymässä tavoiteohjelmassa vaaditaan työllisyyden hoitamiseksi »poikkeuksellisia keinoja», esimerkiksi työn jakamista työaika lyhentämällä.

SKP:n neljä vuotta sitten hyväksytyssä puolueohjelmassa esitetään konkreettinen vaatimus työajan lyhentämiseksi: yleinen työaika on lyhennettävä kuuteen tuntiin päivässä tai 30 tuntiin viikossa. Ohjelman mukaan työn tuottavuuden kasvu ja sen tulosten oikeudenmukaisempi jakaminen mahdollistavat työajan lyhentämisen ansioita alentamatta. Myös viime vuoden edustajakokouksen asiakirjassa *Tie ulos kriiseistä* listataan jo alkupuolella yleisen työajan lyhentäminen, jonka SKP haluaa nostaa uudelleen työväenliikkeen keskeiseksi tavoitteeksi.

Sen sijaan Sosialidemokraattisen puolueen kanta on väljempi. *Uuden työn manifestissaan* puolue toteaa, että työelämän jaksamisen ja viihtymisen lisäämiseksi pitää työaikoihin saada joustoja esimerkiksi työaikapankkien kautta. Myös vapaaehtoista siirtymistä osa-

aikatyöhön olisivat demarit helpottamassa. Kevään eduskuntavaalien alla SDP ehdotti pienten lasten vanhempien työajan lyhentämistä osana perhe- ja koulutuspoliittisia vaalitavoitteitaan. Tätä varten asetettaisiin erityinen kotihoidontuki, jonka voisi yhdistää osa-aikatyöhön.

Työaikaa voidaan edelleen lyhentää

Pitkän linjan ammattiyhdistysaktiivi, toimitsija ja SKP:n entinen pääsihteeri **Arto Viitaniemi** pitää kamppailua lyhyemmän työajan puolesta eräänä työväenliikkeen koena saavutuksena.

»Vaikka luokkataistelu Suomessa hävittiin 1918, saavutti työväenliike silti yhden tavoitteistaan eli kahdeksantuntisen työpäivän», muistuttaa Viitaniemi.

Sen jälkeen työaika lyheni meillä asteittain lähes koko 1900-luvun ajan. Viitaniemi toteaa, että nyt on eletty pitkä aika ilman, että kehitystä parempaan olisi tapahtunut – var-

sinkin kun otetaan huomioon kapitalismin kehitys ja ennen muuta joukkotyöttömyys.

KULTTUURIVIIHKOT: Kestävyyssvajeesta, huoltosuhteesta ja sitä kautta yksittäisen työntekijän työmäärän lisäämisestä, eläkeiän nostamisesta ja opiskeluaikojen lyhentämisestä on puhetta ja poliittista painetta etenkin porvariston ja työnantajan taholta. Mikä tässä logiikassa mättää? Onko meillä kestävyysvaje, vai miksi meidän pitäisi tehdä entistä enemmän työtä?

ARTO VIITANIEMI: Kestävyyssvaje on teoreettinen asettamus. Se perustuu siihen, että pääomapiirit eivät halua osallistua julkisten palvelujen rahoitukseen, vaan haluavat päinvastoin lisää verohelpotuksia. Tällöin syntyy vaje suhteessa odotettavissa oleviin menoihin. Tätä vajeteoriaa käytetään hyväksi perusteltaessa eläkeiän pidentämistä, opiskeluaikojen lyhentämistä ja työ-

aikojen pidentämistä sekä välillisten verojen korottamista.

KV: Miksi ay-liike on niin nihkeästi mukana vaatimassa työajan lyhentämistä?

ARTO V.: Ay-liike on valitettavasti nielaissut EU-sitoumustensa myötä koko uusliberalistisen ongenkourun, eikä kyseenalaista edes työntekijöiden etujen heikentämistä. Työajan

lyhentäminen ansioita alentamatta olisi todellinen avaus toisenlaiseen politiikkaan, jolla tervehdytetään talouden rakenteita ja parannetaan työelämän pahoinvointia.

KV: Työajan lyhentäminen on selvästi kirjattuna joidenkin ammattiliittojen, -osastojen ja -ryhmien tavoitteissa. Esimer-

Arto Viitaniemi.

kiksi Rakennusliiton Uusi suunta Rakennusliitolle -ryhmän ohjelmassa on mainittu töiden ja tulojen uusjako työaikaa lyhentämällä. Onko muissa liitoissa tai ryhmissä samankaltaisia vaatimuksia ja miksei vaatimus ole kantanut hedelmää?

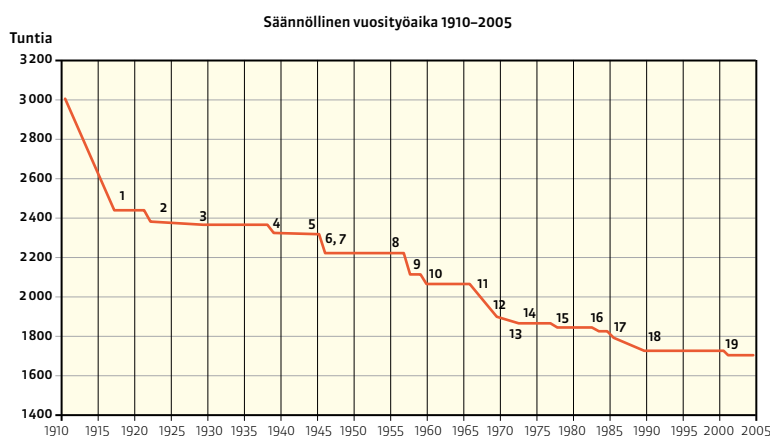
ARTO V.: Ammattijärjestöillä on itse asiassa ollut vuosia, ellei kymmeniä vuosia, tavoiteohjelmissaan vaatimus työajan lyhentämisestä, mutta johtajat eivät ole koskaan ottaneet asiaa vakavasti taistelun kohteeksi. Asian esille nostaminen edellyttää perustason aktiivisuuden kasvattamista.

KV: Viime vuosina on ollut paljon puhetta prekariaatista, »miljoonan marginaalista», eli työvoimasta, joka tekee osa-aika- ynnä muita epäsäännöllisiä patkätöitä ilman vakinaisen työsuhteen tuomia etuja. Mitä iloa yleisen työajan lyhentämisestä on patk- ja osa-aikatyöläisille, joilla nytkin on vaikea pärjätä esimerkiksi 20 tunnin työviikolla?

ARTO V.: Työajan lyhentäminen ansioita alentamatta toisi uudet normit työelämään. Työssä jaksaminen parantuu, vapaa-aika lisääntyy, mahdollisuudet harrastamiseen ja opiskeluun parantuvat, joten myönteisiä seurauksia olisi useita.

KV: Voisiko työajan lyhentämisestä tulla vasemmistolle yhteinen projekti ja tavoite, jonka taakse koota joukkoja laajemminkin?

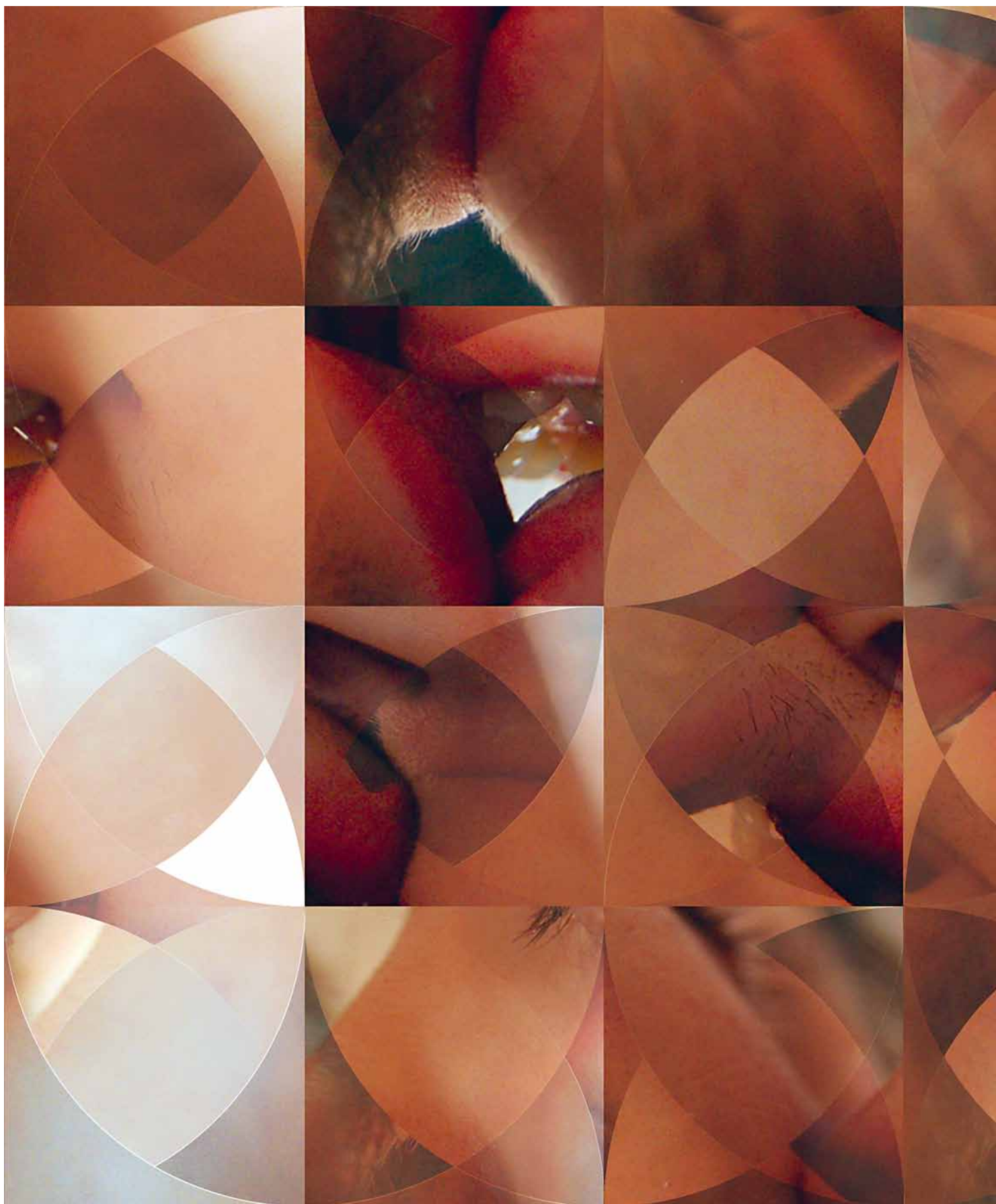
ARTO V.: Työaikaa voidaan lyhentää vain joukkovoimin. Voimien kokoaminen edellyttää vasemmiston yhteisiä johtopäätöksiä ja tavoitteita. Työajan lyhentämisvaatimus nostaisi työväenliikkeen aloitteentekijän paikalle ja edistykellisen politiikan johon. Ja sitä nyt todellakin tarvitaan. ▽

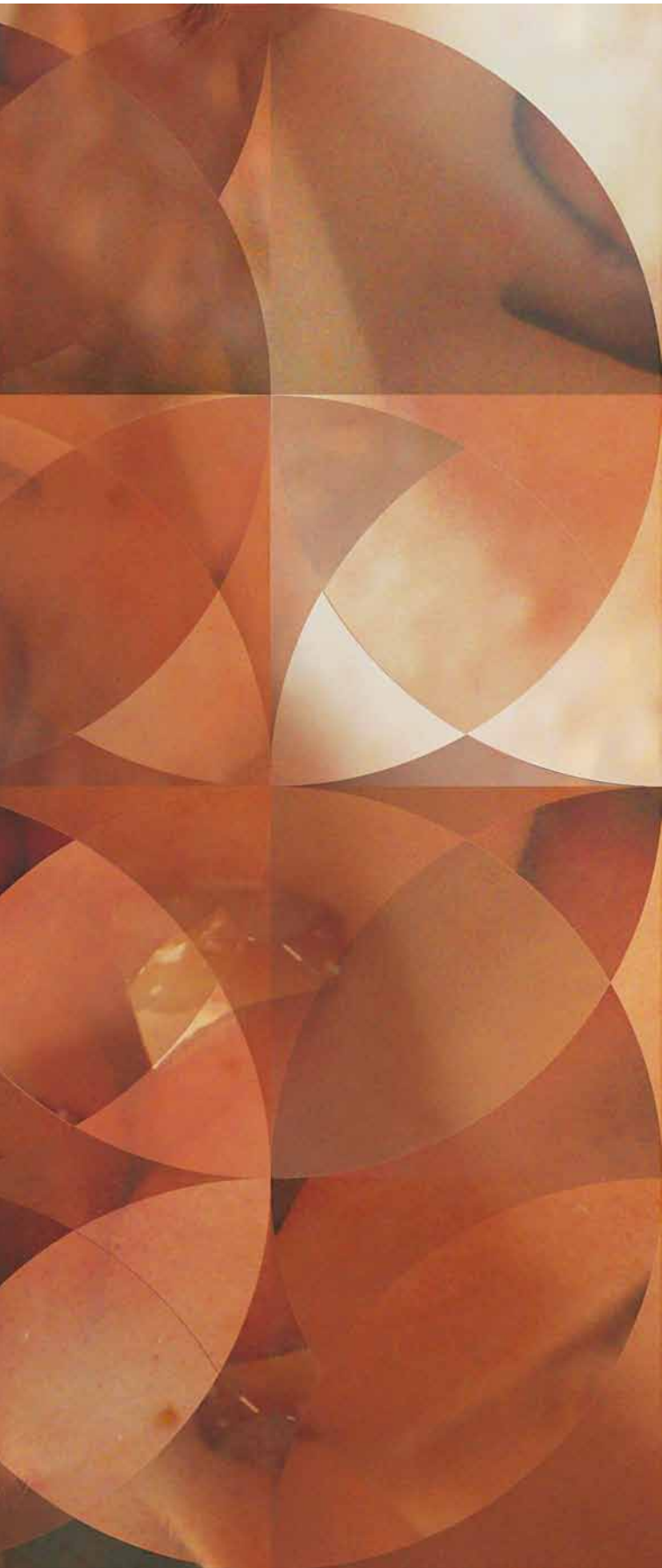

Suomalaisen säännöllisen työajan kehitys

- Säännölliseksi työajaksi 8 h / vrk tai 96 h / 2 viikkoa
- Vuosiloman pituudeksi 4–7 päivää
- Itsenäisyyspäivä vapaapäiväksi
- Vuosiloman pituudeksi 5–12 päivää
- Vappu vapaapäiväksi
- Vuosiloman pituudeksi 12–24 päivää
- Säännölliseksi työajaksi 8 h / vrk tai 47 h / viikko
- Pyhäinpäivä ja juhannuspäivä lauantaiksi
- Säännölliseksi työajaksi 45 h / viikko
- Vuosiloman pituudeksi 18–24 päivää
- Jouluaatto, pääsiäislauantai ja juhannusaatto vapaapäiviksi
- Säännölliseksi työajaksi 40 h / viikko asteittain v. 1966–1970, arkipyhäviikkojen lauantaiksi työpäiviä
- Arkipyhäviikkojen lauantaiksi vapaapäiviksi v. 1971–1979
- Vuosiloman pituudeksi 24–26 päivää
- Vuosiloman pituudeksi 24–28 päivää
- Vuosiloman pituudeksi 24–30 päivää
- Säännöllisen työajan asteittain lyhentäminen 100 tunnilla vuodessa v. 1986–1990
- Loppiainen vapaapäiväksi
- Helatorstai- ja joulukuun lauantaiksi vapaapäiviksi

TEEMA

VAIHTO- EHTOINEN SEKSI

36

Oman seksuaalisuuden kuvat

38

**Sadomasokismi, stigma
ja muuttuva maailmankuva**

42

Alistumisen ilot elokuvissa

45

Tuhatpäinen käärme

OMAN SEKSUAALISUUDEN KUVAT

*Kenen seksuaalisuus on
edustettuna taiteessa ja viihteessä?*

IIDA RAUMAN ROMAANISSA *Katoamisten kirja* (Gummerus 2011) on päähenkilönä seksuaalisesta alistumisesta nauttiva lesbonainen. Hänen seksuaalisuudestaan ei tehdä numeroa. Se on osa hänen elämänsä tarinassa, jonka fokus on toisaalla. Seksin ja ihmissuhteiden kuvaus palvelee kirjan laajempaa teemaa siitä, miten ihmiset katoavat toistensa elämästä.

Romaanissa päähenkilöä esimerkiksi ärsyttää se, että hänen tyttöystävänsä ei ole sängyssä riittävän aggressiivinen. Tähän voi helposti samaistua – ei siksi, että lukija olisi välttämättä itse kokenut täsmälleen saman tilanteen, vaan siksi, että vastaavanlaisia tapauksia lienee sattunut melkein kaikille. Seksuaalinen yhteensopimattomuus on yleinen kokemus varsinkin niillä, joiden seksimaku on eksoottisemmasta päästä.

Katoamisten kirja ei tee seksuaalisesta valtapelistä eksotiikkaa tai repostelua. Se on normaali osa päähenkilön elämää.

Tuolla olen minä

Katoamisten kirjan kaltaiset seksuaalisuuden kuvaukset ovat arvokkaita siksi, että ne laajentavat viihteessä ja taiteessa esillä olevan seksuaalisuuden spektriä. On hauskaa olla edustettuna mediassa. Kukapa ei olisi elokuvissa tai romaania lukiessaan joskus ajatellut, että »mulle on käynyt just noin, toi tyyppi on ihan kuin minä». Se on positiivinen tunne, sillä silloin keksittykin tarina voi antaa esikuvia tai auttaa suhteuttamaan omaa elämäänsä. Rauman kirjan kuvauksesta seksuaalisia valtapelejä harrastavat voivat tunnistaa kappaleita omista kokemuksistaan.

Amerikkalaisissa elokuvissa samaistumisen kohteena on ylemmän keskiluokan mies tai nainen, joka rakastaa yksinkertaista heteroseksistä, sellaista jossa tuhempaa menoa edustaa suihinotto tai seksikkäät alusvaatteet. En epäile, etteivätkö yhdysvaltalaiset markkinatutkimusihmiset olisi tehneet hommaansa ja varmistaneet, että suurin osa yleisöstä haluaa samaistua juuri tällaiseen.

Niiden ihmisten joukko, joille tämä meininki on täysin vierasta, on kuitenkin varsin kookas. Siihen kuuluvat esimerkiksi homot, lesbot, transseksuaalit ja muut queer-ihmiset, fetisistit ja ne supisuomalaiset hetero-

miehet ja -naiset, joihin vetoaa jokin muu kuin Hollywoodin kauneusihanteet tai lempeä rakastelu takkatulen valossa.

Joskus näiden muidenkin on hauskaa olla edustettuina. Tämän takia esimerkiksi homoelokuva ja homokokemuksia kuvavaa kirjallisuutta onkin niin paljon. Homot edustavat varsin suurta seksuaalista vähemmistöä, ja siksi he ovat myös tänä päivänä hyvin mediassa edustettuina.

Mitä pienempi vähemmistö, sitä vähemmän mediatilaa ja kunnioitusta. Disneyn elokuvista tuttuihin piirrettyihin eläinhahmoihin vetoa tuntevat furryt ovat nettikulttuurissa säännöllisesti pilkan kohteena sellaisissakin piireissä, joissa kenellekään ei tulisi mieleenkään parjata homoja tai lesboja. Positiivisia furry-kuvauksia on vaikea löytää oikeastaan yhtään mistään. Piirros-hahmo on toki outo seksuaalisen himon kohde, mutta toisin kuin nettikeskusteluista voisi päätellä, furryseksiä on vaikea perustella moraalisesti ongelmalliseksi toiminnaksi. Se on harmitonta, ja sitä parjataan vain, koska se tuntuu kummalliselta.

Positiivisella tai monipuolisella kuvauksella seksuaalisen vähemmistön edustajasta

Mitä pienempi vähemmistö, sitä vähemmän mediatilaa ja kunnioitusta.

on kahtalainen vaikutus: kuvaus tarjoaa vähemmistön edustajalle samaistumiskohteen ja samalla laajentaa tavanomaisempaa seksuaalisuutta edustavan lukijan käsitystä siitä, mistä on kyse.

Rauman kirjan luettuaan lukijalla on taas vähän parempi käsitys siitä, mistä seksuaalisissa valtapeleissä on kyse, vaikkeivat omat taipumukset siihen suuntaan kallistuisikaan.

Esikuvien vaikutus voi olla hyvinkin suuri. Siitä on erinomaisena esimerkkinä **Tom of Finlandin** homokulttuuriin jättämä jälki. Tom of Finland tarjosi aikanaan homomiehille uudenlaisen stereotyyppin, jonka mukaan mallintaa omaa seksuaalisuuttaan.

Siihen asti homo oli neitimäinen, epämiehekkäs mies. Tom of Finland teki mahdolliseksi yhdistää homouden ja perinteisen maskuliinisuuden.

Erlainen on normaalia

Sarjakuvakäsikirjoittaja **Warren Ellis** kertoi kerran haastattelussa, kuinka hän teki yhdestä *Global Frequency* -sarjakuvansa päähenkilöistä pakistanilaisen parkour-naisen. Nainen olisi yhtä hyvin voinut olla minkä tahansa maalainen: kyseessä oli yksinkertainen toimintaseikkailu. Ellis kertoi yllättyneensä, kun sai sarjakuvan julkaisun jälkeen postia pakistanilaisilta naisilta, jotka kiittivät häntä siitä, että kerrankin on tarina, jossa pakistanilainen nainen esitetään dynaamisena, normaalina päähenkilönä ilman, että hänen on tarkoitus tuoda mukaan eksotiikkaa. Hän vain sattuu olemaan pakistanilainen.

Juuri tämä on Rauman kirjan parasta: päähenkilö on seksuaalisesti alistuva, kuten jotkut ihmiset tosiaan sattuvat olemaan.

Erlaisen seksuaalisuuden voi esittää kahdella tavalla: siitä voi joko tehdä eksoottisen speaktaakkelin, tai sen voi esittää normaalina asiana. Värikäs homohahmo on viihteen vakiokalustoa. Hän, kuten myös eksoottinen domina tai naurettava fetisisti, ovat hahmoja, joiden on tarkoitus esitellä tavallisille ihmisille jotain vierasta, outoa mutta kiehtovaa.

Näihin kuvauksiin on vaikeampi samaistua, mutta paremman puutteessa nekin käyvät. Kivempi kuitenkin on, jos seksuaalisuudeltaan erilainen ihminen esitetään, no, ihmisenä.

Tv-sarjoihin ja elokuviin on alkanut ilmestyä sellaisia homo- ja lesbohahmoja, jotka ovat ihmisiä siinä missä muutkin. Yksi tv-sarjan *The Wire* päähenkilöistä on rikollinen nimeltä Omar, joka myös sattuu olemaan homo. Yksi poliiseista, Akima, on lesbo. Kummankin kohdalla asia esitetään osana sitä maailmaa, jossa elämme. Heidän yksityiselämänsä käsitellään samalla tavalla kuin heterohahmojenkin.

Samanlaisia kuvauksia esimerkiksi sadoomasokismista on vaikeampi löytää suomalaisen tai amerikkalaisen valtavirtakulttuurin piiristä. Sen takia *Katoamisten kirjan* kaltaisia romaaneja onkin niin ilahduttavaa lukea. ▶

Sadomasokismi, stigma ja muuttuva maailmankuva

Sadomasokismi poistettiin äskettäin Suomen virallisista tautiluokituksesta. Miten ylipäätään syntyi ajatus sadomasokismista tautina, ja mistä siinä on kyse?

SADOMASOKISMI – tiettyjen ihmisten mielentymys kipu- tai valtaileikkuihin, tai molempiin – on ollut viimeisten viiden vuosisadan ajan kiehtova kuriositeetti. Sillä on milloin hekumoitu, milloin järkytetty. Yhä edelleen, vaikka ilmiö on jo varsin suvaittu, monen taiteilijan näkee hakevan siitä joko sokkiarvoa tai ylimääräistä kutkutusta alavatsan seudulle. Suurelle yleisölle sen monimuotoisuus on yhä lähes tuntematon.

Tyypillinen ensimielikuva, jonka sana »sadomasokismi» tuo mieleen, on elokuvi-ta tuttu klubimaisema: vinyyliin, nahkaan ja lateksiin pukeutuneita kauniita nuoria ihmisiä, jotka piiskaavat toisiaan raskaan teollisuusmusiikin tahtiin. Mielikuva ei ole täysin väärä, mutta edustaa vain kapeaa laitaa paljon suuremmasta ilmiöstä.

Tutkimusten mukaan on olemassa kaksi eri ilmiötä. Ensimmäinen niistä on *algolagnia*, kyky nauttia kivusta. Se voi olla omaa kipua, tai toisen, mutta kaikki kipu ei ole nautittavaa. Tarina masokistista hammaslääkärissä on useimmille aiheutta tunteville pelkkä epärealistinen vitsi.

Tällä hetkellä useissa maissa sadomasokismi luokitellaan mielen-terveyden häiriöksi.

Algolagniasta on kuvauksia jo vuosisatojen takaa, mutta sadomasokismi on eri asia. Se on sosiaalinen algolagnian toteuttamisen muoto, joka ilmenee yhteiskunnissa, joissa on paitsi voimakasta eriarvoisuutta, myös ainakin teoreettinen mahdollisuus nousta arvossa. Ilmeisesti juuri tästä syystä Japani on ollut jo pitkään kuuluisa niin sidontataiteesta kuin muistakin alan ilmiöistä, mutta sama kaava sopii vaivatta Suomeenkin.

Sadomasokismi, tai laajemmin BDSM (tiivistäen käsitteparit *bondage/discipline, dominance/submission, sado/masochism*), tai vaikkapa »nahkakulttuuri», tai laajemmin »kinky», on kahden tai useamman toisiinsa luottavan aikuisen välistä ritualisoitua leikkiä, peliä ja nautiskelua, jossa pelataan val-lan, kivun ja nautinnon kokemuksilla. Useille harjoittajistaan se on seksuaalista, mutta kuten kansatieteilijä **Staci Newmahr** on huolella teoksissaan osoittanut, ei missään tapauksessa kaikille. Toisen esileikki on toisen haaste tai vapauttava marttyyrikokemus, jossa ei ole hänelle seksin häivääkään. Tällä hetkellä useissa maailman maista sadomasokismi luokitellaan mielen-terveyden häiriöksi. Näin oli Suomessakin aivan viime päiviin saakka.

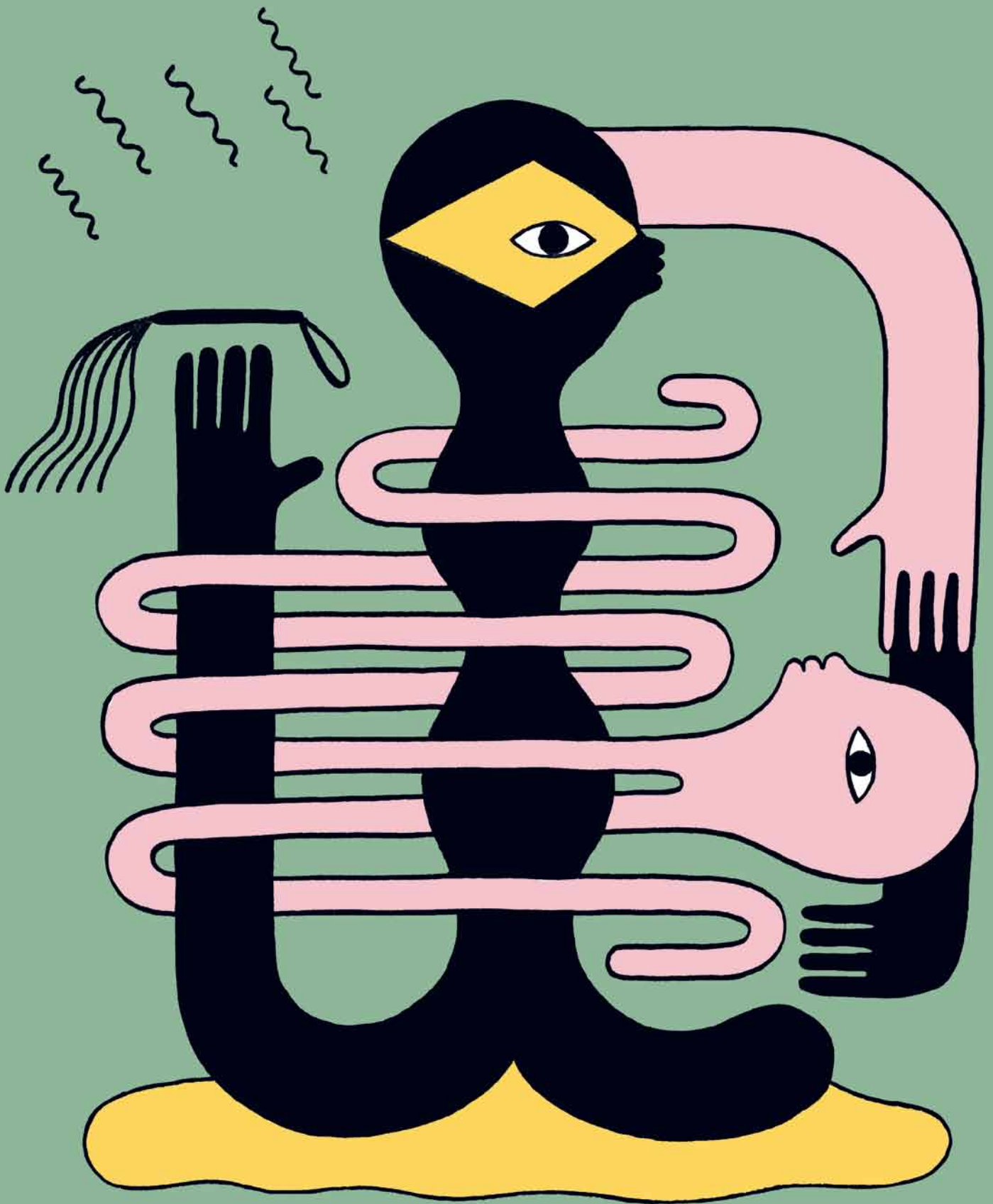
Synnistä sairaudeksi

Sadomasokismi edustaa samaa kategorialta kuin esimerkiksi homoseksuaalisuus siinä, että sen harjoittamista – identiteetiksi kokemisesta puhumattakaan – on kautta aikojen

kontrolloitu eri tavoin. Kuten **Olli Stålström** väitöskirjassaan vuonna 1997 totesi homois-ta ja lesboista, ensin ilmiön tuomitsevat papit, sitten lääkärit ja lopulta juristit. Sama pätee pervoihin. Varhaisimmat leimat ovat aikanaan tulleet luonnonjärjestyksen vastaisesta käytöksestä, jossa mies on alistunut piestäväksi nautinnon takia eli sen aikaisella mittapuulla valinnut naisen roolin. Itsensä satuttaminen uskonnollisissa rituaaleissa sen sijaan oli varsin tavallista, mutta se nähtiin eri asiana. Ja itse kivusta nauttiminen ei ollut välttämättä kuin lääketieteellinen kuriositeetti: esimerkiksi **Giovanni Pico della Mirandola** kuvasi kirjassaan 1400-luvun lopulla miestä, joka tarvitsi erektioonsa sitä, että hänet ruoskittiin verille etikkaan kastetulla piiskalla.

Naisten satuttamisesta ei kukaan toki sanonut mitään – asia, jonka seurauksena 1970-luvulla lesbofeministit pääsivät väit-tämään kaiken sadomasokismin olevan ainoastaan patriarkaalista fantasiaa, jota lesbot eivät itse harjoittaisi. Samalla heidän aatesisarensa perustivat toisaalla omia SM-järjestöjään.

Reilut sata vuotta sitten alkoi seksologisen analyysin nousu. Varhaiset tutkijat, **Freud** heistä tärkeimpänä, kuitenkin vain haastattelivat heidän luokseen tulleita potilaita, jotka olivat joko ahdistuneita taipumuksis-taan tai määrättyjä pakkohoitoon. Syntyi kuvitelma yhteydestä sadomasokismin ja erilaisten mielenhäiriöiden välillä. **Richard**

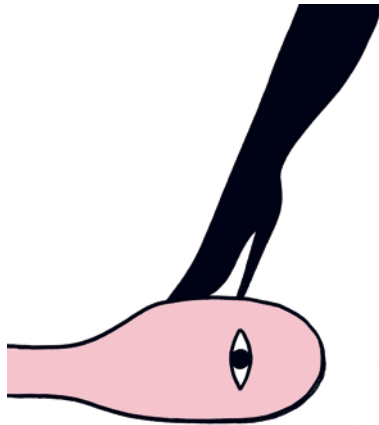
von Krafft-Ebing meni muutamaa pykälää pitemmälle ja laati diagnoosinsa vuonna 1885 mitä ilmeisimmin lähinnä vain pelkkien kaunokirjallisten lähteiden pohjalta. Tautiluokituksia myöhemmin määriteltäessä näiden molempien keulakuvien ajatukset muuttuivat silti jotenkin mystisesti kliiniseksi kuvaukseksi. Tieteelliseen tekstiin ympätiin siis sujuvasti faktojen sijaan **markiisi de Saden** poliittista retoriikkaa ja **Leopold von Sacher-Masochin** fantasioita.

Uuden tulkinnan nousu

Sairausleimat saivat hallita seuraavat vuosikymmenet, ja niitä vahvistivat useat uudet tekstit, kuten filosofi **Gilles Deleuzen** ajatus (1967) siitä, että sadomasokismi on vain kylmyyttä ja julmuutta, jota ei edes voisi tulkita kuin kirjallisuusanalyysillä. Deleuzen teknisesti nerokasta mutta lähteiltään täydellisesti todellisuudesta irrallaan ollutta tekstiä on sittemmin siteerattu aktiivisesti suurena totuutena useissa kirjoituksissa, varsinkin psykoanalyttisissä sellaisissa, joissa pyritään leimaamaan sadomasokismi sairaudeksi tai synniksi.

Vuonna 1969 **Paul Gebhard** kuitenkin sai ajatuksen, että kyseessä voisikin olla alussa kuvattu sosiaalinen ilmiö. Hän ihmetteli sitä, että me emme kuule joidenkin polynesialaisten miesten tarvitsevan ruoskaa erektioiden saamiseen, tai että miten on mahdollista, että sadomasokistejä on paljon enemmän kuin »taudin tarttumisen» selitykseksi tarjottuja englantilaisia rehtoreita ja itävaltalaisia tyttöystäviä.

Kliinisten – tai pikemminkin sellaisiksi väitettyjen – näkemysten rinnalle alkoi nousta sosiaalinen näkemys. Kenties kyseessä olikin vain suhteellisen vaaraton poikkeama, ei sairaus? Ehkäpä kahden vapaaehtoisen aikuisen välisessä tilapäisessä vallanluovutuksessa ei olekaan kyse samasta asiasta kuin psykopaattien sadistisuudessa tai joidenkin vakavasti masentuneiden itsetuhoisessa käyttäytymisessä? Jospa nautiskeleva kipu ja lähisuhdeväkivalta olisivatkin täysin eri asioita? Alistuminen ja sitä vastaava valankäyttö kuitenkin ovat osa odotettua pari-

Ylilyönnit eivät enää ole tautiluokitusten, vaan rikoslain alainen asia.

suhdepeiliä: Kuten **Carol Siegel** on todennut, jopa jumalaisen herra Darcyn on nöyryytettävä itseään ollakseen ihanan Elizabethin arvoinen.

Tutkijoiden ja tulkitsijoiden oli kuitenkin pakko muuttaa ensin omia ennakko-oletuksiaan. Kuvaavaa on, että aina 1970-luvulle asti lähes kaikki aineisto yhä kerättiin hoitoon ohjatuilta tai hakeutuneilta mielenterveyspotilailta. Määrittävänä ajatuksena oli usein yhä julmuus, vaikka jo vuosisadan alussa oli keskusteltu siitä luopumisesta ja siirtymisestä kipukeskeisyyteen – puhumatakaan siitä, että olisi ymmärretty sadomasokismin olevan joskus muutakin kuin kipua. Alan pioneeri **Charles Moser** kertoo ensikosketuksestaan sadomasokismiin, että hän oli yksityisissä juhlissa juuri menossa keskeyttämään mielestään kammottavaa pahoinpitelyä, kun piiskauksen kohteena ollut nainen sai orgasmin, ja hänen koko käsityksensä asiasta muuttui kuin salamaniskusta.

Tärkeä merkkipaalu oli **Crossin ja Mathesonin** tutkimus vuonna 2006. Kaksi feministitutkijaa lähti hankkimaan todisteita sille, että sadomasokistit olisivat luultavasti

mielenterveysongelmaisia ja suosisivat perinteisiä sukupuolirooleja, joissa mies määrää. Heidän tuloksensa osoittivatkin pitkälti päinvastaista: sadomasokisteilla oli aivan saman verran epätasapainoisuutta kuin valtaväestölläkin, mutta taipumusten toteuttaminen vähensi sen oireiluja. Ja SM-piireissä olevat miehet olivat itse asiassa tasa-arvoa kannattavampia kuin niin sanotut vaniljat (siis vain »tavallisen» seksin harrastajat). Kun samanaikaisesti sadomasokistisen kuvaston suosio alkoi levitä populaarikulttuurissa, joskus jopa positiiviseen tai ainakin viihdyttävään sävyyn esitettynä, ilmapiiri alkoi olla valmis muutokselle. Pian Tanskan vanhaa päätöstä (1995) seurasivat Ruotsi (2009) ja Norja (2010), jotka poistivat sadomasokismin omista kansallisista tautiluokituksistaan.

Sairaudesta rikokseksi?

Myös Suomessa aloitettiin vastaava prosessi. Syksyllä 2010 Helsingin Setan johdolla laadittiin esitys sadomasokismin ja eräiden muiden tautiluokitusten poistamiseksi kansallisella tasolla. Tämän vuoden alussa sille näytettiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta vihreää valoa – oli tullut aika siirtää historiaan vanhentuneita, tarpeettomia diagnooseja, joita ei ollut käytetty enää pitkään aikaan. Samalla kun ne poistuvat, poistuu myös mahdollisuus käyttää niitä lyömäaseina esimerkiksi huoltajuuksienkäynnissä. Samoin vähenee virheellisen terapian riski: tähän asti esimerkiksi masentunutta ihmistä, joka on pärjännyt sadomasokististen halujensa toteutuksen kautta, on saatettu hoitaa yrittämällä parantaa hänen sadomasokistisuuttaan, ei itse depressiota. Molemmista on useita esimerkitapauksia, joista puhutaan alan piireissä, mutta ne on virallisesti suljettu potilassuojan tai salaiseksi julistamisten taakse.

Perversion stigma ei kaikkien mielissä toki poistu. Jotkut joutuvat yhä elämään kaapeissa, ja prosessi herätti saman tien vastustakin. Kuitenkin, toisin kuin esimerkiksi *Lääkärilehden* foorumilla epäiltiin, kyse ei ole poliittisesta ratkaisusta. Tai tavallaan on:

poliittisesta tahdosta korjata aiempi virhediatnoosi, myöntää että aikaisempi arvio on ollut väärä ja että kliininen data on tähän asti ohitettu ideologisista syistä. Lopullinen päätös, jonka mukaan sadomasokismi, kaksoisroolinen transvestismi, esinekohtainen seksuaalihäiriö, transvestiittinen fetisismi ja »monimuotoiset sukupuoliset kohdehäiriöt» poistettiin tautiluokituksista, julkistettiin 12. 5. 2011. Perusteluina mainittiin luokituksen heikko lääketieteellinen pohja, vähäinen käyttö ja mahdollinen haitallisuus ihmisille, joihin niitä voitaisiin soveltaa.

Päätöksellä erotettiin sellainen sadismi tai masokismi, joka on toisen, oikean mielenhäiriön kuten vaikkapa vakavan narsismin oire, ja vapaaehtoisten aikuisten keskinäinen leikki ja haasteiden haku. Ylilyönnit eivät enää ole tautiluokituksen, vaan rikoslain alainen asia. Toki jatkossa, kuten ennenkin, tulee olemaan ihmisiä, jotka yrittävät naamioida väkivaltaisia tekojaan sadomasokismin kaapuun ja teeskennellä viatonta, mutta sen selvittäminen on viranomaisten asia.

Tilanteessa on myös varjopuolensa: Jo nyt on käyty Suomessakin läpi ennakkotapaus, jossa syyttäjän on itsekseen päättänyt sadomasokismin olevan väkivaltaa ja syyttänyt vapaaehtoisia harrastajia väkivaltarikoksista, joissa kukaan ei ole vahingoittunut. Isossa Britanniassa vastaanlainen videoiden pohjalta tehty tapaus, niin sanottu Spanner-juttu (1989–1997), johti raskaisiin tuomioihin, jotka jopa Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimien hyväksyi »kansanterveyden valvontaan» liittyvin perustein. Tähän asti suomalaiset syytteen on kuitenkin hylätty, mutta teoriassa mikään ei toistaiseksi estä lähettämästä poliiseja SM-bileisiin pahoinpitelypäilysten pohjalta. Pervo on Suomessa yhä varsin vapaata riistaa, ja täällä sentään ollaan asiassa varsin edistyskellisiä. Seuraava tavoite onkin muutos kansainvälisissä luokituksissa.

Julma leikki ja sen arvo

Mistä sadomasokismissa sitten on oikeastaan kyse? Monet eläimet, myös me ihmiset, näykkivät, raapivat ja purevat paritelleensa, ja se tuntuu hyvältä. **Alfred C. Kinseyn**

raportin toisessa osassa (1953) todetaan että 24 prosenttia haastatelluista miehistä ja 12 prosenttia naisista reagoi ainakin jossakin määrin eroottisesti sadomasokistisiin tarinoihin, ja 50 prosenttia miehistä ja 54 prosenttia naisista ilmoitti ainakin jonkinlaisia eroottisia tunteuksia purruksi tulemisesta. Raja siinä, minkä verran kipua on nautinto, on sen sijaan hyvin yksilökohtaista. Joku pitää kevyestä läpsimisestä pakaroille, joillekin sekini on liikaa. Joku haluaa mieluiten muuttaman ongenkourun kiveksiinsä.

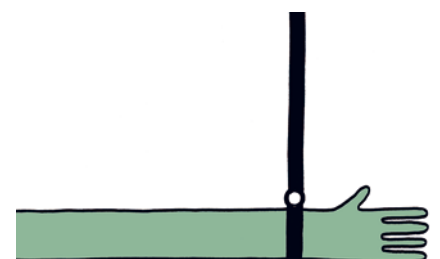
Vielä yksilökohtaisempaa on kuitenkin joidenkin ihmisten halu ritualisoida asiaa, tehdä siitä yksityistä psykodraamaa, rooli- peliä, teatteria. Juuri se on sadomasokismia sanan oikeassa merkityksessä: vapaaehtois-ta kivun, vallan tai molempien salattua peliä, jossa joku alistuu ja antautuu ja toinen määrää. Se on rajoja ylittävää nautintoa, joka tarvitsee rajoja, joita se voi kohtuudella rikkoa. Juuri siksi sen harjoittajat niin usein herkistyvät yhteiskunnan valtasuhteille – paheelle, jonka täytyy olla poikkeama, jotta sillä voidaan leikitellä.

Filosofi **Bernard Suitsin** mukaan seksiä, joka ei tähtää orgasmiin, mutta joka on osallistujilleen silti nautinnollista, voidaan oikeutetusti pitää eräänlaisena pelinä. Myöhemmät tutkijat ovat ehdottaneet, että sadomasokismia pitäisi katsella niin sanotun vakavan vapaa-ajan (*serious leisure*) muotona, jossa omistaudutaan riskeistä, haasteista ja taidoista nauttimiseen. Oma näkemykseni on uskontotieteellisempi: Sadomasokismi on ritualisoitua paheiden ja halujen toteuttamista, jossa tehdään asioita, jotka olisivat kiellettyjä sen illuusion ulkopuolella. Aivan kuten nyrkkelijän kuuluu lyödä vastustajaa toimiakseen oikein, sadomasokismissa noudatetaan omia sääntöjään, joiden rikkomisen olisi sen maailmassa väärin. ▴

Kirjoittaja on Tampereen yliopiston tutkija ja yksi Setan muutosesityksen laatijoista.

Aiheesta lisää

- DELEUZE, GILLES (1967): *Présentation de Sacher-Masoch – Le Froid et le Cruel*. Paris: Les éditions de Minuit.
- GEBHARD, PAUL H. (1969): Fetishism and Sadomasochism. Teoksessa J. H. MASSERMAN (toim.): *Dynamics of Deviant Sexuality*. New York: Grune & Stratton, 71–80.
- HARVAINEN, J. TUOMAS (2011): Sadomasochist Role-playing as Live-Action Role-Playing. A Trait-Descriptive Analysis. *International Journal of Role-Playing* 2, 59–70.
- HUUSKA, MAARIT, et al. (2010): Setan esitys ICD-luokituksen muuttamiseksi.
- KINSEY, ALFRED C., et al. (1953): *Sexual behavior in the Human Female*. Philadelphia: Saunders.
- KLEINPLATZ, PEGGY J. & MOSER, CHARLES (toim.) (2006): *Sadomasochism: Powerful Pleasures*. New York: Haworth.
- KONTULA, OSMO (2008): *Halu & intohimo: tietoa suomalaisesta seksistä*. Helsinki: Otava.
- MOSER, CHARLES (1998): S/M (Sadomasochistic) Interactions in Semi-Public Settings. *Journal of Homosexuality* 36 (2), 19–29.
- NEUMAHN, STACI (2010): Rethinking Kink: Sadomasochism as Serious Leisure. *Qualitative Sociology*, 33 (3), 313–331.
- NEUMAHN, STACI (2011): *Playing on the Edge: Sadomasochism, Risk, and Intimacy*. Bloomington: Indiana University Press.
- NORDLING, NIKLAS M. (2009): *Many Faces of Sadomasochistic Sex*. Väitöskirja, Åbo Akademi.
- SIEGEL, CAROL (1995): *Male Masochism: Modern Revisions of the Story of Love*. Bloomington: Indiana University Press.
- SUITS, BERNARD (1978): *The Grasshopper: Games, Life and Utopia*. Toronto: University of Toronto Press.
- WEINBERG, THOMAS S. (toim.) (1996): *S&M. Studies in Dominance & Submission*. Amherst: Prometheus Books.

LISTUMISEN ILOT ELOKUVISSA

Elokuvisa sadomasokismi kelpaa mausteeksi, mutta ei aiheeksi.

RÄVÄKKÄ DOMINA-NAINEN on amerikkalaisen elokuvan vaikiokaluksia aina **Mel Gibsonin** *Paybackista* **Larry Charlesin** *Boratiin*. Sellaista elokuvia, joissa sadomasokismi on esillä muutenkin kuin koristeena tai vitsin aiheena, on paljon vähemmän. Vaikka sadomasokismi eri muodoissaan ei ole mitenkään ylettömän harvinainen vietti, sen edustus esimerkiksi homokulttuuriin verrattuna on valkokankaalla lähes olematonta.

Homoelokuvia tehdään joka vuosi sen verran, että niistä saa Espoo Cine -elokuvalifestivaaleille oman sarjansa, nimeltään Pink Zone.

SM-elokuvia on koko elokuvan historian aikana tehty niin vähän, että tässä artikkelissa käydään läpi melkein kaikki olennaimmat.

Louise Brooks ja SM-elokuvan esihistoria

Suoraviivaisesti sadomasokismia käsitteleviä elokuvia alkoi ilmestyä vasta 1970-luvulla. Tematiikka oli kuitenkin esillä jo paljon aikaisemmin. Varhaisista sadomasokismia sivuavista elokuvista varmasti parhaat ovat **G. W. Pabstin** elokuvat *Pandoran lipas* ja *Kadotetun päiväkirja*. Molemmat tehtiin Saksassa, molemmat tulivat teattereihin vuonna 1929 ja molempien pääosissa oli yhdysvaltalainen näyttelijä **Louise Brooks**.

Pandoran lippaan lopussa Brooks esittämä nainen toteuttaa masokismissaan itsetuhoista seksuaalisuuttaan antautumalla miehelle, jonka hän tietää olevan sarjamurhaaja. Elokuvan perverssin pohjavireen syntymisessä varmasti auttoi se, että Brooks piti itsekin asetelmaa seksikkäänä.

Myöhemmin itsetuhoista seksuaalisuutta on käsitelty esimerkiksi **Michael Winterbottomin** elokuvassa *Tappaja sisälläni*, jossa **Jessica Alban** esittämä prostituoitu haluaa kohdata loppunsa väkivaltaisen poliisin käsissä.

Pabst ei ollut Weimarin Saksan ainoa seksikkäiden valtapelien päälle ymmärtävä ohjaaja. **Leontine Saganin** ja **Carl Froelichin** elokuvassa *Mädchen in Uniform* (suomeksi viattomasti *Murrosiässä*) ollaan tyttöjen sisäoppilaitoksessa. Aiheen vaatimien kliseiden mukaisesti kurittaminen saa seksuaalisen pohjavireen.

Sadomasokismi oli esillä myös erilaisissa halvalla tehdyissä eksploitaatioelokuvissa. Näistä on esimerkkinä yhdysvaltalaisen ohjaajan **Joseph Mawran** tuotanto. Pelkääntään vuonna 1964 sai ensi-iltansa kolme hänen elokuvaansa, joiden nimet olivat *Olga's*

House of Shame, *White Slaves of Chinatown* sekä *Olga's Girls*. **Audrey Campbellin** esittämä Olga on domina-tyyppinen bordellinpitäjä, joka pitää tyttänsä ruodussa fyysisen kurituksen voimalla.

Nämä elokuvat ovat nykynäkökulmasta huvittavia siinä mielessä, että katsoessa pakostakin ajattelee, ettei tekijöillä ole juuri minkäänlaista tuntumaa aiheeseensa. Vuonna 1975 valmistuneeseen **Don Edmondsin** kuuluisaan *Ilsa – She Wolf of the SS* -elokuvaan mennessä tästä ongelmasta oli sentään päästy ja meininki näytti jo reippaan sadistiselta. Nimiroolin tehnyt **Dyanne Thorne** päätyi sittemmin Las Vegasiin papiksi pyörittämään omaa hääkappeliaan.

Varsinainen SM-kulttuurin käsittely tai terveellä pohjalla oleva sadomasokismin kuvaus antoivat kuitenkin odottaa itseään vielä pitkään.

Herra ja rouva

SM-kuvaston perushahmoja ovat autoritaarinen mies, domina-nainen sekä kumpuakin sukupuolta olevat alistujat. Perinteisissä SM-eksploraatioelokuviissa ruoskan varressa tapasi olla nainen. Alistuva osapuoli saattoi olla nainen tai mies, usein molemmat.

Hallitseva mies on valtavirtaelokuvankin SM-kuvastossa paljon dominaa harvinaisempi aihe, mutta on hänkin sentään joskus esillä. *Ilsan* tavoin vuonna 1975 ilmestynyt, kansainvälisenä yhteistuotantona tehty *O:n tarina* yritti nousta eksploraation ghetosta oikean elokuvan tasolle, vaihtelevin tuloksin.

Elokuvan ohjaajana toimi valokuvaajanakin kunnostautunut **Just Jaeckin**. Hänen esikoiselokuvansa oli eurooppalaisen taide-elokuvapehmoiron klassikko *Emmanuelle*, (1974).

O:n tarina perustuu ranskalaiskirjailija **Anne Desclosin** salanimellä Pauline Réage kirjoittamaan samannimiseen romaaniin, joka ilmestyi jo vuonna 1954. Se kertoo pariisilaisesta muotokuvaajanaisesta, joka osallistuu erilaisiin seksileikkeihin. O:ta ruoskitaan, naidaan ja lävistetään. Tarina alkaa siitä, kun O:n

poikaystävä (elokuvassa kummallisten taide-elokuvien veteraani **Udo Kier**) toimittaa hänet salaperäiseen linnaan, jossa hänelle opetetaan sadomasokistisen irstailun salaisuuksia.

Yksi *O:n tarinan* kulmakiviä on se, että päähenkilö on mukana omasta tahdostaan. Elokuvassa tämä puoli katoaa jonnekin Jaeckinin jäykän ohjauksen ja nimiroolin tehneen **Corinne Cléry**n puisevan tulkinnan välimaastoon. Cléryn O näyttää SM-seksin keskellä siltä, että hänellä olisi kivi kengässä. Visuaalinen puoli tuo mieleen Playboyyn pehmoelokuviin. Yhdessä nämä tekijät varmistavat, että elokuva on ilotonta katsotavaa. Ainoa hetki, kun O:n kasvoilla käy jokin positiivinen tunne, on kun hän piiskaa toista naista.

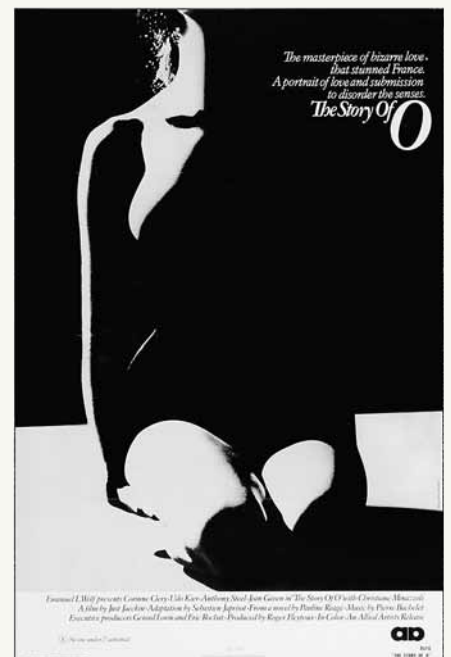
Tarinaa tulee tahatonta huumoria, kun kuvioihin tulee mukaan komea, hallitseva ja sofistikoitunut Sir Stephen, jonka komentoon O alistuu. Tai tuo on varmaan, mitä elokuvassa haettiin. Valitettavasti Sir Stephenin roolissa nähtävä englantilaisnäyttelijä **Anthony Steel** on hintelä, karismavapaa ja hänellä on pötkö 70-lukutukka. Hänen hah-

monsa ei ole kestänyt aikaa järin hyvin, ja siksi hänen kohtauksensa ovatkin erityisen vaivaannuttavia. *O:n tarinan* Sir Stephen edustaakin hallitsevassa asemassa olevaa miestä kaikkein noloimmillaan.

Fantasia ja todellisuus

Elokuvien SM-kuvauksessa on aina mukana ripaus fantasiaa, mutta joissakin elokuvissa meininki on silti autenttisempaa kuin toisissa. Ihmissuhdekuvauksensa tasolla paras aiheesta tehty elokuva on varmasti **Steven Shainbergin** romanttinen komedia *Secretary* (2002). Tässäkin elokuvassa nainen alistuu, mutta ero *O:n tarinaan* ei voisi olla suurempi. Erityisesti **James Spaderin** vaativan lakimiehen hahmo tuulettaa hauskalta tavalla SM-kulttuurin pahimpia kliseitä. Seksielämässä hän on autoritääriin ja itsevarma, mutta exän laukatessa sisään hän piiloutuu kaappiin. Hän on neurootikko, jolla on vaikeuksia tulla toimeen ihmisten kanssa. Hän on siis, hämmästyttävää kylä, uudenlainen hahmo SM-elokuvan kliseisiin nojaavassa maailmassa, jossa herra

Elokuvassa *O:n tarina* juliste on tyylikkään osa koko elokuvaa.

Hallitseva mies on paljon dominaa harvinaisempi aihe.

on perinteisesti aina ollut kaikkien asioiden suvereeni valtiias.

Ratkaisevaa elokuvan toimimisen kannalta on se, että Spaderin ja naispääosaa esittäneen **Maggie Gyllenhaalin** suhde tuntuu uskottavalta muutenkin kuin seksin tasolla. Gyllenhaalin hahmo saa suhteen myötä elämänsä taas hallintaansa, ja Spaderin hahmo löytää yhteisen kosketuspinnan muun ihmiskunnan kanssa. Ei siis liene ihme, että vaikka *O:n tarina* on pullollaan alastomuutta, *Secretary* on elokuvista seksikkäämpi.

Homoelokuvien suuri massa on pieniä, homoskenen sisällä tehtyjä tuotantoja, jotka on tarkoitettu homoyleisölle. Ne ovat siis elokuvia homoilta homoille. Myös viimeisen viidentoista vuoden aikana renessanssin kokeneen SM-pornon tapauksessa asia on usein näin, kuten esimerkiksi alan yhdysvaltalaisen jättiläisen Kink.com:in tuotannoissa. Varsinaisten fiktioelokuvien kohdalla SM-skene on kuitenkin harvoin esillä.

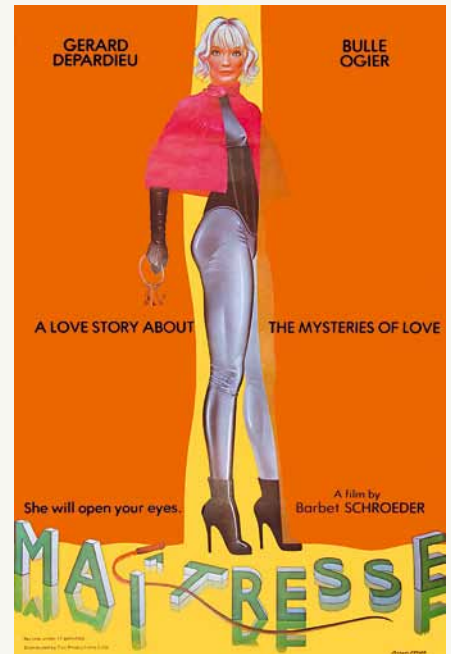
Erään varhaisen poikkeuksen muodostaa **Barbet Schroederin** vuonna 1975 tekemä *Maitresse*. Siinä **Gerard Depardieun** esittämä varas päätyy styylaamaan **Bulle Ogierin** esittämän ammattidominan kanssa. SM-kulttuuri esitetään aluksi ulkopuolisen näkökulmasta. Depardieun varas murtautuu Ogierin salonkiin, ja päätyy ihmettelemään tämän seksilelujä. Pian asetelma kuitenkin muuttuu antropologisemmaksi. Ogierin ammattiasioita kuvataan hauskaasti ja tarkkanäköisesti, ja sivuosissa nähdään Pariisin silloisen SM-skenen aktiiveja.

Ogierin ja Depardieun suhteessa on selvä sadomasokistinen pohjavire, mutta se ei asetu SM:n perinteisiin rooleihin. Eräässä kohtauksessa Depardieun hahmo on olevinaan satunnainen raiskaaja, joka uhittelee Ogierin hahmoa puukolla. Lopulta tilanne luisuu kikatteluun. Juuri nämä kohtaukset tekevät elokuvasta eletyn oloisen.

SM-ihmisiltä SM-ihmisille –kaavaa noudattaneen parhaiten englantilainen **Stuart**

Secretary esittää sadomasokistit eksoottisten objektien sijaan ihmisinä.

Elokuvasa *Maitresse* Gerard Depardieun esittämä varas rakastuu ammattidominaan.

Urbanin ohjaama elokuva *Preaching to the Perverted* (1997). Se on skenehumorilla ryyditetty komedia, jossa moraalinvartijapappi passittaa nuoren, komean ja kokemattoman kundin soluttautumaan Lontoon SM-piireihin kerätäkseen todisteita fyysisestä väkivallasta, jotta virkavalta voisi käsitellä toimintaa pahoinpitelyinä. Kevyen tarinan taustalla on karu totuus siinä mielessä, että juuri Englannista ovat kotoisin kaikkein härskeimmät tarinat siitä, kuinka syyttäjä on päättänyt tulkita SM-leikin väkivaltarikoksena.

Nuorukainen tietysti rakastuu dominaan nimeltä Tanya Cheex (**Guinevere Turner**) ja kääntyy pappia vastaan.

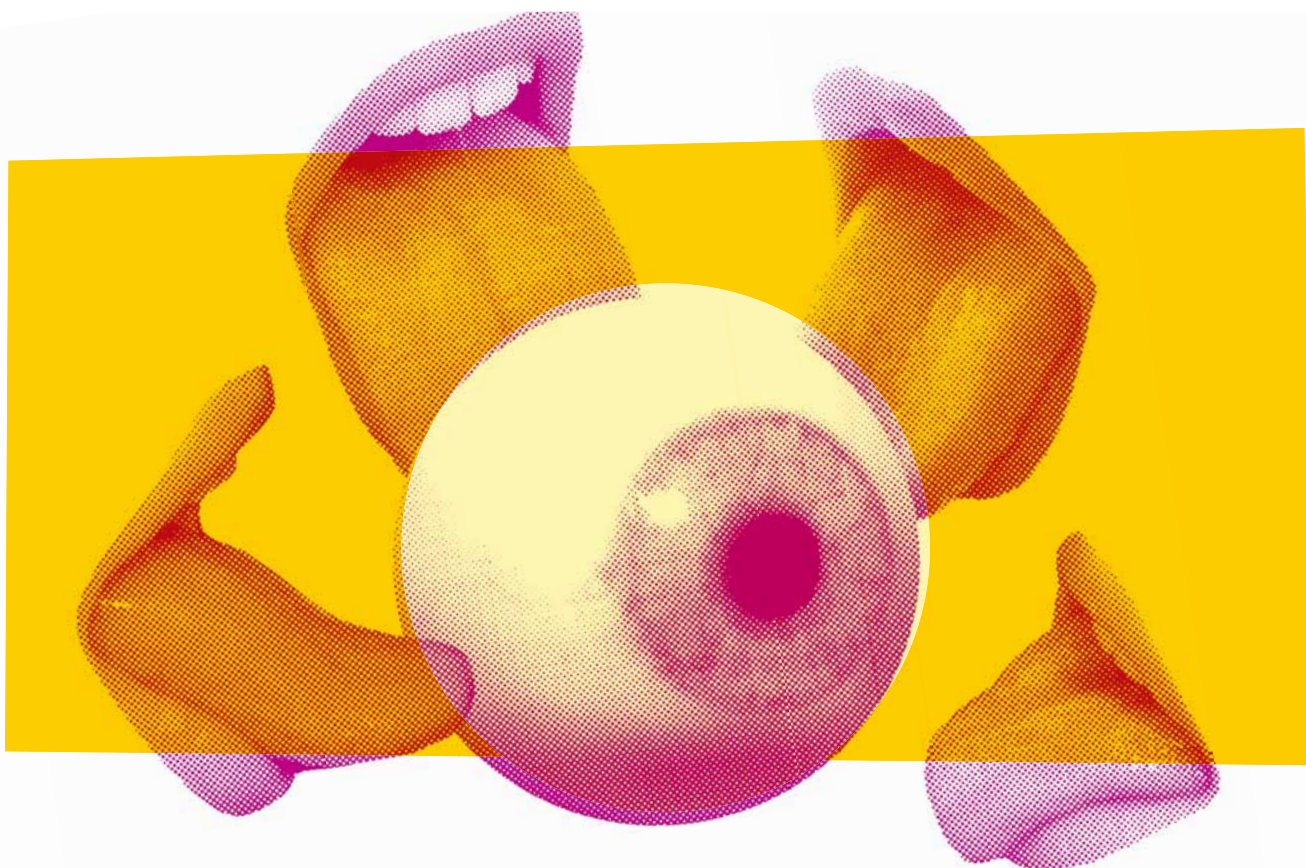
Nimensä mukaisesti elokuvassa saarnataan, tosin pervojen sijaan SM:n vastustajille. Tutut argumentit nyrkkeilyvertauksesta alkaen ovat näkyvästi esillä. Elokuvana *Preaching to the Perverted* on tietysti täyttä humppaa, mutta SM-skenen kuvauksena siinä on oma hupinsa. Tavallaan sen voi nähdä kuvauksena siitä, miltä skene näyttää jäsentensä idealisoimana versiona.

Harvinaista hupia

Miksi SM-elokuvia sitten on niin vähän? Kysymykseen on vaikea vastata. Aihe näyttäisi kuitenkin kiinnostavan elokuvantekijöitä. Yksi uusimmista esimerkeistä on ranskalaisohjaaja **Gilles Marchandin** elokuva *L'autre monde* vuodelta 2010. Siinä päähenkilö, tavallinen ranskalaisnuori, ajautuu *World of Warcraftin* kaltaisten nettimoninpelien salattuun ja vaaralliseen maailmaan. Keksityn pelin nimi on Black Hole, ja siinä on voimakas fetissiestetiikka.

Tarinan kuluessa tapahtuu kaikenlaista traagista, ja lopussa poika palaa virheistään oppineena takaisin rasittavan tyttöystävänsä luokse. Eiköhän kuitenkin ole parempi unohtaa kaikki nettimoninpelit ja seksifantasiat, tuntuu olevan elokuvan viesti. Kuten usein on tapana, elokuva reposteele sadomasokismin estetiikalla samalla, kun saarnaa sitä vastaan.

Tuota elokuvaa katsoessa muisti, miksi *Secretary* oli niin hyvä elokuva. Se esitti sadomasokistit eksoottisten objektien sijaan ihmisinä. ▴

Tuhatpäinen käärme

Internet on pornon runsaudensarvi.

TUNNETUN KASKUN MUKAAN internetin sääntö numero 34 kuuluu seuraavasti: »Jos jokin asia on olemassa, siitä on tehty porno.» Vitsi kertoo paljon ihmisen seksuaalisuuden hämmästyttävästä monimuotoisuudesta, mutta myös internetin luonteesta. Internet on vapaa julkaisukanava, jonne kuka tahansa voi perustaa sivustoja mitättömällä panostuksella. Tätä vapautta hyödynnetään ahkerasti myös pornon maailmassa.

Säännöstä 34 on kehittynyt itseään toteuttava profetia. Uusia pornosivuja on luotu vain sen takia, että halutun kaltaista pornoa ei ole ollut aiemmin löydettävissä. Nykyisin pornon runsaudensarvesta voi ammentaa miltei mitä tahansa, mihin ihmisen mielikuvitus taipuu. Oman nurkkansa ovat valanneet niin avaruusolennot, hermafrodiitit, eritteet kuin Paavo Pesusienikin.

Pornon todellisesta luonteesta on väännetty kättä seksuaalipolitiikan kentällä jo 1960-luvulta lähtien. Joidenkin mielestä

porno on rumaa, alentavaa ja haitallista. Toisten mielestä se on epäaitoa ja rakkauttonta. Osa puolustaa pornoa ylistäen sen kiihottavuutta ja kutkuttavaa epäsovinnaisuutta. Kuitenkaan mikään yksittäinen luonnehdinta ei voi tavoittaa ilmiötä kokonaisuudessaan. Porno on samanaikaisesti kaikkea tätä – ja vielä vähän lisää.

Kaikki pornoa koskevat yleistyksiset jäävät aina sisällöltään vajaiksi tai sitten ne ovatkin puhtaasti tarkoitushakuisia. Esimerkiksi 1980-luvun kiihkeiden amerikkalaisten feministien »porno alistaa ja esineellistää»-luonnehdinnat eivät edes pyrkinet kuvailemaan sitä, mitä porno todella on. Ne olivat iskulauseita, joilla oli puhtaasti poliittinen tavoite.

Valitettavasti pornokeskusteluksi kutsuttava mutavelli on nykyäänkin miltei yhtä yksisilmäistä. Kuitenkin ainoa toimiva yleistyks pornosta kuuluu paradoksaalisesti: on ihan turha yleistää. Pornon maailmaan sukelta-

minen tarjoaa yllätyksiä ja käännteitä enemmän kuin saippuaopperat koskaan. Itsenäistä pornotutkimusta tekevän kannattaa kuitenkin olla tarkkana, sillä pintaa pitää vähän raaputtaa, jotta ilmiön monitahtoisuus alkaisi paljastua.

Kotipornosta miljoonabudjettiin

Pornon tuotantotapojen muutokset selittävät paljon siitä, miksi porno on nykyisin sellaista kuin se on. VHS-kasetit käynnistivät räjähdysmäisesti laajenevan pornoteollisuuden halpuutensa ja helppoutensa ansiosta. DVD-formaatti paransi laatua ja lisäsi kopiomääriä, mutta ei varsinaisesti muuttanut tuotantologiikkaa. Vasta internet ja digikuvaus pirstoivat lopullisesti kaupallisen ja ammattimaisen pornontuotannon hegemonian.

Nykyisin kameroita löytyy joka taskusta. Kuvien ja videoiden julkaiseminen onnistuu parilla näpäytyksellä juuri siihen tarkoitukseen laadituilla ohjelmilla. Porno valtasi

VHS- ja DVD-formaatit niin kepeästi aikoinaan, että on aivan turha kysyä, tuleeko sama tapahtumaan uusille medioille. Pornossa hyödynnetään jo täyttä vauhtia 3D-kuvaus- tekniikkaa ja mobiilialustoja.

Internetin ansiosta suuren luokan ammattimaisen ja kaupallisen pornotuotannon rinnalle on noussut valtavasti pientuotantoa, amatöörisivustoja ja erilaisia pornon ympärillä hääääviä yhteisöjä. Merkittävä osa pornosivustoista on blogeja, foorumeja, verkostoja tai kuvalautoja, joilla levitetään ilmaiseksi sekä kaupallisia että amatöörien tuottamia materiaaleja. Osa kaupallisista toimijoista hyödyntää kierrätyskulttuuria markkinointikanavanaan, mutta osa pitää sitä puhtaana piratismiana.

Digikuvaus ja kännykkäkamerat ovat nostaneet amatööripornon suureksi trendiksi. Kun kuvaus- ja julkaisutekniikka on kenen tahansa saavutettavissa, ei eroottiselle itseilmaisulle ole enää muita esteitä kuin häveliäisyys – ja sekin vaikuttaa murentuvan kovaa vauhtia.

Osa amatööripornosta on toki ansaintamielessä tehtyä, mutta yhä useammat eroottiset omakuvat toimivat itseilmaisun ja sosiaalisen vuorovaikutuksen välineinä. Tästä hyvä esimerkki on Alaston Suomi -sivusto, jota voi luonnehtia aikuisten IRC-galleriaksi. Sivustolle voi lähettää valokuvia ja videoita omista edesottamuksistaan, ja niiden äärelä tutustutaan, keskustellaan ja verkostoidutaan.

Porno mielletään tavallisesti kuviksi ja videoiksi, mutta internetin villissä lännessä harrastelijoiden kirjoittamat seksitarinat nousevat määränsä puolesta haastamaan visuaalista materiaalia. Seksitarinoita julkaistaan blogeissa, foorumeilla, uutisryhmissä ja

aiheeseen erikoistuneilla sivustoilla. Tekstimuoto mahdollistaa mitä mielikuvituksellisimpien aiheiden käsittelyn ja myös sellaiset seksifantasiat, jotka olisivat oikeasti mahdottomia tai laittomia. Seksitarinoiden kohdalla sääntö 34 ei voisi osua paremmin kohdalleen.

Naiset ovat hyvin aktiivinen kirjoittaja- ja lukijaryhmä erityisesti eroottisissa fanfiction -tarinoissa, joissa jonkin suosittuun kirjan, elokuvan tai tv-sarjan henkilöt kirjoitetaan uudestaan seksiä tihkuviin seikkailuihin. Erityisen suosittuja aiheita ovat olleet esimerkiksi teini-ikäisten Harry Potterin ja Draco Malfoyn homoeroottiset kohtaamiset.

Seuraava askel amatööripornosta ammattimaisen tuotannon suuntaan on niin kutsuttu indie-porno. Se voi perustua erilaisten yhteisöiden tai alakulttuurien itseilmaisun tai pienten toimijoiden kaupallisiin ideoihin. Esimerkiksi Suicide Girls -sivusto on rakentunut vaihtoehtotyölienen ympärille: malleina on paljon gootteja, punkkareita, rokkareita ja niin edelleen.

SG:n jäsenyys on maksullinen ja sen kuvat ovat ammattimaisesti otettuja, mutta usein sekä kuvaajat että mallit ovat harrastajia, joilla ei välttämättä ole kummoisempaa suhdetta pornomaailmaan. Itseilmaisuus ja elämäntyyli nousevat usein suurempaan rooliin kuin kaupallisuus, vaikka indie-pornolla voi myös onnistua kahmimaan kahisevaa.

Stondis kestää pitkään, jalat eivät puudu, nainen on aktiivinen, halukas ja valmis kaikkeen.

Pornoelokuvassa *This Ain't Star Trek XXX* panostetaan sarjan ilmeen uskolliseen kopiointiin.

Myös puhdas pornobisnes on pirstaloitunut internetissä lukuisiin erilaisiin formaatteihin. Tavanomainen ajatus pornosivustosta, jolla julkaistaan itse tuotettua uniiikkia materiaalia maksaville asiakkaille, alkaa olla jo vanhanaikainen. Nykyisin monet pornosivustot toimivat ennemmin raadonsyöjäperiaatteella. Ne eivät tee mitään itse, vaan tarjoavat käyttöliittymän jo olemassa olevaan materiaaliin.

Pornotuubit toimivat samaan tapaan kuin Youtube, eli julkaisevat käyttäjien sinne laataamaa materiaalia. Niiden sisällöistä suurin osa on kaupallisen pornon kierrätystä, mutta myös amatöörfilmeillä on oma vankka asemansa. Tuubien ansaintalogiikka toimii joko mainoksien avulla tai sitten ne pyörittävät ohessa jäsenyysjärjestelmää, jossa visaa vinguttamalla saa lisäpalveluja, mobiilipalveluja tai parempilaatuisia videoita katsottavakseen.

Vaikka perinteinen oman nimekkeen alla tapahtuva pornotuotanto alkaa olla vähemmistössä internetin paljoudessa, on suurilla firmoilla yhä omat vahvat alueensa. Ne voivat laittaa rahaa kiinni tuotantoihinsa ja julkaista sellaista pornoa, johon pienet kilpailijat eivät pysty. Yksi tällainen suuntaus on ollut *Hustlerin* vetämä trendi, jossa jostakin tun-

Nykyisin pornon runsaudensarvesta voi ammentaa miltei mitä tahansa, mihin ihmisen mielikuvitus taipuu.

netusta elokuvasta tai tv-ohjelmasta väännetään huolella toteutettu pornoparodia kuten esimerkiksi *This Ain't Star Trek XXX*.

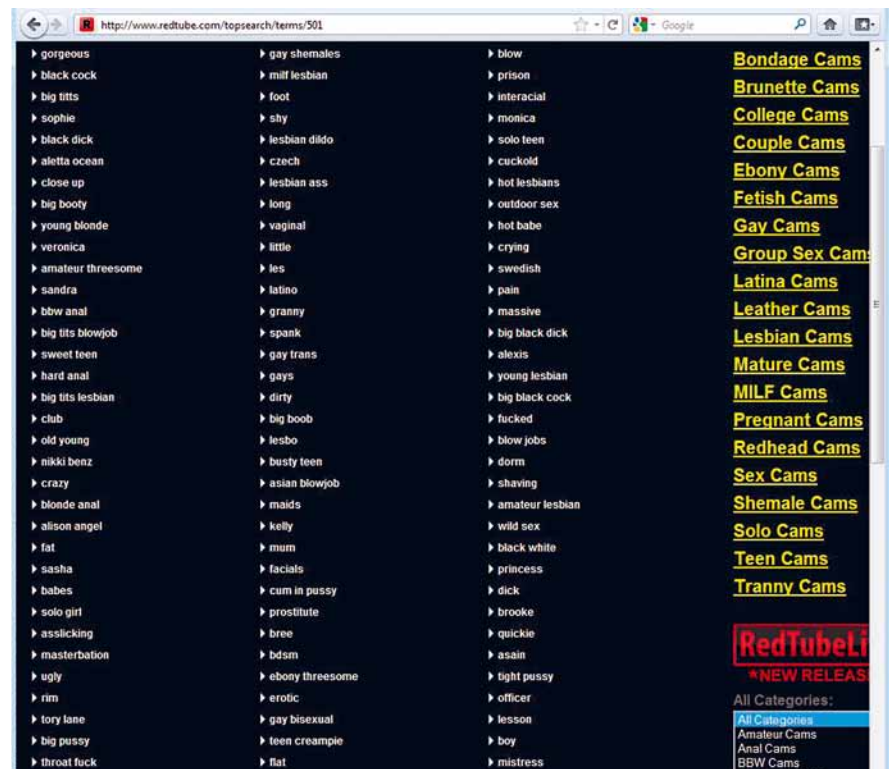
Korkea laatu ja tuotantoarvot toimivat myyntivalteina silloin kun määrällä ei ole enää mahdollista kilpailla. Juonellisen pornon alueella toteutetaan yhä kunnianhimoisempia projekteja ja myyntiluvut osoittavat, että ison rahan porno ei ole vielä tukahtumassa pientuotantojen vyöryn alle. Toistaiseksi kaikkien aikojen kallein pornoelokuva on ollut vuonna 2005 julkaistu *Pirates*, jonka miljoonan dollarin budjetti on hätkähdyttävä suuri pornon mittaluokassa.

Vaniljaa, suklaata ja eksoottisia hedelmiä

Seksislangissa tavanomaisimpia seksin muotoja kutsutaan vaniljaksi. Tällä viitataan tietysti vaniljajäätelöön, kaikkien jäätelöiden perusmuotoon. Vaikka pornon on väitetty olevan todellisista seksitavoista vieraantunut, on siitä ylivoimaisesti suurin osa yhä vaniljaa: sormeilua, suuseksiä ja yhdyntöjä. Poikkeuksena tästä on anaaliseksi, joka on pornossa huomattavasti yleisempää kuin kansan petikammareissa.

Peppuseksin ylliedustuksen selityksenä on sen asema suosittuna fantasiana. Sitä myös harrastetaan melko paljon: länsimaissa noin 10–35% väestöstä on ainakin kokeillut sitä. Koska fantasiassa on hyvät edellytykset toteutua, esiintyy peppuseksiä pornossa myös toiveiden kuvituksena. Sama pätee suuseksin runsaaseen määrään etenkin amerikkalaisissa pornossa.

Yksi pornon keskeinen rooli on kuvittaa seksifantasioita. Valtavirran pornossa yleisenä tyylikeinona on sellaisen seksikohtauksen luominen, jossa stereotyyppiset miehiset toi-

Pornosivusto Redtube pitää kirjaa käyttäjiensä hakusanoista. Kuvassa otanta.

veet toteutuvat: stondis kestää pitkään, jalat eivät puudu, nainen on aktiivinen, halukas ja valmis kaikkeen. Tästä johtuen juuri valtavirtapornoa on arvosteltu epäaidoksi, mutta kritiikki on sikäli epäreilua, että fantasioiden tehtävänähän on ylittää käsillä oleva todellisuus.

Pornolla on vain harvoin varsinaista sanomaa tai sisältöä. Tästä johtuen kaikkeen arvosteluun on helppo vastata lakonisesti: jos ei miellytä, katso jotakin muuta. Tarttumapinnan ohuus kääntääkin usein kysymyksen pornokriitikon motiiveihin ja taustaolettamuksiin. Miksi arvostella jotakin pornon genreä, kun vieressä on toisenlaista pornoa, johon arvostelu ei pädekään?

Performanssitaiteilija ja pornoesiintyjä **Annie Sprinkle** onkin sanoittanut pornokriitikon ongelman seuraavasti: »Maailmassa on paljon huonoa pornoa, mutta vastaus siihen ei ole *ei pornoa*, vaan *parempaa pornoa!*» Nykyinen tuotannon helppous heittää tämän haasteen kaikille pornoon tyytymättömille.

Lakoninen suhtautuminen pornon runsauteen ja monimuotoisuuteen voi parhaimmillaan tuottaa seksuaalista suvaitsevaisuutta, sillä omien suosikkien poimiminen runsaasta valikoimasta ohjaa suhtautumaan mutkattomasti erilaisuuteen. Valikoiman

laajuus palvelee kaikkia, eikä pornosurffari hyödy mitään nipottamisesta, sillä helpointa on sivuuttaa itselle sopimaton materiaali olankohautuksella.

Eri genreissä liikkuminen on helppoa, koska internet-porno on hyvin tarkasti lokeroitunut käyttäjän mieltymyksiä palvelemaan. Tehokkaat hakutoiminnot ja avainsanat ohjaavat toivotun kaltaisen kuvaston äärelle. Tyypillisesti kategoriat liittyvät seksiaktiin laatuun, jolloin esimerkiksi suuseksille, anaaliseksi tai seksileluille löytyy oma lokero.

Ryhmittelyn perusteena voi toimia myös esiintyjien hiusten väri, ikä, etninen tausta, rintojen koko ja niin edelleen. Myös seksiin osallistuvien ihmisten lukumäärällä on merkitystä: »2 on 1» on aivan eri kategoria kuin » gangbang ». Tarkka kategoriointi toimii myös varoitusmerkistönä: peruseksistä pitävä voi halutessaan välttää extreme-otsikon alla olevaa kuvastoa. Voi hyvinkin olla niin, että huonosta pornosta valittava ei vain ole osannut hakeutua sopivan materiaalin äärelle.

Monet sivustot erikoistuvat johonkin laajempaan teemaan ja jakavat sitten teemansa alla kaiken kuvastonsa jälleen alakategorioihin. Näin lokeroista muodostuu

Aktivistiryhmä Fuck for Forest kerää rahaa luonnonsuojeluun tekemällä ekopornoa.
Kuva: Juhana Pettersson

monimutkainen puu, jonka viimeisillä taasoilla on varsin yksityiskohtaisia kuvauksia halutusta toiminnasta. Moderneja hakutoimintoja hyödyntäviltä sivustoilta voi varsin helposti etsiä vaikkapa »isorintaisia, vaaleahiuksisia vanhempia naisia, jotka harrastavat lesboseksiä seksileluilla» (hakusanoina: busty mature blonde lesbian toys).

Pornon kategoriat ovat hyödyllisiä käytännöllisyyden lisäksi myös yleissivistyksen ja itsetuntemuksen näkökulmista. Eri kategorioita selaillemalla saa nopeasti laajan katsauksen seksuaalisuuden runsaaseen maailmaan. Katsaus palvelee myös oman seksuaalisuuden tutkimista, sillä seikkailu pornon eri lajien parissa tuottaa käytännön tietoa siitä, mikä itseä kiihottaa ja mikä ei. Vastaavan tiedon saaminen muilla tavoin on huomattavasti hankalampaa ja joskus jopa mahdotonta.

Fistausta, naisasiaa ja ekopornoa

Julkisessa keskustelussa on monesti ilmaistu huolta pornon kovenemisesta. Pornon virrassa on kuitenkin tilaa sekä pehmeän vaniljaiselle kerronnalle, rajulle seksille että erikoisuuksillekin. Mielikuvat raaistumisesta saattavat johtua siitä, että yhä useammat pornosivustot tarjoavat yhä laajempia valikoimia käyttäjilleen. Tällöin monien mielestä rajuksi luokiteltavaa pornoa on saatavilla enemmän, ja entistä helpommin.

Rajuus on kuitenkin usein katsojan silmässä ja markkinointi hyödyntää kaikilla tavoin ihmisen uteliaisuutta erikoisuuksia

kohtaan. Esimerkiksi saksalaiselle sm-pornolle tyypilliset nahka-asut, kettingit ja luolaholvit eivät tee itse akteja sen rajummiksi. Kyse on teatterista, jolla tuotetaan katsojalle elämyksiä. Aktien lähempi tarkastelu paljastaa usein toisenlaisen todellisuuden kuin performanssi antaa ymmärtää.

Esimerkiksi fistaus, eli koko käden työntäminen toisen sisään, herättää monissa mielikuvia kivuliaasta ja rajusta aktista. Tämä mielikuva on päätenyt jopa elokuvatarkastamon virallisiin julkaisuihin, joissa fistaus luokitellaan väkivallaksi. Kun asiaan tutustuu sen tekijöiden omasta näkökulmasta, niin harha rajuudesta alkaa sulaa.

Silloin kun jokin akti on luonteva osa oman seksuaalisuuden toteuttamista, se voi kantaa samoja merkityksiä kuin useimmilla ihmisillä tavanomainen seksi oman kumppanin kanssa. Fistaus voi siis olla rakkauden ilmaus, pyyteetöntä mielihyvän tuottamista, yhteyttä toisen kanssa ja niin edelleen. Jos kunnan nyrrkinainti on paras nautinnon lähde kumppanille, niin siihen ryhtyminen voi olla mitä parhain rakkauden ja välittämisen osoitus.

Porno voi toimia tärkeänä itseilmaisun kanavana, mutta myös muunlaisten viestien välittäjänä. Ilmaisun kirjoon mahtuu oman seksuaalisuuden esille tuomista, taidetta, huumoria, valistusta ja yhteisöllisyyttä. Pornoa käytetään myös seksuaalipolitiikan välineenä erityisesti liberaalin feminismin ja seksuaalivähemmistöjen kohdalla. Monissa vaihtoehdoista seksuaalisuutta har-

joittavissa ryhmissä porno nähdään positii-visena voimavarana, jolla on itseilmaisun lisäksi tärkeitä rooleja yhteisöä rakentavana materiaalina. Se voi toimia myös valistuksellisessa roolissa, sillä seksuaaliin alakulttuurisiin kuten sadomasokismin tutustuminen onnistuu helpoimmin pornon kautta. Tällöin se kertoo katsojalle, millaisesta ilmiöstä on kyse, ja toimii oppaana uuteen asiaan ja itsetutkiskelun välineenä.

Monet kaapissa olleet homoseksuaalit ja sadomasokistit ovat kertoneet pornon olleen heille jopa terapeutin väline. Kun he kokivat tukahtuvansa piilottelun ja salailun alle, porno antoi heille tilaa hengittää ja nauttia omasta seksuaalisuudesta ilman pelkoa häpeästä tai yhteisön reaktioista. Tällaiset kokemukset tekevät hyvin ymmärrettäväksi sen, miksi pornolla voi olla merkitystä seksuaalipolitiikassa.

Feministinen porno lienee tunnetuin poliittisesti motivoituneen pornon alue. Yhdysvalloissa jaetaan vuosittain Feminist Porn Award –gaalassa palkintoja elokuville, joiden tuotannossa on ollut mukana naisia ja jotka haastavat pornon tavallisia stereotyyppijä. FPA:n toiminta nostaa tietoisesti esiin naisten roolia pornon tekijöinä ja vaihtoehdoisten seksuaalisuuksien asemaa sekä pornossa että yhteiskunnassa.

Kun aiemmin kirjoitin pornon olevan usein sisällöltään ohutta, niin poliittisesti motivoitunut porno voi olla jopa julistavaa sanomaltaan. Juuri tällä tavoin porno vetää jalat alta kaikilta yleistyksiltä. Kun pääsee sanomasta, mitä porno on, seuraavan kulman takaa paljastuu jotakin aivan muuta. Esimerkiksi harva tulee ajatelleeksi, että pornolla voidaan suojella sademetsiä, Fuck for Forest –hanke osoittaa, että voi! ▴

Monet kaapissa olleet homoseksuaalit ja sadomasokistit ovat kertoneet pornon olleen heille jopa terapeutin väline.

Venäläisen kulttuurin uusi kevät

VENÄJÄN RAJOJEN ulkopuolella asuvia venäläisiä yhdistää, kuten kaikkia kansoja, kieli ja kulttuuri. Kulttuurin käsitettä ei tule mieltää pelkästään taiteen ja kirjallisuuden kentäksi. Kulttuurilla tarkoitan tässä yhteydessä sitä, mikä on sivilisaatiota; kaikkea inhimillistä, henkistä toimintaa, ja sen tuloksia ja vaikutuksia, myös taidetta ja kirjallisuutta, mutta ennenkaikkea tuon toiminnan uusintamista: kasvatusta, koulutusta, tiedettä ja työtä; yhteiskunnan toiminnan sisällöllisten ja rakenteellisten edellytysten ylläpitoa kansalaisen tietoisuuden horisontissa.

On aihetta myös muistaa, että menneisyyden ymmärtäminen on elintärkeä ulottuvuus tulevaisuutemme kannalta. Nykyisyytemme on itse asiassa vain menneisyyttä, menneisyyden tiedostamista sirpaleina, kerrostumina, hämärinä mieltyminä, tulevaisuuden kaipuuna, suunnitelmina, haaveina, pilvilinnoina, unina. Tässä kentässä kulttuurimme kietoutuu yhteen myös suuremman venäläisen sivistyksen kanssa kauas esihistorian hämärään.

EUROOPAN KANSOISTA venäläisen kulttuurin yksi ominaispiirre on kirjallisen perinteen korostuminen ja sen etummaisten kirjailijoiden tuntemus lapsuudesta lähtien, ja kaikissa kansankerroksissa. Rakkaus kirjallisuuteen ja sen parhaisiin edustajiin on venäläisillä päivittäisen elämän milloin tiedostettu, milloin tiedostamaton perusta. Merkitseviä kirjailijoita on iso joukko eikä murto-osaakaan voisi tässä luetella, mainittakoon siis vain **Puškin, Tolstoi, Dostojevski, Gogol, Turgenjev, Lermontov, Tšehov, Fet, Tjutšev, Blok, Gorki, Jesenin, Majakovski, Ahmatova, Tsvetajeva, Šolohov, Bulgakov, Mandelstam, Bunin, Pasternak, Trifonov, Solženitsyn, Brodski**, monien joukosta. Kirjallisen perinteen vaaliminen merkitsee tulevaisuuden, tulevien sukupolvien kasvattamista ja muovaamista ja näiden kirjallisten esikuvien venäläiskansallista omaksumista. Parhaimmillaan tarkoitus on sama kaikilla kansoilla: maailmankirjallisuuden parhaimman osan sulattamista omaksi, omaleimaiseksi, moniääniseksi kulttuuriksi. Onnistuessaan tulos on samalla uutta maailmankirjallisuutta, kansojen yhteistä kulttuuriperintöä.

Kulttuurin ja kirjallisuuden perinteen puolustaminen ja vaaliminen historiallisesti elävänä ja vaikuttavana on ajankohtaisempaa kuin koskaan sivilisaatiomme kokeman ennennäkemättömän rajun ja yhä kiihtyvän muutoksen valtavrassa. Tilanteen vakavuutta lisää kaupallisen, aggressiivisen epäkulttuurin kas-

Venäläisen kulttuurin yksi ominaispiirre on rakkaus kirjallisuuteen.

vava paine. Pyrkimys korvata vuosituhansien peritty sivistys helpolla, kertakulutukseen tähtäävällä ajantappoviihdykkeellä on vakava uhka sivistyksen säilymiselle. Uhka kohdistuu tulevaisuuteen ja ennen kaikkea nuoriin, vasta muovautumassa oleviin sukupolviin.

PIETARILAINEN KIRJAILIJATALO *Fontanoi dom* (Suihkulähteen talo), jossa myös Anna Ahmatovan museo sijaitsee, on kehittynyt kirjallisuuteen ja kieleen perustuvan toimintaohjelman, vastauksena ajankohtaisiin haasteisiin. Tarkoituksena on ollut kehittää elävä, uusia pedagogisia menetelmiä soveltava ja eri sukupolvia koskettava kulttuurikeskus. Tärkeitä toimintamuotoja ovat erityisesti keskikoulujen ja yläasteen oppilaille suunnatut interaktiiviset näyttelyt ja lastenkirjailijoiden osallistuminen kirjallisiin leikkeihin teatterin keinoin. Parhailaan keskuksessa on nähtävissä ja myös kuultavissa Ahmatovalle ja Josef Brodskille omistettujen interaktiivisten näyttelyt, jotka ovat vierailleet meillä Venäjän kulttuuri- ja tiedekeskuksessa otsikolla Pietarilainen kevät Suomessa. Vierailuun on liittynyt myös venäjän opettajien jatkokoulutusseminaari ja kirjastotoiminnan kehittäminen.

Venäläisen kulttuurin perinteen elävöittäminen ja tuominen sinne, missä venäläisen kulttuurin kantajia elää ja toimii, on Pietarin kaupungin ulkomaan kulttuuriasioiden komitean mitä ajankohtaisin strategia. Kulttuurin potentiaali on valtava, eikä sitä voi mitata rahassa. Kun vaatava ja haasteellinen ohjelmatoiminta vahvistuu ja vakiintuu, voimme ennen pitkää toivoa siitä venäläisen kulttuuriperinteen heräämistä ja vahvistumista myös täällä naapurissa.

Runoilija Anna Ahmatova taiteilija Olga Della-Vos-Kardovskayan kuvaamana vuonna 1914.

→ **Martti Berger on helsinkiläinen kustantaja, kääntäjä ja kulttuurin monitoimimies. Hän kirjoittaa tällä palstalla Venäjään liittyvistä aiheista.**

Kesällä kaikki on toisin

1 MINULLA ON LAHJA. Jo kun olin pienempi, isä huomasi sen ja sanoi: »Tuo lapsi ei ole päästään terve.»

Hän oli väärässä. Minä vain näen enemmän kuin muut.

Talomme takana on pieni metsä. Siinä kasvaa kuusia, joiden välissä kulkee kapea polku.

Kuljen usein sitä pitkin ja katselen puita. Ne ovat isoja, muhkuraisia ja turvallisen tuntuista, kuin ne valvoisivat minua ja Tyttöä, joka tulee mukaani laskemaan havunneulasia. Niitä on paljon, enkä ehkä koskaan saa laskettua niitä kaikkia, sillä kun olen päässyt laskuissa pitkälle, äiti jo odottaa ja minun on taas jätettävä laskut kesken.

Metsän keskellä on iso kivi, jossa on laatta. Siinä pidettiin ennen uhrimenoja ja sen päältä löysin Tytön.

Äiti ja isä kieltävät minua puhumasta Tytölle. He ovat kadottaneet sen toisen maailman. Minä en. Osaan vielä avata soittorasi-an, joka on sisälläni.

Tyttö on kaunis kuin valo, jonka aurinko heittää pilville antaakseen niille kultaiset reunat. Minun heijastukseni valehtelee, sillä oikeasti olen yhtä kaunis kuin Tyttö. Hän näkee ikkunasiilmistäni meidät samanlaisiksi ja haluaa siksi olla ystävänäni.

Tänään minussa helisee ilo, sillä koulu loppuu ja kaikki on taas toisin. Minun ei tarvitse enää esittää, ettei Tyttö näyttäisi salaisia ilmeitä tai laulaisi lauluja, jotka saavat minut uneliaaksi. Opettaja pitää minusta vain, kun olen hiljaa, enkä kerro mitä näen ja kuulen. Hän on vanha, ainakin

isän ikäinen, ja unohtanut jo kaiken, mikä on tärkeää. Mutta minä, minä muistan vielä! Siksi voin avata itseni ihanalle kesälle ja lähteä Tytön kanssa etsimään tähtikiviä. Ne loistavat ja ovat ehkä kultaa ja minulla on niitä jo sata kätöksässä, enkä halua kenenkään löytävän niitä. Varsinkaan isän, joka valvoo minua ja siskoa nyt kesällä, vaikka ei tarvitsisi. Minä osaan jo huolehtia itsestäni ja Sanni olisi voinut jatkaa päiväkodissa kesän yli.

Sanni on ainoa, joka näkee Tytön, mutta pelkää, koska ei voi häntä käsittää. Siksi äiti ja isä ovat kai niin vihaisia Tytölle, vaikka äiti on taiteilija ja voi nähdä hajuherneiden hymyn ja kuulla kissankellojen helinän. Ne ovat lempikukkiani ja kasvavat pian, nyt kun on kesä.

Äiti osaa avata silmänsä sisäänpäin ja maalata näkemästään kuvia, mutta vain jos me emme häiritse. Minustakin tulee isona taiteilija, muttei valokuvaajaa. En halua ottaa kuvia, joissa on paljon setiä ja tätejä yhdessä, niin kuin niissä lehdissä, jotka Tyttö löysi isän sukkalaatikosta.

Isä on pelkkää pimeää vihaa, jos kerron kuinka minussa väreilee kuutamot tai itkee mustikkamatäs. Hän sanoo: »Miksi et voi olla normaali? Kylillä puhutaan, että meillä on hullu lapsi!»

Silloin sisälleni sataa teräviä kristalleja. Ne viiltävät niin, että silmät alkavat vuotaa. Suljen korvani käsillä ja jos en voi mennä metsään, katselen ikkunasta mäntyjä. Ne huojuvat ja nyökyttelevät, kun sanon, että isä se on, jonka pitäisi muuttua.

Silti yritän olla vähän aikaa erilainen, vaikka on vaikeaa antaa kaikkien sateenkaarien ja värikkäiden marmorikuulien valua pois sisältäni ja olla ihan tyhjä, koska silloin minulle tulee vilu ja tunnen oloni rannalla kimmurrelleeksi sisiliskovauvaksi, jolla ei ollut äitiä, eikä siksi yhtään mitään.

Mutta nyt äiti huutaa, että minun pitää mennä syömään ja Tytönkin on mentävä. Hän palaa metsään ja uhrikivelle, vaikka saisi aina olla luonani. Tyttö kietoutuu yksinäisyyteen kuin kalliiseen kankaaseen ja vain siksi, että hän lähtee, voi sisälläni loistaa taas tavatessamme tähtisadetikkuja, jotka kylvävät minut täyteen, niin täyteen päärynäpuiden siemeniä.

2 Isä on koko ajan kotona ja minusta tuntuu kuin minä en olisi, sillä en halua hänen katsovan minun sydämeeni joskus kun en ole varuillani. Niinpä imen talon jokaisen äänen jo ennen kuin ne syntyvät ja istun tällä tavalla, jotta näen heti jos ovi avautuu.

Tyttökään ei pidä isästä ja menemme nyt useammin kuin ennen metsään, koska siellä en pelkää, vaan lasken raikkaantuoksuisia neulasia ja tanssin Tytön kanssa usviaisten leijuessa ympärillämme ja auringon ajaessa meitä takaa. Silloin kun aurinko on liian raju ja haluaa polttaa minuun merkkejä, Tyttö puhalttaa pilvet apuun ja minun on taas hyvä olla.

Metsässä on usein musta koira. En tiedä mistä se tulee ja onko se villi vai kesy, mutta osaan mennä sen ajatuksiin ja niin istun kivellä ja kutsun sitä ääneti ja se katselee

Tällä paikalla
sejoutsi M.
E. E. K.
KIVIEPÄÄN
KIVIAIKKA

minua matkan päästä eikä uskalla tulla. Tiedän että se ymmärtää ja tietää, että minä tiedän ja kaikki täällä metsässä tietävät.

Toisinaan hiivimme Tytön kanssa äidin kätäketyimmän luokse ja olemme kuin hiljais- ta lunta ja hän maalaa ikkunan taakse maailman, jossa vesi on lintujenlaulua ja ruoho kasvaa pylväinä taivaaseen. Jos hän kuulisi meidät, hän muuttuisi taas metalliksi, johon salama lyö. Tiedän sen, koska kerran hänen raivonsa kasvoi isommaksi kuin metsä. Silloin piilouduin sisälleni, mutta hänen käntensä oli minua nopeampi. Vaikka toivoin, että taivas peittäisi minut pilvillään ja metsä raottaisi sammalpeitetä, jotta pääsisin sen vellovaan syliin enkä joutuisi koskaan, koskaan, palaamaan takaisin, minä palasin, sillä äiti on kirjoittanut minut maailman kirjaan, enkä voi elää ilman häntä.

3 Tänä on lauantai ja isä on antanut töiden nielaista itsensä. Olisi hyvä päivä antaa kodin olla minun niin kuin ennen, mutta äiti sanoo: »Mennään serkkuja katsomaan.» Niin istumme Sannin kanssa takapenkille ja isä jää kotiin puhelimeen. Ehkä siksi äiti ajaa kovaa eikä puhu mitään.

Täti on ihan äidin näköinen. Hän on kiltti, muttei puhu meille lapsille ellei ole pakko ja serkut katoavat heti huoneisiinsa. Niin Sanni ja minä istumme television eteen ja katselemme hetken levottomia kuvia, kunnes hiekkaisella kadulla istuu mustasilmäisiä miehiä mekot päällä isot aseet sylissä ja ääni sanoo: »Itsemurhaiskuissa on kuollut kaksitoista ihmistä.» Ja sitten tulee kuvia, jotka tarttuvat silmiini, vaikka yritän hieroa niitä pois, eikä silmien sulkeminenkaan auta enää niitä lapsia.

Sanni kysyy: »Mikä on itsemurha?» Silloin kuulen, että täti lohduttaa keittiössä niiskuttavaa äitiä ja sanoo, ettei viidentoista vuoden jälkeen voisikaan olla toisin. »Ihmiset muuttuvat ja kun tulee lomautuksia, niin kyllä se vaan vetää pinnan kireäksi. Sitä paitsi huonoa

liittoa pitää vaan kestää, jos haluaa olla taiteilija. Toista on, kun on vähemmän rahaa. Pitää olla töissä pankissa ja myydä lainoja, vaikka mieluummin maalailisi aikansa kuluksi.»

Minä menen keittiöön ja ripustaudun äidin kaulaan ja sanon, ettei tarvitse itkä, kun minä lohdutan, mutta äiti irrottaa käteni ja tokaisee kuin olisi suuttunut minulle: »Nyt mennään lapset kävelemään.»

Hän sulkee oven perässämme, eikä edes sano hei, eikä tätikään sano ja sitten me kävelemme pitkän matkan, kunnes kiipeämme harjulle, joka on korkea kuin kerrostalo.

Siellä minä heittäydyn maahan ja huudan, että tipun, koska harju voi sortua ja nielaista minut tai äidin kuin vuori unessani. Silloin äiti katselee ympärilleen ja sanoo ensin hiljaa ja sitten kovaa että NYT NOUSET YLÖS ja sitten palaamme autolle ja ajamme koko matkan kotiin ihan hiljaa.

Sanni nukkuu ja ulkona on pimeää ja Tyttö on vierelläni, mutta emme puhu mitään, koska en uskalla paljastaa, että Tyttö on mukana. Muuten äiti luulee, että on Tytön syytä, että pelkäsin harjulla.

4 Löydän metsästä avaimen. Tiedän, että se on avain kultaiseen kaupunkiin, jossa vaellan, kun olen sammuttanut silmäni. Siellä minä olen se, joka on sisälläni. Olen kaunis kuin Tyttö eikä minun pidä miettiä voinko tehdä jotain tai nauretaanko minulle tai suuttuuko isä.

Tyttö on kateellinen ja haluaisi avaimen omakseen, mutta en anna. Ripustan sen housujeni vyölenkkiin kuminauhalla ja Tyttö huutaa, ettei koskaan enää leiki kanssani, mutta ei se haittaa, koska kultaisessa kaupungissa voin leikkiä yksinkin.

Silti kun Tyttö häviää kantojen ja mäntyjen taakse minua itkettä vähän, mutta kun silitän avainta kynelet katoavat ihan itsestään.

Kultaisessa kaupungissa on äärettömästi kissankelloja. Ne ovat sinisiä ja violetteja

ja oransseja ja kaikenvärisiä ja kun sellaisen poimii maasta, se soittaa minulle lauluja, joita olen aina halunnut kuulla.

Kun olen väsynyt, suuri merensininen kissankello kumartaa ja saan kiivetä sen sisälle. Se keinuttaa minun uneen ja hyräilee suloista melodiaa.

Kun menen kotiin isä näkee avaimen, repii sen vyöltäni, ja ärjäisee etten ole mikään avainlapsi. Hän kävelee avaimen kanssa pois ja kun suuni avautuu huudan vain ääneti, sillä pelkään isän kapeita silmiä ja vinoa suuta.

Nyt en enää pääse kultaiseen kaupunkiin.

Tyttö tulee takaisin, hän haluaa lohduttaa minua. Hän puhalttaa hiuksiini ja osoittaa ikkunasta taivasta, jossa lentää valkoinen lintu tai enkeli ja minä otan häntä kädestä ja vilkutamme yhdessä enkelille, kunnes minusta tuntuu taas hyvältä.

Aamulla hyppelemme naapuritalon ohitse. Siellä asuu vanha nainen, joka lähtee aamuisin johonkin. Hänen silmissään kiiltää tyhjyys ja Tyttö sanoo, että hän on noita, mutta juoksee silti naisen pihaan ja kysyy uskallanko minä.

Yritän kutsua hänet takaisin, mutta Tyttö härnää ja silloin suutun ja juoksen hänen peräänsä.

Pihassa on pieniä puutarhatonttuja. Yhdellä on pikkuiset haalarit ja hakku ja vierellä harmaa sieni, jossa on ovi. Kun mietin millaista olisi asua sienien sisällä, Tyttö iskee silmää ja kutistuu ja avaa sienien oven ja astuu sen sisälle. Tonttukin astuu ja minä vilkutan heille pikkuisesta ikkunasta.

Tyttö tanssii tontun kanssa niin kuin isä ja äiti kuvissa tädin häistä ja Tyttö hymyilee ihan niin kuin äitikin hymyili. Silloin minun sisältäni avautuu naurua ja ilmassa tuoksuu ruusuköynnös ja meillä on yhtä hauskaa kuin kultaisessa kaupungissa.

Kun tonttu ei enää jaksa tanssia Tyttö kasvaa ja me kikatamme, kunnes meillä on maha täynnä ilokuplia. Sitten kiipeämme portaita pitkin talon ulkokuistille ja istumme kuistin kaiteella kuin harakat äidin pyykkinarulla.

Tyttö alkaa liukua kaidetta pitkin, mutta silloin minä huomaan, että naapurin kuis-tilta näkee suoraan pihaamme ja äidin ateleeseen. Tyttö tulee viereeni ja katsomme käsi kädessä äitiä, joka seisoo avonaisen ikkunan takana ison taulun edessä.

Taulu on punainen.

Sen väri hehkuu kuin veri itsemurhaiskuun kuolleiden lasten kasvoilla ja minun tulee kylmä ja hiki ja kaikki ilo haihtuu ilmaan eikä Tyttökään enää jaksa hymyillä.

Silloin näen maassa pihakeinin vieressä raollaan olevan maalipurkin ja ennen kuin ehdin sanoa mitään, Tyttö huutaa: »Mekin olemme taiteilijoita!» ja heittää purkin päin taloa. Lasi särkyä ja ruskea maali lentää purkista värjäten kuistin ikkunan.

Enempää en näe, sillä juoksen jo pois ja pitelen korviani, joihin lasin rikkoutumisen ääni jää kaikumaan, eikä lakkaa, vaikka saavun hiljaiseen metsään, korkeiden mäntyjen keskelle. Ryömin ihan kiinni korkeimpaan puuhun. Se suojaa minua, kuin olisi kasvanut vain minua varten.

Siinä minä huojun ja ajattelen, että tästä Tyttö ei selviä. Nyt häntä rangaistaan, enkä saa koskaan enää leikkiä hänen kanssaan.

Silloin Tyttö ryömiä tyhjästä vierelleni ja katsoo minua siniset silmänsä lautasina.

Hän tärisee hieman ja sanoo: »Kaikki syyttävät teosta sinua Anna!» Sitten hän lähtee ja minä jään itkemään, eikä Tyttö puhalla enää pilviä pois, vaan aurinko etsii minua puiden oksien välistä ja kaikki on pielessä.

Kun metsikkö alkaa vetää hämärää peitokseen, en enää uskalla jäädä paikalleni, sillä näen kauempana mustan koiran. Se tuijottaa ja juoksee sitten laiskasti pois ja minä nyökkään sen selälle.

Alan kävellä kotia kohti hitaasti, hitaasti, kuin kellon viisarit silloin, kun äiti on ateleessa ja minun pitää odottaa häntä, vaikka haluaisin kertoa hänelle kaikesta enkä mistään. Isä istuu portailla ja odottaa.

Hän katsoo minua niin, että yritän muuttua varjoksi pimeässä. Vaikka sanon, että Tyttö se oli, joka heitti maalipurkin, isä ei kuuntele, vaan riisuu väkisin housuni. Hän pitää minusta lujasti kiinni ja hakkaa minua leveällä vyöllä, jossa on metallisolki.

Minä huudan äitiä, mutta hän ei tule, eikä ole koskaan vihannut enempää kuin nyt.

Isän silmissä kiehuu pahuus eikä hän lojeta, vaikka minä vaikkerran kuin Tyttö joskus öisin, kun talo on syönyt kaiken valon ja päivän ja kaikki ympärillämme on tiheää pelkoa.

Yritän loihia kyynelitäni pois, jottei isä luulisi minun katuvan, mutta pisarat pullah-televat silmistäni yksi toisensa perään.

Yhtäkkiä huomaan, että Tyttö istuu ruusupensaassa takana ja katselee meitä tärysten. Silloin minä yritän lopettaa itkemisen, sillä kaikki on Tytön syytä ja minä en, en ole heikko niin kuin Tyttö. Minun sisälläni on päärynäpuita, joiden oksat kannattavat minua, vaikka kaikki maailman isät tulisivat ja antaisivat minulle selkäsaunan, ja kaikki ystävät jättäisivät minut tällä tavalla pulaan.

Kun isä lopettaa hän huutaa: »Ala käyttäytymään kuin ikäisesi lapset, muuten joudut hoitokotiin!»

En tiedä muita hoitokoteja kuin sen, jossa Mamma asui. Kävimme katsomassa häntä ennen kuin hän muutti maan alle. Tädit työnsivät häntä pyörätuolissa huoneeseen, jonka reunalla oli suuri ruukkupu. Se oli maailman puu ja sen joka oksalla oli lintu ja ne visersivät eri kielillä. Kun oudot sävelet kietoutuivat yhteen, ne kutoutuivat suureksi peitoksi, jonka linnut nostivat silmiäni edessä kattoon asti ja antoivat sen sitten leijailla vanhusten päälle.

Saman tien kaikille tuli hyvä olla, sillä peitossa oli säveliä maailman kaikista kolkista.

En tunne kipua kun ymmärrän, että hoitokodissa minuakin työnnetään pyörätuolissa

ja lintujen peitto putoaa päälleni ja sen alta Isä ja Tyttö eivät enää löydä minua ja niin minä saan unohtaa heidän pahuutensa. Mieleeni jää vain muistoja äidistä, kultaisesta metsästä ja salaperäisistä lauluista, joita Tyttö ennen vanhaan lauloi minulle.

Kun isä retuuttaa minut huoneeseeni ja sanoo, että tämä ei ollut edes paha rangaus, tietäisitpä miten pahantekijöitä rangastiin minun nuoruudessani, näen Tytön seisovan huoneen nurkassa kädet vieläkin silmiensä edessä. Musta koira on hänen takanaan ja näyttää minulle teräviä hampaitaan.

Minä menen sänkyyn ja vedän peiton kasvojeni ylle.

Ilma on raskasta ja haluaisin avata peiton ja ikkunan ja lentää pois, mutta minulla ei ole siipiä. Enkä voisi muutenkaan, koska musta koira näkisi minut, eikä se ole enää ystäväni.

5 Seuraavana päivänä kun herään, Tyttö istuu sänkyäni vieressä. Hänen hymynsä on kuin unieni äidin, joka puristaa minua lujasti syliinsä, koska olen ainoa, ainoa, josta hän todella välittää.

Tyttö on kammannut tukkansa nutturalle, mutta kun hän nousee ylös ja pyörii kuin hyrrä, hänen tukkansa avautuu. Vaikka hän ensin näyttää metsänkeijulta, hän näyttää jo pian villiltä peikolta ja silloin minä muistan kaiken, enkä halua enää katsoa Tyttöä, vaan pakenen huoneesta parvelle, josta avautuu näkymä alas ruokapöytäni.

Isä ja äiti istuvat pöydän ääressä, Sanni leikkii kauempana. Äiti itkee. Hän nostaa kädet kasvojensa eteen ja hänen hartiansa värähtelevät.

Samassa sisältäni syöksyy suuri musta viha.

Isä on pimeys ja äiti kaunis päivä, jolloin ei ole koulua.

Vaikka tiedän, etten saisi antaa periksi, annan Tytön tulla luokseni ja lohduttaa. Hän

on raukka ja ilkimys, mutta ainoa ystäväni, nyt kun äitikään ei enää pidä minua sylissä.

Kun kohta ajamme kaupungille ja jätämme isän ilmeettömänä taaksemme, äidin hartiat nytkähtelevät.

Alan kiusata Sannia, koska hän on hyvällä päällä ja hymyilee, vaikka tänään ei ole hyvä päivä eikä kenenkään syytä hymyillä.

Kaupassa katselen akvaariota. Silloin Tyttö alkaa esittää kalaa ja muuttaa minut hetkessä keveämmäksi. Ja kun äiti sanoo kännykkään, että haluaa erota isästä, koska hän ei ole enää se henkilö, jonka kanssa hän meni naimisiin, vaan ihan kuin oma isänsä, hymyni verryttää kasvoni ihan kireiksi. Minussa ei ole enää yhtään osaa, joka ei olisi kevyt ja onnellinen, paitsi takamus, johon vieläkin sattuu isän yön muisto. Siksi minä halaan tyttöä niin kovaa kuin pystyn, kunnes äiti huutaa minua päästämään Sannin irti.

En ymmärrä mistä hän siihen ilmestyi.

6 Kun palaamme kotiin äiti on puhunut puhelimesta jo pitkään ja on jo paljon iloisempi. Minullakin on siksi hyvää ilmaa sisälläni ja menen taas Tytön kanssa metsään. Kun laskemme yhdessä havunneulasia, aurinko vetää itse pilviä eteensä, eikä mustaa koira näy. Se on varmaan lähtenyt ja etsinyt synkemmän metsän, jossa asua.

Tyttö ja minä leikimme koko päivän metsässä ja usviaiset nauravat ja vilkuttavat meille iloisesti. Kultainen kaupunkikin on taas ympärillämme ja kissankellot kasvavat tai-vaankorkuisiksi.

Illalla, kun mietin, koska äiti ja isä eroavat ja isä muuttaa pois kotoa, näen yläkerran portailta, kuinka isä menee halaamaan äitiä.

Samassa heistä tulee sotkuinen mytty, joka repii vaatteita toisiltaan pois.

En näe onko heillä kohta yhtään vaatteita päällään, koska he menevät makuuhuoneeseen ja sulkevat oven.

Eikä äiti sittenkään rakasta minua, vaan isää.

Minä pimenen ja koko talo pimenee ja musta koira se on olohuoneen sohvalla, ja katsoo minua ja näyttää hampaitaan.

Vain Tyttö katsoo minua onnellisen näköisenä. Niin onnellisen, etten ymmärrä.

Miksi minun tuskani on hänen onnensa?

En enää siedä Tyttöä ja hänen ilkeyttään. Riuhdon häntä käsistä mukaani. Hän katsoo minua ensin kuin yrittäisin leikkiä hänen kanssaan, mutta kun olen saanut revittyä hänet alakertaan ja sitten ulos koko talosta ja retuutan häntä yhä täynnä mustia hämähäkkejä mukaani, hän ymmärtää että olen tosissani.

Silloin hän alkaa huutaa.

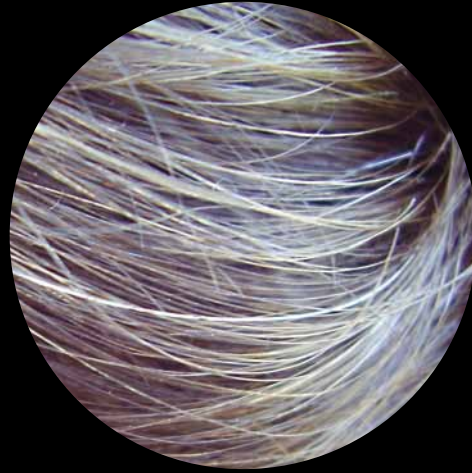
Panen käteni hänen pienelle suulleen, ja vaikka hän heittäytyy maahan, minä riuhdon häntä yhä perässäni, kunnes saavumme räystään alla olevan sadevesisaavin luo ja minä nostan hänet kaikilla voimillani sen reunojen yli.

Tyttö katsoo minua ja huutaa nimeäni ja esittää olevansa Sanni, mutta minä tiedän totuuden ja niin hän uppoaa saaviin.

Kun kuplat viimein loppuvat, romahtavat kaikki päärynäpuut sisälläni, tähtisade kaikkoo ja minun on kylmä.

Niin kylmä, eikä enää ketään, joka voisi minua lämmittää.

Hanna van der Steen on 37-vuotias hämeenlinnalainen perheenäiti. Hänen ensimmäinen nuortenkirjansa Ennustus ilmestyi Kariston kustantamana huhtikuun alussa, mutta hän pitää myös taiteellisempien tekstien kirjoittamisesta.

Replay

Musta, viiltävä, kaunis tuuli syleilee minua, kun maailmanpyörä nostaa meitä kohti suurta myöhäisen illan taivasta.

Tämä on varmaankin viimeinen kierros.

Tivolin valot loistavat pieninä, terävinä pisteinä ympärillämme, kun pyörimme hitaasti ikiliikkuksessa keskellä suurta avaruutta.

Sinun viileä kätesi tarttuu minun käteeni ja puristaa. Kun olemme huipulla – maailman huipulla maailman huipulla maailman huipulla – huulesi painuvat minun huulilleni pehmeinä ja hellinä.

Rakas, milloin sinusta on tullut noin vanha? Sinähän harmaannut.

Putoamme hitaasti, varmasti, vääjäämättä kohti maata, tulemme aivan alas ja liike hidastuu.

Musta, viiltävä, kaunis tuuli syleilee minua, kun maailmanpyörä nostaa meitä kohti suurta myöhäisen illan taivasta.

Tämä on varmaankin viimeinen kierros.

Mies ja nainen ja mies

Mies on komea ja älykäs, näkee naisen läpi, ei hievahda mistään. Mies hymyilee rauhallisesti, mies on kuin jumala, ja nainen puhuu hänelle kaiken. Nainen ei rakastu ja rakastuu silti. Ja nainen suutelee miestä – tunnustelee, maistelee, haistelee. Mies vastaa, hän on hellä ja omistava, ja mies makaa naisen kuin makaisi taiteen.

Naisen pää ja sydän ovat autioita ja kuivia – hiljaiset aavikot.

Nainen lähtee ennen kuin mies herää, hän haluaa toisen miehen luokse, sen joka ei vain näe naisen läpi, vaan tuntee, kuulee, haistaa, maistaa naisesta poissa ollessaankin kaiken, kaiken. Nainen haluaa sen miehen luokse, haluaa painaa päänsä miehen hartialle ja kuiskata nimen, sen oikean, alkuperäisen, ensimmäistä kertaa ilman ivaa.

Naisen pää ja sydän ovat täynnä metallia ja meteliä – keskeneräinen pilvenpiirtäjä, jonka katolla ei vielä ole pyhäkköä.

Nainen seisoo metrin päässä kuolemasta ja ajattelee miestä, molempia miehiä. Toinen olisi pahoillaan, harmittelisi. Toinen olisi katkera ja väsynyt, pettynyt. Mies ei antaisi anteeksi. Ehkä mies tulisi eheäksi, ehkä mies lakkaisi syntymästä eivätkä he koskaan tapaisi, eivät sittenkään koskaan.

Juna tulee ja nainen ottaa askeleen taaksepäin, pois päin kuolemasta, ja mies ottaa hänet vastaan, pehmeään tuoksuvaan tuttuun syliinsä, ja nainen sulkee silmänsä tietäen äkkiä, että se elämä olisi hänen viimeisensä.

Kärsimys katosi niin kuin mies oli sanonutkin, halun päättymiseen, kun kaikki oli jo saatu.

Harhavalssi

Mallinuket näyteikkunassa
tarttuvat toisiaan kädestä
kylmien, kovien hipaistua,
kiinni.

Miten helvetillinen melu
hakkaa tärykalvoja ja nivelsiteitä ja
riippii repii riippii repii
pilviä pois kerrostalorykelmien ympäriltä.

Kankaiden pehmeä ja lämmin kahina hyväilee aisteja, kun
pimeähiljaisuus valahtaa kerrostalojen ja ostoskeskusten ja
koskien ja raiteiden ja päiväkotien päälle.

Ja
jossain, vihdoinkin
ranne saa veitsen vaikeroimaan,
ei kuten ennen.

Valonheitin rävähtää kasvoille,
ajastimet näyttävät nollaa KABOOM!
Nuket katsovat lasin läpi toisia.

Jumala, päästä meidät jo täältä.

Pilvet tanssivat
harhavalssiaan
kauas ja
taivaastakin tulee terävä.
Harhavalssia
Terävä
Harhavalssia
Terävä
Harhaterävä
Valssi.

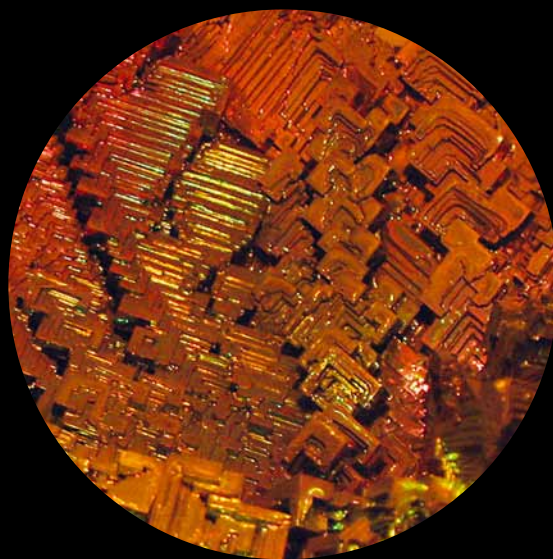
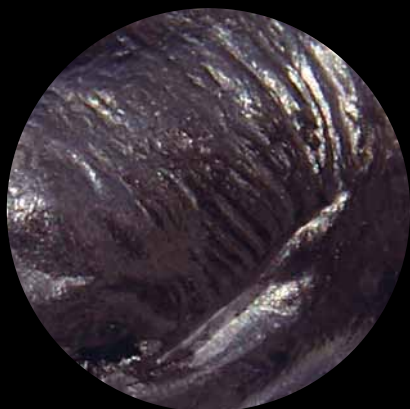
Osaatko pidellä
nokkosta niin, ettei se polta?
Otin yhden kerran käteen
koulun pihalla
niin kuin Satu neuvoi.
Piti puristaa lujaa.

Yksinäinen lintu lensi
avoimin siivin, purjeet täynnä tuulta,
valtamerenkokoisen taivaan halki.

Minä katsoin sitä ja unohdin
puristaa nokkosta sormieni välissä.

Kämmen oli
rakkuloita täynnä.

Suojatieseepra kavahtaa pukkilaukkaan
ja juoksee iloista ympyrää ja
minä nauran – tuulen keveys nousee päähän
ko-hi-se-mal-la.

Korsi

Hei mitä jos, mitä jos mä en olekaan se korsi,
joka koko talven jaksaa selkä suorana seistä?
Mitä jos en ookaan se aalto,
joka pintaan jää näkymään?

Kun lumet sulaa, löytyy loput siitä heikkopäästä,
joka jäi raiteille makaamaan,
eikä kukaan kysy, ei kukaan kysy, oliko se väsynyt
mudassa ja loskassa kohti Marian maalattua hymyä konttaamaan,
vaan ne sanoo, että olipa kamalaa, olipa kamalaa,
naapurin koira toi vielä jäiset lihanpalat suussa.
Ja miettikää nyt sitä junankuljettajaa,
jonka työpaikalle joka kolmas päivä joku tulee itsensä lopettamaan.

Ota koppi, tässä sulle Jeesus ja Buddha (ja pari muuta)
Ota koppi, tässä sulle elämänhallintaoppaita
Ota koppi, tässä sulle mielenrauhaa (pillereinä)
Ota koppi, ota koppi, hei ota koppi

*Laura Lindeman on parikymppinen ja nyttemmin jyväskenläläis-
tynyt suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelija. Hänen kirjoituk-
sensa saattavat sisältää jäämiä pähkinästä, mutta ainakin ne ovat
kliseeaineettomia.*

Kannustavuudesta.

ON KÄYTY KESKUSTELUA, PITÄISIKÖ
LAPSILISÄT POISTAA RIKKAIMMILTA.
KUINKA KAUAN KESKILUOKKA SITEN HALUAA
RAHOITAA KÖYHÄINAPUA, JOS UNIVERSALISMISTA
LUOVUTAAN - SE ON TOINEN JUTTU.

KÖYHIMILTÄHÄN LAPSILISÄT ON JO de facto POISTETTU TOIMEENTULOTUEN LEIKKAUKSIEN MUODOSSA. SAMOIN VAIKKAPA YLI 100 EURON ELATUSMAKSUT LEIKKAAVAT KOKO PERHEEN TULOJA - LAPSI PÄÄTYY ELÄTTÄMÄÄN VANHEMPIAAN.

AIKUISENA TOKI SAMAN MENO JATKUU.
KÖYHYYSHÄN ON TUTKITUSTI JO PERIITYVÄÄ.

Se on nähkääs niin, että
KÖYHIÄ KANNUSTETAAN LEIKKAUKSILLA,
RIKKAITA RAHALLA!

kaiken saat, jos vaan et käy...
lahjaksi kaiken, jos vaan et käy...
saat, jos vaan et käy...
kos mun luotain...
Röyhä 2011

* näille ei ole vielä vakiintunutta
kuvallista symbolia, ehkä koska
ne ovat kovin karottomia ja
anonymeja. Siksi käytän ko-
tahojen symbolina VANHAA
KUNNON KAPITALISTISIKAA.

Apinoita, mustekaloja ja poliittisia eläimiä

AKUUTISSA UUTISPULASSA pulakin käy uutisesta. Säätytalolla vihreiden kellokas huollatti fillarinsa kahdesti MTV3:n kuvaajalla. Ensimmäinen oli mustekala sotkeentunut pinnoihin, sitten putosivat ketjut. Vasemmistoliitosta harmiteltiin, että hallitusvastuu syö aikaa jalkapalloilta. Hallitustunnustelijakin ilmaantui päivittäin tiedotustamaan, ettei tiedotettavaa ole, koska kaikki sujuu mainiosti. Jotta viesti menisi varmasti perille, vasemmisto sai kengänkuvan haitariinsa. Millainen sakki siellä Säätytalolla oikein päättää Suomen tulevaisuudesta? Ketä ja mitä tässä oikein pitäisi pelätä? Oppositiota, hallitusta vai tulevaisuutta?

TURUN TERMIITIT. Jouko Aaltosen dokumenttielokuvassa *Taistelu Turusta* päättäjä jos toinenkin saa esitellä politiikan välttämätöntä ominaisuutta: huonoa muistia. Millään ei tahdo muistaa, oliko yksi jos toinenkin mukana päättämässä ties mistä hämärästä purkujupakasta. Aaltonen ei kuitenkaan tarjoa päättäjille pyyhkeitä, ei edes paperisia Destian tyyliin. Kaikki saavat laulaa, että »ennen oli ennen ja nyt on nyt», »tehtiin sitä muuallakin». Tosiasiassa Turussa on parhaillaan vireillä useita purkuhankkeita, joissa puskutraktorin ja purkumoukarin syleilyyn on joutumassa monenmoista kiinnostavaa ja vanhaa. *Taistelu Turusta* ohjaa liiaksi huomiota purettuihin »vanhoihin ja kauniisiin» rakennuksiin, ikään kuin »Turun tauti» olisi esteettinen ilmiö.

MINNE KATOSI MUSTIKKAKEITTO? Kisoista kompuroiden palanneet »leijonat» hävisivät matsin kuningas Alkoholia vastaan. Kaikki eivät tykänneet. Avokanoottiyhdistyksen ilmoitti heti, että erämelonnan SM-kisoissa kaikille riitti lohikeitto ja mehu. Toisin oli ennen. Hihtäjät hakivat rohkaisua mustikkasopasta. »Kello käy, eikä Hakulista näy», lohkaisi Pekka Tiilikainen 1950-luvulla. Tuskin-

Puskutraktorin ja purkumoukarin syleilyyn on joutumassa monenmoista kiinnostavaa ja vanhaa.

pa »sinivalkoinen ääni» katseli väärään suuntaan liiallisen soppa-annoksen ryödittämänä. Mitä aggressiivisemmaksi urheilu käy, sitä reippaampaa on tasoituskkin. Olisiko kolehdin paikka? Kansalaiskeräys kultaleijonille. Koko jengille tasapainorannekkeet ja pokaali peltisepälle tuunattavaksi.

PIENET VIHREÄT APINAT. »Vituttaa kuin pientä apinaa», tiivistä eduskunnasta pudonnut Vihreiden Jyrki K. Kasvi tunnelmat pakkaillessaan kamojaan työhuoneessaan. Vihreät eivät kuulemma osanneet kuin naureskella persujen gallupluville. Ainahan eliittiä on syytetty siitä, että vallan kammareissa kopeus muuttuu taipumuksesta luonteeksi, niin näissäkin vaaleissa. Nyt on sitten aikaa tuumaila: eläin- vai kasvikutta?

→ Kirjoittaja on Kulttuurivihkojen toimittaja ja uusturkulainen ilonpilaaja.

KESKUSTELUT, BLOGIT, VIDEOIT, TILAUKSET www.kulttuurivihkot.fi

Tilaan 3 seuraavaa numeroa (6 kk lehdet) vain 14,90 euroa. Tilaus jatkuu kestotilauksena tarjouksen jälkeen.

Teen määräaikaisen tilauksen vuodeksi eteenpäin. Hinta on 46 euroa.

Aloitan edullisen kestotilauksen ja saan kuusi seuraavaa numeroa 39 eurolla.

Nimi

Osoite

Postinumero ja -toimipaikka

Puhelin tai sähköposti

Allekirjoitus

Tilaukset myös sähköpostitse: tilaus@kulttuurivihkot.fi

Asiaa taiteesta ja yhteiskunnasta kuudesti vuodessa

KULTTUURI-
VIHKOT
MAKSAA
POSTIMAKSUN

Kulttuurivihkot
Domirola Oy
Vastauslähetyks
Tunnus 5011437
00003 Helsinki

KIRJA-ARVIOT

Rakkaus kaunistaa

MARIA BJÖRKLUND (2011): *Kaksin – Rakkautta ilmassa*. Sarjakuva-albumi. Arktinen Banaani. 64 sivua.

»KUN PITUUSERO on 25 senttiä, liukuportaat on yksi maailman hauskimista keksinnöistä.»

Näin toteaa pienikokoinen tyttö pitkälle poikaystävälleen heidän pussaillessaan liukuportaissa. Helsinkiläisen Maria Björklundin (s. 1970) *Kaksin – Rakkautta ilmassa*-sarjakuva-albumi käsittelee nimensä mukaisesti parisuhdetta. Vielä tarkemmin voisi sanoa, että aiheena ovat ihmisten väliset eroottiset ja romanttiset kohtaamiset – alkaen ensikohtaamisista ja yhden yön jutuista ja päättyen pitkiin parisuhteisiin. Yhteistä tarinoille on rakkauden monimuotoisuus ja positiivisuus.

Taiteen maisteri Björklund tekee omien sarjakuviansa lisäksi muun muassa animaatioelokuvia ja mainossarjakuvia. Kovakantinen *Kaksin* sisältää strippejä yli kymmenen vuoden ajalta. Sarja voitti Kemian pohjoismaisen sarjakuvakilpailun stripisarjan 1996. Sarja on ilmestynyt eri lehdissä jo vuodesta 1997 lähtien. Sarjasta julkaistiin vuonna 1998 ensimmäinen albumi, joka myytiin nopeasti loppuun. Nyt kolmentoista vuoden jälkeen painetussa toisessa *Kaksin*-teoksessa on 180 strippiä, joista kaksi kolmasosaa ei ole aikaisemmin ollut kansien välissä.

ALBUMI KOOSTUU stripeistä, joissa kaikissa on eri henkilöt. Hahmot ovat tosin aina nuoria aikuisia tai sitten nuorekkaita keski-ikäisiä. Sarjakuvataiteilija on itse sanonut, ettei halua luoda vakiohahmoja, koska hän olisi sitten niiden kanssa naimisissa vuosikautia. Vaihtuvat henkilöahmot toimivat hyvin, koska sarja käsittelee rakkauden moninaisuutta.

Tosin kaikkia hahmoja yhdistää ainakin yksi piirre: kenelläkään ei ole lapsia. Lapsihahmot muuttaisivatkin teoksen helposti parisuhdesarjakuvasta perhesarjakuvaksi. *Kaksin*-albumissa lasten hankkimista ei myöskään nähdä parisuhteen luonnollisena tavoitteena – enemmänkin kauhu-

kuvana! Lastenkasvatusta tärkeämpää hahmoille ovat vapaus, hauskanpito ja rentous. Teos kuvaa modernia kaupunkilaista ja vaihtoehtoista elämäntyyliä, jossa lasten hankkimista ei nähdä normina. Yhdessäkin stripissä ruokakaupassa riehuvan lapsen näkeminen saa heteroparin ostamaan ison kasan kondomipaketteja.

Björklundin sanomana on, että yhdessä on hauskeempaa kuin yksin ja että romanttinen rakkaus on elämän suola. Sarjaa lukiessa tulee hyvälle tuulelle. Huomiot parisuhteesta ovat lämpimän humoristisia. Stripit ovat kuitenkin kaukana pikusievästä, vaikka stripeissä rakastavaiset ovatkin söpöjä.

Ihanana rakastettuna voi olla reheväreitinen tyttö.

PIIRTÄJÄ TAHTOO ravistella parisuhteen perinteistä kapeaa kuvastoa. Voisi kenties jopa puhua vasemmistolaisesta ja liberaalista rakkauskäsityksestä. Björklund pyrkii avoimesti kuvaamaan rakkaussuhteiden maailmaa sellaisena kuin se todellisuudessa on, sateenkaaren kaikissa väreissä. Tarinoissa on heteroparien lisäksi tyttö- ja poikapareja ja biseksuaaleja sekä yksiavioisuuden lisäksi polyamoriamia ja avoimia suhteita.

Intohimoinen rakkaus on sarjakuvissa usein varattu vain ylimaallisen kauniille ja yhdenmu-kaistavalle ulkonäköihanteelle täyttävälle hahmoille. Björklundin katse on hyväksyvämpi. Hahmot ovat ulkonäöltään aitoja, värikkäitä ja inhimillisiä. Kuvissa seikkailevat punkkarit, gootit, pullukat, hipit, meikkaavat pojat, poikatytöt, vammaiset, siilitukkaiset tytöt, pitkätukkaiset pojat ja monet muut hahmot, joihin voisi törmätä kadulla. Keitä albumissa ei näy, ovat jakkupukunaiset, liikemiehet, mallipojat ja pissikset. On voimaannuttavaa nähdä, että ihanana rakastettuna voi olla esimerkiksi reheväreitinen ja tavallisen sievä tyttö tai lyhyt mies.

Monissa stripeissä ollaan sängyssä, siinä paikassa joka erottaa parisuhteen ystävydestä. Tosin albumissa nähdään myös ystävien välisiä sänkyleikkejä. tarinat käsittelevät räväkästikin eroottisia suhteita, näyttämättä kuitenkaan itse seksiä, enintään vähän paljasta piirrettyä pintaa.

MUSTAVALKOISISSA KUVISSA on kaunis ja sympaattinen kynänjälki. Nokkelat huomiot syntyvät arki-elämän pienistä mutta syvempiä merkityksiä sisältävistä tilanteista. Ruudut ovat ennen kaikkea tekstilähtöisiä, sillä kuvissa on aina ihmishahmoja, jotka keskustelevat tai ainakin elein kommuni-

koivat keskenään. Björklund on tunnettu myös *Hel-singin Sanomien Nyt-liitteessä* ilmestyvästä täysin toisenlaisesta, eläinhahmoisesta sarjakuvastaan *Planeetta Z*, jossa ei ole lainkaan puhekuplia.

Verrattuna muihin kotimaisiin parisuhdesarjakuviin, kuten esimerkiksi *Viiviin ja Wagneriin*, *Kaksin*-stripeissä parisuhde nähdään myönteisenä asiana, jossa kaksi samalla aaltopituudella olevaa ihmistä nauttivat toistensa seurasta. *Kaksin*-stripeissä parisuhde ei myöskään merkitse elämänpäiirin pienentymistä, niin ettei enää tavata omia ystäviä tai juhlita.

Teoksen näkökulma on raikas tuulahdus keskelä torailevia parisuhdesarjakuvia, joissa yleensä kaksi mahdollisimman erilaista hahmoa kinastelevat eivätkä voi ymmärtää toisiaan. *Kaksin* kuvaa toki myös parisuhteen hankauskohtia, muttei näe parisuhdetta taistelulenttänä, vaan onnellisuuden lähteenä.

»Kun sitä vähän pitkäksi venähtäneen illan jälkeen hiippailee kotiin nukkumaan, ei ole mitään parempaa kuin oma vuoteenlämmittäjä, jonka kainaloon käpertyä.»

ELISA HELENIUS

Kodittomia ihmisiä

SAMI MARKKANEN (2010): *Lasijärvi*. Daimon. 116 sivua.

SAMI MARKKANEN toisen teoksen *Lasijärvi* alaotsikko on »Yhteneväisiä kertomuksia». Tämä on osuvaa, sillä kirjan yhdeksän tarinaa hipovat toisiaan niin läheltä, ettei sitä oikein miellä novellikokoelmaksi. Toisaalta, enemmän kuin yhdestä tarinasta, kysymys on pienten hetkien tarkkailusta.

Kokonaisuutta hallitsee kaksi toisiinsa kietoutuvaa hahmoa, Roiha ja Kasimir. Nämä ulkopuoliset ovat päätyneet toistensa seuraan, eivätkä osaa päästää irti. Miesten välillä on omituinen vallon ja kiintymyksen suhde. Lisäksi keskeisimmän esiin nousee heidän tarkkailemansa pariskunta, Jukka ja Paula, joiden tarina ei sekään ole

KIRJA-ARVIOT

ruusuinen. Pikkuhiljaa hahmottuva kuva liikkuu vapaasti ajassa.

Olenaisinta ei ole se, mitä milloinkin on tapahtunut vaan Markkasen kuvaamat ihmiset.

Poukkoilevuudessa on toisinaan myös kirjan heikkous. Vaikka älykkääseen lukijaan olisi hyvä luottaa, palapelin rakentaminen käy joskus turhankin työlääksi. Miehet ajavat autolla läpi kaupunkimaisen, pohtivat elämää ja päätyvät vanhaan taloon. Helsinki ja Pieksämäki ovat tunnistettavissa kerronnasta, mutta kukaan ei tunnu olevan kiinni paikoissa tai tapahtumissa.

Onnelliset loput tulevat olemaan harvassa.

SILTI, EHKÄPÄ juuri kodittomuuden tunne yhdistää kirjan hahmoja. Melkein kaikki siinä kuvatut henkilöt ovat jollain tavoin vieraita ja haavoittuvia, kuin särkymistä odottava järvenpinta. Varsinkin Roihassa on väkivaltaista päämäärättömyyttä, joka sekä säälistää että pitää lukijan varpaillaan. Tämä jännite kulkee läpi kokoelman niin, että välillä tuntee seuraavansa kauhukertomusta. Ensimmäisiltä sivuilta asti tajuaa, että onnelliset loput tulevat olemaan harvassa.

Kuten esikoisteoksessa *Ilmaa kevyempi*, Markkasen kieli on parhaimmillaan taiturillista. Yksittäisistä kertomuksista tämä välittyy parhaiten tarinaan »Hirvet», jossa keskeinen lapsen näkökulma on tavoitettu pakottomasti. Ennen karkotusta on yllättävän seesteinen hetken kuvaus. Teoksen lyhyt nimitarina »Lasijärvi» taas rakentuu kuin runo. Ajoittaisesta katkelmallisuudesta huolimatta kirjailijan oma ääni on tunnistettava ja mielenkiintoinen. Se puhuu kauheistakin asioista kipeän kauniisti.

SANNI PURHONEN

Leo Karvajalka

AAMIN MAALOUF (2011): *Leo Afrikkalainen*. Suomentanut Anna-Majja Viitanen, WSOY, 442 sivua.

LIBANONISSA SYNTYNEEN ranskalaistuneen **Aamin Maaloufin** (s. 1949) vuonna 1986 ilmestynyt ja nyt suomennettu romaani kertoo ja täydentää renessanssioppinut ja matkakirjailija **Johannes Leo Africanuksen** (n. 1494 – n. 1554) todellista tarinaa. Päähenkilön elämäntarina alkaa Granadasta, josta aluetta monia satoja vuosia hallinneet islamilaiset pakenevat tai alistuvat kastilialaisten kristittyjen väkivaltaiseen ja ahdasmieliseen hallintoon. Vapaamieliset islamilaiset emiirit olivat suvainneet seemiläisiä juutalaisia toisin kuin katolinen kuningas **Fernand**, joka aloittaa välittömät uskonvainot.

Leo Afrikkalainen on paljosta velkaa Mika Waltarille.

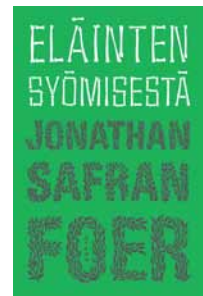
Nuoresta Granadan pakolaisesta Hassan al-Wazzanista kasvaa Pohjois-Afrikan Fezissä oppinut, jolla on myös taloudellista ja psykologista silmää. Hän tekee kauppamatkoja, joihin yhdistyy yhä useammin diplomaattisia ja eroottisia seikkailuja. Timbuktu, Konstantinopoli ja Egyptin mailla seikkaileva Hassan säilyttää uskonnollisen suvaitsevaisuutensa ja henkensä, vaikka jälkimäinen on jatkuvassa vaarassa. Lopulta sisilialaiset merirosvat kaappaavat Hassanin kuultuaan hänen seikkailuistaan ja oppineisuudestaan. Hän joutuu paheiden ja renessanssikulttuurin pesään Rooman, jossa kulttuuritahtoinen paavi **Leo X** ottaa hänet huostaansa ja antaa hänelle uuden nimen...

Pidän Aamin Maaloufin tavasta ajatella asioita erilaisesta näkökulmasta kuin mihin Euroopassa on yleisesti totuttu. Hänen romaaneissaan on kiinnostavia analogioita nykypäivään maahanmuuton, uskonnollisen suvaitsemattomuuden ja

valtaapitävien korruption suhteen, mutta kaikenlainen yksipuolinen osoittelevuus on Maaloufille vierasta. *Leo Afrikkalainen* on paljosta velkaa **Mika Waltarille**, jonka Maalouf toki itsekin tunnustaa esikuvakseen. Vaikka plagiaatista ei ole kyse, Waltarin *Mikael Karvajalka* ja *Mikael Hakim* ovat saattaneet vaikuttaa alitajuisesti taustalla esimerkiksi Sant'Angelon piirityksen kuvauksessa – tai sitten Waltari ja Maalouf ovat vain käyttäneet samoja lähteitä.

Aamin Maaloufin historialliset näyt päästävät lukijan lepäämään hetkeksi menneeseen maailmaan, mutta antavat silti ajattelamista tässä ajassa tavalla, joka on harvinainen ja stimuloiva.

ALEKSI AHTOLA

Eläintuotannon synkät salaisuudet avautuvat

JONATHAN SAFRAN FOER (2011): *Eläinten syömisestä*. Suomentanut Antti Immonen. Atena. 400 sivua.

HALVALLA ELÄINPERÄISELLÄ ruoalla on kallis hinta. Sitä maksavat tehotuotannon eläimet kärsimyksellään, mutta myös ihmiset ympäristön pilaantumisen ja terveysriskien muodossa. Tästä kertoo vaikuttavalla tavalla yhdysvaltalainen kirjailija **Jonathan Safran Foer** maailmalla best-selleriksi nousseessa tietokirjassaan *Eläinten syömisestä*. Runsaaseen lähdeaineistoon perustuvan teoksen kuvaukset yhä kasvavan tehoeläintuotannon todellisuudesta ovat karmivaa ja surullista luetavaa. Millään muulla kuin taloudellisella tehokkuudella ei ole merkitystä. Eläinten hyvinvointi on määritelty siten kuin se tehotuottajille sopii.

Pahimman lajin räjäkkäystä edustavat kirjan mukaan tehokanalat ja -sikalat. Kanat ovat epämuodostuneita, yliääkittyjä, stressaantuneita ja lähes kaikilla on muun muassa kolibakteeritartunta. Myytävissä broilereissa on tavallisesti useita prosentteja kloorattua »paskasoppaa», joka on peräisin kuolleiden lintujen jäädytystankeista. Lintuihin pumpattujen mausteliemien ja suolaliuosten ansiosta tuotteet saadaan mustuttamaan

KIRJA-ARVIOT

käsitystämme siitä, miltä broilerin kuuluu tuoksu ja maistua.

Rotusikojenkin elämä on yhtä kärsimystä paitsi julman kohtelun vuoksi myös siksi, että niiden geneettinen käsittely on tuottanut valtavasti terveysongelmia. »Olemme keskittäneet nykyisen geneetiikkaa koskevan tietämyksemme ihmeellisen mahdin luodaksemme eläimiä, jotka kärsivät enimmästä enemmän», Foer toteaa.

Sen lisäksi, että jo tehotuotannon normaaliarjestytyjä voi kutsua sadistisiksi, laitosten työntekijät monesti kohtelevat eläimiä äärimmäisen julmasti joutumatta tästä vastuuseen.

Jokaista katkarapukiloa kohden tapetaan muita merieläimiä 26 kilon edestä.

IHMISTEN TERVEYTTÄ uhkaavat tehotuotannossa muun muassa ruokaperäiset sairaudet, antibiooteille vastustuskykyisten mikrobin kehittyminen ja pandemioiden leviäminen. Pelätyn H1N1-sikainfluenssaviruksen kahdeksasta geneettisestä osasta kuusi on peräisin yhdysvaltalaisilta tehotuotantotiloilta.

Foer kuvaa kirjassa vierailujaan useille eläintiloille. Tehotiloilla hän on päässyt vierailemaan ainoastaan salaa. Koko nykytuotantoinen tehoeläintalousshan on mahdollista pitkälti juuri siksi, että sen todellisuus pidetään kuluttajilta näkymättömissä.

On kuitenkin myös tuottajia, jotka välittävät eläinen hyvinvoinnista ja tekevät parhaansa sen eteen. Tällaisilla tiloilla Foer tekee havaintoja ja käy kiinnostavia keskusteluja tilallisten kanssa. Hän on itse päätenyt kieltäytymään lihansyönnistä kokonaan, mutta näkee myös harmaan sävyt ja suhtautuu jokseenkin suopeasti näihin tehotuotantajärjestelmän ulkopuolisiin tiloihin. Niiden merkitys on kuitenkin ainakin toistaiseksi marginaalinen, ja noin 99 prosenttia eläinperäisestä ruoasta on peräisin tehotuotannosta. Siksi eettisen lihansyönnin puolestapuhujankin kuuluisi Foerin mukaan syödä pääasiassa kasvisruokaa.

FOERIN TEOS keskittyy Yhdysvaltojen tilanteeseen. Eläinsuojeluliitto Animalian toiminnanjohtaja **Salla Tuomivaara** on kirjoittanut suomenkieliseen laitokseen loppusanat, joissa hän vertaa Foerin kertomaa suomalaisen eläintuotantoon. Vaikka erojakin on, täälläkin näyttää jylläävän sama globaalin kapitalismin logiikka. Pyrkimys tuottaa ruokaa mahdollisimman halvalla tarkoittaa huonoa

eläinten kohtelua. Pohjoismaat ovat alkaneet menettää asemaansa eläinsuojelun kärkimaina.

Täällä suurin osa eläintiloista on omistukseen perheitöjä, toisin kuin Yhdysvalloissa, mutta eläinten aseman kannalta tällä ei juuri ole merkitystä. Tuomivaara huomauttaa myös, että lähes kaikki eläintuottajat joutuvat toimimaan niin paljon suurten elintarvikeyritysten varassa, että »perheitöjä» voisi paremminkin kutsua Atrian, LSO:n, Valion tai Munakunnan tiloiksi.

Täälläkin kanoilla voi olla tilaa alle A4-arkin verran, ja täälläkin on siirrytty tehokkaampiin ja siten aiempaa saaraampiin eläinkantoihin, hybrideihin ja rotuihin. Antibiootteja ja muita lääkkeitä käytetään Yhdysvaltoihin verrattuna vähän, mutta määrä on viime aikoina ollut kasvussa. Porsaiden kastraatio ilman anestesiaa tai kivunlievitystä on sentään sallittua enää tämän vuoden.

FOER NOSTAA teoksessaan ansiokkaasti esiin myös tehokaslastusta, »merten avohakkuuta», joka on yleensä esillä lihantuotantoa vähemmän. Esimerkiksi jokaista katkarapukiloa kohden tapetaan muita merieläimiä 26 kilon edestä. Yksi erityisen tuhoisa kalastuksen muoto on pitkäsiimakalastus, jonka sivusaaliina saa vuosittain surmansa 3,3 miljoonaa haita, miljoona marliinia, 60 000 merikilpikonaa, 75 000 albatrossia ja 20 000 delfiiniä ja valasta.

Toinen aiemmin niukasti käsitelty näkökulma, joka tosin tulee vain ohimennen esiin, on työntekijöiden oikeuksien polkeminen eläintuotannossa. Tyypillisen yhdysvaltalaisen teurastamon työolot rikkovat jopa kansainvälisiä ihmisoikeusnormeja, ja riiston kohteena ovat erityisesti laittomat tai lailliset maahanmuuttajat.

Foer pohtii kirjassaan paljon henkilökohtaisia ruokailutottumuksia, mutta ei oihonda poliittistaakaan vaikuttamista: »Kuluttajan ei pitäisi joutua pähkäilemään, mikä on julmaa ja mikä ei, mikä on ympäristölle tuhoisaa ja mikä kestävää. Julmat ja tuhoisat elintarvikkeet pitäisi kriminalisoida», hän linjaa.

Millä keinoin muutos sitten tapahtuukin, ainakaan se ei ole mahdollinen ilman, että ihmiset saavat tietoa tehoeläintalouden todellisuudesta. Siinä Foerin kaltaisilla tutkivilla kirjoittajilla on tärkeä rooli.

ELIAS KROHN

Kun talous keksittiin

RISTO HEISKALA JA ALEKSI VIRTANEN, toim. (2011): *Talous- ja yhteiskuntateoria. Osa 1. Vanhan maailman talous ja murros* (2011). Gaudeamus. 350 sivua.

MINUA AINA ärsyttävät puheenvuorot siitä, että 1970-luku olisi ollut 2000-lukua poliittisempi. 2000-luvun puhe on yhtä poliittista, vaikka poliittisuus ilmenee eri tavoin. Mutta poliittisia vaatimuksia esittävät vetoavat yleensä talouden lainalaisuuksiin, joita pidetään luonnollisina, keinokuteisen politiikan vastakohtana. Esimerkiksi **Jorma Ollilan** huolet suomalaisyritysten kilpailukyvyistä ovat pohjimmiltaan yhtä poliittisia kuin änkyräisin taistolaislaulu oli aikoinaan.

Niille, jotka hymistelevät epäpoliittista nyky-aikaa ja talouden tervettä puolueettomuutta, suosittelen lämpimästi professori **Risto Heiskalan** ja tutkija **Aleksi Virtasen** toimittaman kokoomatrilogian ensimmäistä osaa *Vanhan maailman talous ja suuri murros*, joka esittelee monipuolisesti menneen maailman taloutta. Kirjassa kuvataan myös esimodernista moderniin talouteen johtaneita siirroksia, suurta murrosta. Länsimainen markkinatalous ei ole suhteellisuusteorian kaltainen universumin »luonnollinen tila», vaan mosaiikkimainen kerrostuma keskenään yhteismitattomien aikakausien vaikutteista.

Heiskalan ja Virtasen johdattelevan avustekstin inspiraation lähde on ollut **Karl Polanyiin** *Suuri murros* (1944). Polanyi lähti siitä, että vanhassa maailmassa, aikana ennen 18. ja 19. vuosisadan poliittisia ja teollisia vallankumouksia, talous osana yhteiskuntaa ymmärrettiin perustavasti toisin.

Moderni kapitalismi sekä markkinayhteiskunta ovat syntyneet teknisten ja ennen kaikkea poliittisten ratkaisujen tuloksina. Markkinat ovatkin ratkaisuna verrattain uusi. Ennen markkinoita talous oli järjestetty toisilla vastavuoroisuuden, uudelleenjaon sekä kotitalouden periaatteilla.

MITEN ESIMODERNIT taloudet poikkesivat modernista markkinayhteiskunnasta? Sivilisaatiohistorian dosentti **Tapani Hietaniemen** mukaan

KIRJA-ARVIOT

selkeä erottava tekijä oli lisätyön vähyys esikapitalismissa: selviytymisminimin ylittävää vaurautta ei kertynyt suuresti. Köyhyys esiintyi absoluuttisena ja harvemmin vain suhteellisenä. Hietaniemi huomauttaa lisätyön olevan silti takapajuisimmankin ihmisyhteisön ominaisuus: »Alkeellisinkin yhteiskunta tarvitsee lisätyötä, koska yksilöiden toimeentulon ja uusintamisen ehdot eivät koskaan ole samat kuin yhteisön vastaavat ehdot.»

Vanhassa maailmassa kulloinkin vallinneet heruus- ja valtasuhteet huolehtivat ylijäämän kohdentamisesta. Hietaniemi kirjoittaa, että vaikka kauppaa käytiin jo esimodernissa maailmassa, markkinoiden rooli taloudessa – toisin kuin tänään – oli marginaalinen.

Historioitsija **Juha Sihvola** sekä tutkijat **Virpi Mäkinen** ja **Andrei Sergejeff** kertovat antiikin, keskiajan sekä islamin talouksista markkinatalouden näkökulmasta. Selviää esimerkiksi, että Aristoteles pohti ensimmäisenä tavaran vaihtoarvon ja käyttöarvon loogista eroa. Sihvola huomaa Marxin tavoin, että antiikin orjatalous esti työmarkkinoiden muodostumisen.

Aristoteleen ateenalaisen pessimistinen suhtautuminen kauppaan rahan kasaamismuotona periytyi keskiajan kirkkoisien opiksi rahan hedelmättömyydestä, josta Virpi Mäkinen kirjoittaa.

Sergejeffin mukaan islamilainen maailma oli poikkeus, sillä toisin kuin kristinuskossa islamissa uuterran kauppiaan tointa arvostettiin: »Kaupankäynti esitetään siis Koraanissa ja sunnassa omaisuuden haaskaamisen vastakohtana ja siten korostuneesti vastuullisena toimintana.»

Vaikka Sergejeff argumentoi, että keskiajalla eurooppalaisia vastineitaan kehittyneemmät islamit markkinat on ohitettu perusteettomasti viittaamalla muslimimaiden nykyiseen asemaan, hän ei toisaalta pohdi, miksei teollinen vallankumous tapahtunut muslimimaissa.

LIBERTARISTISISSA FANTASIOISSA Adam Smithiä on pidetty säätelemättömän ja villin markkinatalouden apostolina. Sosiologi **Kari Saastamoisen** mukaan tämä jälkimaailman maalaama kuva Smithistä on virheellinen.

Vaikka Smith puhui vapauden luonnollisesta järjestelmästä näkymättömän käden argumentissaan, Saastamoisen mukaan Smith ei pitänyt teollisuuskapitalistien vaan työväestön ja maanomistajien etuja kansakunnan kokonaisedun mukaisina. Smithin mörkö ei ollut proletariaatti. Mörkö oli kartellikapitalismi, jonka vaikutus markkinasysteemille oli väärästä.

Saastamoinen kirjoittaa hieman yllättävästi, että puolustaessaan vapaata elinkeinon harjoit-

tamista Smith suhtautui myönteisesti vapaan pankkitoiminnan rajoittamiseen, työläisten oikeuteen järjestäytyä sekä progressiiviseen verotukseen.

Poliittisen taloustieteen pioneerit Smith, **Thomas Malthus**, **John Stuart Mill** ja **David Ricardo** vanhoivat enemmän tai vähemmän vapaan markkinatalouden nimiin ja heidän aikansa teoreetikojen linjasta poikkesi vain **Karl Marx**. Vrt **Sakari Hänninen** kuvaa, miten Marxin tutkimukset tavarakäsitteen dialektiikasta muuttivat ekonomisen kysymyksenasettelun yhteiskunnan rakenteiden valta-analyysiksi.

Hänninen kertoo, kuinka Marxin lähtökohta oli vain toissijaisesti markkinoilla toimiva yksilö. Ensisijaisia olivat yhteiskunnalliset suhteet, joissa yksilö artikuloi osansa tuotantotaloudessa. Koska kapitalismissa nämä suhteet ovat tavaravaihdon välittämiä, juuri tavara oli avain suhteiden paljastamiseksi.

Voivatko tilastot, faktat ja hallinnan teknokratia parantaa maailmaa?

VOIVATKO TILASTOT, faktat ja hallinnan teknokratia parantaa maailmaa? Yllättäen Saksassa syntynyt historiallinen koulukunta uskoi niin, ainakin professori **Risto Eräsaaren** mukaan. Hän kirjoittaa, että historiallinen koulukunta yhdisti kuvailevan yhteiskuntatieteen sovellukset päätösten teon välineiksi kapitalismin vastakkainasettelujen silottelemiseksi.

Samoihin aikoihin aloitti taloustieteen rajahyötykalkyyleilla operoinut marginalismi, josta historiallinen koulukunta otti etäisyyttä. Eräsaari pitää hieman ongelmallisesti historiallisen koulukunnan marginalismista erottavana piirteenä filosofi **Hegeliltä** omaksuttua historismia. Historismi tarkoittaa kuitenkin edistysuskon sukuista käsitystä siitä, että historialla on moraalinen päämäärä ja jokin tämän saavuttamista ohjaava henki (esimerkiksi siveellisyys).

Filosofi, akatemiaprofessori **Uskali Mäki** ja kansantaloustieteilijä **Jorma Sappinen** käsittelevät marginalismia ja sen ontologista keskusta, rationaalisia valintoja tekevää homo economicusta. Heidän mukaansa marginalismi ei ollut yhtenäisen koulukunta vaan joukko rajahyödyn käsitettä soveltaneita taloustieteilijöitä, etunenässä **W. Stanley Jevons**, **Carl Menger** ja **Leon Walras**.

Artikkelista selviää, että Jevons ja Menger olivat eri linjoilla historian asemasta. Mengerin

laskeminen historismin kannattajaksi on pelkkä määrittelykysymys, kun edistysuskoinen Menger uskoi markkinayhteiskunnan historialliseen täydellistymiseen – jahka ihmisistä tulisi ensin homo economicuksen kaltaisia.

Siksi historismin kannattamisen tai vastustamisen pitäminen historiallisen koulukunnan ja marginalismin vedenjakajana on kyseenalaista. Usko vapaiden markkinoiden ohjaukseen barbariasta kohti auvoisempaa yhteiskuntaa on tyypillistä historismia.

KIRJAN POHDINNAT ovat tärkeitä nykyisen talousajattelun ja politiikan kannalta, kun ihmisen oletetaan toimivan rationaalisen kuluttajan tavoin.

Mäki ja Sappinen kysyvätkin aiheellisesti, asuuko meissä kaikissa todella rationaalinen homo economicus vai onko kyse käytännöllisestä fiktiosta. He valitsevat jälkimmäisen kannan ja seuraavat filosofi **Philip Pettitin** käyttäytymismuotoratkaisua. Itsekäs homo economicus on toimintamalli, joka herää tyypillisesti yhteisön sorretuilla jäsenillä. Homo economicus syntyisi siis koetusta epätasa-arvosta, eikä päinvastoin epätasa-arvo homo economicuksen itsekkäistä pyrkimistä.

Voidaan kuitenkin kysyä, maksimoiko homo economicus edes tiedostamatta valittuna toimintamallina yhteisön kokonaisedun. Jos toimijoiden välinen vaihto ei tunne muuta kuin oman edun periaatteen, esimerkiksi myyjän ja ostajan keskinäiseen luottamukseen kuuluvat rakenteet ja koko tavaravaihtoon perustuva markkinajärjestelmä olisivat vaarassa.

ANTTI HEINONEN

Suojelupoliisin semantiikka

KOTIKAUPUNGISSANI KUOPIOSSA Suojelupoliisin paikallistoimisto sijaitsi samassa rakennuksessa ja jopa saman käytävän varrella kuin kouluhammaslääkäri. Kolmen vuoden ajan kävin hammaslääkäriässä oikomishoidossa ja katselin joka käynnillä tuota äänetöntä ovea ihmetellen, keitä siellä mahdeltiin »suojella».

Suhteeni Suojelupoliisia kohtaan muodostui pelokkaan kunnioittavaksi. Oikomishoidon potilaana koin itseni inkvisition uhriksi, mutta vieläkin kammottavampi oli se ovi, jota ei koskaan avattu ja jonne ei koskaan jonotettu. Yhtä hyvin ovesa olisi voinut lukea »Sallimuspoliisi». Kansan suussa kyseisestä viranomaisesta on toki käytetty myös vähemmän mairittelevia ilmaisuja, etenkin kun Suojelupoliisin historia alkaa kansalaissodan hämärrästä.

Kaikkien muiden viranomaisten jo jalkauduttua kansan keskuuteen on Suojelupoliisi edelleen säilyttänyt arvoituksellisuutensa. Syy Suojelupoliisin semanttiseen hämäryyteen ei lie ne heidän budjettinsa pienuudessa tai kansainvälisen aseman nauretavuudessa vaan siinä, että Suojelupoliisille ei tunneta samanlaista poliittista historiaa noudattelevaa kehitystä kuin esimerkiksi Puolustusvoimilla.

»Suojeleva» poliisi sisältää orwellimaisessa nimessään peittelemättömän uhkaavan retorisen eleen, jonka olettaisi kuuluvan kylmän sodan aikaiseen maailmaan. On epäselvää, keiden omaisuutta ja oikeuksia nykypäivän Suojelupoliisi oikein suojelee ja mitkä lait sitä silloin koskevat.

Suojelupoliisi ei siis ole niinkään valtiollinen oikeusinstituutio kuin kansallinen mediainstituutio. Ja päinvastoin kuin muut mediainstituutiot, Suojelupoliisin tärkein tehtävä on vähentää informaatiota, jonka avulla kansa tai sen naapurit voisivat ymmärtää Suomea.

SUOJELUPOLIISIN SEMANTIikka kiteytyy niin sanottuun *Tiitisen listaan*. Kyseessä on vuonna 1990 syntynyt anonyymi tekstiteos, jonka sisällöstä ei kellään ole julkista tietoa. Myös teoksen muoto ja varsinainen pituuskin ovat sen viitteellisen tiedon varassa, että listaa säilytetään Suojelupoliisin päällikön kassakaapissa. Entisen päällikön **Seppo Tiitisen** mukaan nimetty lista sisältää vuodettujen vihjeiden perusteella tiedon niistä 18–20 suomalaisesta, joihin Itä-Saksan turvallisuuspoliisi oli saattanut olla joskus jossain yhteyksissä.

Lukuoikeus *Tiitisen listaan* periytyy päälliköltä seuraavalle. Samoin periytyy absoluuttinen vaikeneminen teoksen sisällöstä. Mikään muu ei määrittelekään yhtä tarkasti Suojelupoliisin tehtävää kuin tuon tekstiteoksen sisällöstä vaikeneminen.

Siinä missä Suomen Puolustusvoimat on keväällä 2011 mainostanut tarjoavansa »eturivin työtä», voi Suojelupoliisin paikantaa yhteiskunnan äärimmäiseen takariviin. Kaikki muut

Suojelupoliisi ei ole valtiollinen oikeusinstituutio vaan kansallinen mediainstituutio.

viranomaiset tohtivat olettaa, että takarivissä istuvat agentit tarkkailevat yksinomaan kansalaisia, meitä, jotka maailmankatsomusta vaihtaessa rysähdämme metelöiden alas yhteiskunnasta.

Tiitisen lista toimii varoituksena siitä, että Suojelupoliisi on ainoa suomalainen viranomainen, jonka hallussa itseämme koskevasta informaatiosta tulee ikuisesti tavoittamatonta. Mitä tahansa läpinäkyvyyttä Wikileaks onkaan antanut modernille maailmalle, niin *Tiitisen lista* on senkin ulottumattomissa.

TIITISEN LISTAN koskemattomuus on mahdollista sen sakraalin tehtävän vuoksi, joka Suojelupoliisille on Suomessa sallittu. *Tiitisen listan* informaatio on semanttisesti ainutlaatuista, koska se ei kopioitu missään muodossa, ei materiaalisessa eikä tekstuaalisessa. Myöskään sen tulkintayhteisö ei muutu: poliittiset suhdanteet eivät vaikuta siihen, keille lista on luettavissa. *Tiitisen listaan* verrattuna *Koraanikin* tuntuu olevan kuin eilispäivän iskelmä, joka tarttuu laulajalta toiselle, vaikka sen pitäisi säilyttää merkityksensä ainoastaan yhdelle kielelle transliteroituna.

Kaikki *Tiitisen listasta* tihkunut tieto viittaakin siihen, että listaa ei ole olemassa muussa mielessä kuin hukattuna käsikirjoituksena.

Kerran neljässä vuodessa uusi sisäministeri tuodaan Suojelupoliisin tiloihin, missä hänelle paljastetaan, että vanha kassakaappi ammottaa tyhjänä kuin messiaan hauta.

→ Markku Soikkeli on tamperelainen kriitikko ja kirjailija.

ONNEKSI
KOHTA
ON TAAAS
ELOKUU

Espoo Ciné

INTERNATIONAL FILM FESTIVAL

19.-28.8.2011

WWW.ESPOOCINE.FI

VERKKOLIPPUKAUPPA AUKEAA 26.7.